

תוכן העניינים

<u>מס'</u>	<u>הנושא</u>	<u>עמ'</u>
1 .	פרשת פנחס – על הפרשה	2
2 .	לקח טוב מהפרשה	5
3 .	דברי חכמה מחכמינו על הפרשה	15
4 .	בין אדם לחברו	56
5 .	במעגל השנה היהודית, מושגים ביהדות ודמויות חשובות בהיסטוריה היהודית	58
6 .	סיפור ופתגם – עם מוסר השכל	65
7 .	החיים הבריאים	72
8 .	אירועים היסטוריים שקרו בשבוע הזה לפני שנים	75
9 .	המקורות מהם לוקטו הפנינים לפרשה ומוספיה	80
10 .	לקראת תום השלושים – דברי זכרון לדמותה של אודליה ע"ה	81
10 .	רשימת פרסומי גמ"ח תורג'מן בנושא מעגל השנה ובנושא מעגל החיים של היהודי	בכריכה האחורית

לכניסה או להסרה מרשימת התפוצה, נא לפנות לדוא"ל: h-tourjy@smile.net.il

1- פרשת פנחס – על הפרשה

1.1. נתונים על הפרשה

פרשת פנחס היא פרשת השבוע השמינית בספר במדבר. פרשת פנחס מתחילה בפרק כ"ה פסוק י' ומסתיימת בפרק ל' פסוק א'. בפרשת פנחס יש 168 פסוקים.

1.2. תוכן הפרשה

- א . פינחס מקבל שכר מה' על מעשה הקנאות שעשה, שהביא לעצירת המגפה: "הנני נתן לו את בריתי שלום".
- ב . ה' גם מצווה את משה רבנו ואת עם ישראל להילחם במידין ולנקום על הרעה שגרמו.
- ג . לקראת הכניסה לארץ ישראל וחלוקת הנחלות נערך מפקד נוסף של בני ד . ה' ציווה את משה על דרך חלוקת הנחלות בארץ ישראל. "אך בגורל יחלק את הארץ" כלומר כל שבט יקבל חלק – על פי גורל ואולם השטח שיקבע בגורל יהיה ביחס לגודלו של השבט.
- ה . פרשת בנות צלפחד: בנות צלפחד קובלות על כך שלפי החוק הפורמאלי לא יקבלו נחלה. ה' נענה לפנייתן וקובע שגם נשים יוכלו לנחול נחלה, אם אביהן מת בלא בנים.
- ו . משה מצטווה לעלות להר העברים ולצפות על ארץ ישראל, שאליה לא ייכנס. לאחר מכן הוא ממנה את יהושע בן נון ליורשו, לפי ציווי של ה'.
- ז . פרשת הקורבנות: פרשה הלכתית ארוכה ובה ציווי על קורבן התמיד ופירוט כל קורבנות המוספים של החגים.

1.3. ההפטרה

השנה שבת זו – פרשת פנחס חלה בשלושת השבעות – בין המיצרים (אחרי י"ז בתמוז) אז היא אחת משבתות "תלתא דפורענותא", ואז קוראים הפטרה מעניין חורבן בית המקדש. קוראים בספר ירמיהו, מפרק א' פסוק א עד פרק ב' פסוק ג. זו נבואת ההקדשה של ירמיהו, ובה נאמר לו שהוא עתיד לנבא על חטאי ירושלים ועל חורבן בית המקדש.

בשנים בהם שבת פנחס תחול לפני שבעה עשר בתמוז, יש לקרא את ההפטרה הרגילה של פרשת פנחס בספר מלכים א', מפרק י"ח פסוק מ"ז עד פרק י"ט פסוק כ"א, שם מתוארות קורותיו של אליהו הנביא אחרי מעשה הקנאות שעשה בהר הכרמל (על רקע דרשת חז"ל ש"פנחס הוא אליהו"): הנבואה שקיבל בהר סיני ופגישתו עם אלישע.

1.4. תקציר מהנושאים בהם עוסקת פרשת שלח לך

א. פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן זוכה לקבל מאת האלוקים "ברית שלום" ו-"ברית כהונת עולם". הברית הראשונה היא הבטחה שאחיו או בני משפחתו של זמרי לא יתנכלו לו (שהרי פנחס הרג את זמרי כמסופר בפרשה הקודמת, פרשת בלק). הברית השניה היא שהכהונה תימשך לצאצאיו של פנחס לתמיד.

ב. מנהיגי מדיין הפקירו את בנותיהם לזנות כדי להכשיל את בני ישראל לפי הצעתו של בלעם הרשע (כמסופר בפרשה הקודמת), אלוקים מצווה את משה להלחם בהם. המלחמה מתוארת בהמשך בפרשת מטות כמלחמה בה מתקיימת "נקמת ה' במדיין" ומסתיימת בנצחון סוחף של בני ישראל על המדיינים ובהריגתו של בלעם בן בעור.

ג. בהמשך הפרשה מובא מפקד של בני ישראל, מטרת המפקד היתה לספור את הגברים מבני עשרים שנה ומעלה, ולבחון את מספרם של בני ישראל לאחר המגפה שהיתה בהם. סיבה נוספת למפקד, שמשה קודם פטירתו וכחלק מהעברת התפקיד ליהושע בן נון סופר ומודיע את מספר האנשים. מספר בני ישראל במפקד זה היה שש

מאות אלף ועוד אלף שבע מאות איש בני עשרים שנה ומעלה. בהמשך הפרשה מסופר על מפקד מיוחד של שבט לוי.

ד. פיסקה קצרה שמופיעה בפרשתינו מלמדת את דרך חלוקת הנחלות בארץ ישראל. "אך בגורל יחלק את הארץ" כלומר כל שבט יקבל חלק – על פי גורל ואולם השטח שיקבע בגורל יהיה ביחס לגודלו של השבט. "וַיִּדְבֹּר ה', אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר לְאַלְהָ, תַחְלֶק הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת לְרֵב, תִּרְבֶּה נַחֲלָתוֹ, וְלִמְעַט, תִּמְעִיט נַחֲלָתוֹ: אִישׁ לְפִי פְקָדָיו, יִתֵּן נַחֲלָתוֹ. אֶךְ בְּגוֹרֵל, יַחְלֶק אֶת הָאָרֶץ: לְשְׁמוֹת מִטּוֹת אֲבֹתָם, יִנְחֲלוּ. עַל פִּי הַגּוֹרֵל, תַּחְלֶק, נַחֲלָתוֹ בֵּין רֵב, לִמְעַט"

ה. חמש בנות צלפחד משבט מנשה, שאביהם מת במדבר ולא הותיר בנים, באו לפני משה וטענו כי מצב בו הגברים הם הנוחלים את הארץ פוגע באביהם ובמשפחתו, היות והמשפחה לא תזכה כלל לנחלה בארץ. "לָמָּה יִגְרַע שֵׁם אָבִינוּ מִתּוֹךְ מְשֻׁפְּחָתוֹ, כִּי אֵין לוֹ בֵּן; תִּנָּה לָנוּ אַחֲזָה, בְּתוֹךְ אַחֵי אָבִינוּ". משה העביר את טענתם לקב"ה. התשובה הייתה כי אכן הבנות צודקות. יש להעביר להן נחלה על שם אביהן. ככלל, ממשיך ה' ומצווה, במקרה שלמשפחה אין בנים, תעבור הנחלה לבנות, ואם גם אין בנות תעבור הנחלה לפי סדר העדיפות הבא: אחיו, אחי אביו, כל קרוב משפחה.

ו'. משה העומד קודם הסתלקותו מן העולם, מצטווה לעלות על "הר העברים" (הר נבו שבעבר הירדן המזרחי) ממנו הוא רואה את הארץ, אליה לא יבוא. מעניין לראות ש משה לא מתווכח על גורלו ומה שמדאיג אותו זה מה יהיה עם ישראל, מי ינהיג אותם ולכן פונה בבקשה לקב"ה בנושא מנהיג לעם "וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה, אֶל ה' לֵאמֹר. יִפְקֹד ה', אֱלֹהֵי הָרוּחַת לְכָל בָּשָׂר, אִישׁ, עַל הָעֵדָה. אֲשֶׁר יֵצֵא לְפָנֵיהֶם, וְאֲשֶׁר יָבֹא לְפָנֵיהֶם, וְאֲשֶׁר יוֹצִיאֵם, וְאֲשֶׁר יָבִיאֵם; וְלֹא תִהְיֶה, עֵדַת ה', כְּצֵאֵן, אֲשֶׁר אֵין לָהֶם רָעָה " ואכן הקב"ה מורה למשה לבחור ביהושע בן נון. ועל הפסוק " אֲשֶׁר יֵצֵא לְפָנֵיהֶם, וְאֲשֶׁר יָבֹא לְפָנֵיהֶם " אומר רש"י: "לא כדרך מלכי האומות שיושבים בבתיהם ומשלחין את חיילותיהם למלחמה, אלא כמו שעשיתי אני שנלחמתי בסיחון ועוג... וכן בדוד נאמר: 'כי הוא יוצא ובא לפניהם', יוצא בראש – ונכנס בראש". (מקור: חברי בני גל) וזה מסר מעניין לכל מי שרוצה להיות בהנהגה

ז'. סיום הפרשה מדובר על הקורבנות שמוקרבים במועדים שונים. כגון קרבן התמיד המוקרב כל יום פעם בבוקר ופעם לאחר חצות היום וכן קורבנות של שבתות וחגים

2.1 . "נקודה טובה" – רעיון מהפרשה, במבט עכשווי.
סיפורה של הנשמה / ר' משה רוט

הרופא האמריקני ד"ר דאנקן מקדוגל, מאד הוטרד מן השאלה כמה שוקלת הנשמה. הוא בילה חלק ניכר מהקריירה שלו במצוד כמעט אובססיבי אחר הוכחה לקיומה של הנשמה. מקדוגל חשב שאם לבני האדם יש נשמה, היא חייבת להתקיים בתוך הגוף כחומר ולחומר הזה חייב להיות משקל.

לשם כך הוא בנה מיטת בית חולים שהיתה גם מעין מאזניים ושקל חולים בשעותיהם האחרונות ומיד לאחר פטירתם. וכך, בשנת 1907 התפרסמו ממצאי המחקר שלו בכתב העת המקצועי Medicine American. מסקנתו הייתה חד משמעית: הנשמה שוקלת 21 גרם!

עבודתו של מקדוגל תוארה בפרוטרוט ב"ניו יורק טיימס", שגם דיווח על תקוותו של מקדוגל כי בעתיד יהיה אפשר לעשות תצלום רנטגן של הנשמה... הממצא הזה – "21 גרם", הפך להיות גם שמו של סרט עלילתי שיצא לאקרנים בשנת 2003 ועסק בגלגולים של חיים ומוות.

כיום ברור לכל בר דעת, שלאדם ישנה נשמה רוחנית – אלוקית, הניתנת בו בעת לידתו וניטלת ממנו בעת מותו. הנשמה – היא היא רוח החיים ב"מכניזם" האנושי – בגוף האדם ועם עזיבתה את הגוף, הוא מפסיק לפעול והופך ל"דומם" ההולך ופֶּלֶה. והנשמה הרוחנית הזאת, הינה חסרת משקל...

בפרשתנו – פרשת "פנחס", מכנה משה רבנו את הקב"ה בכינוי: "ה' אֱלֹהֵי הָרוּחֹת לְכֹל בְּשָׂר" (במדבר כו, טו). כינוי המלמד על כך שהקב"ה הוא "אֱלֹהֵי הָרוּחֹת" – הוא ברא את כל הרוחות (=הנשמות) והן נמצאות בידיו. ברצונו, הוא מפקיד ונותן את הנשמה "לְכֹל בְּשָׂר" – לכל אדם ואדם ומקיים את הרוח בגוף. וברצונו, הוא נוטל אותה ממנו...

איוב, באחת מקינותיו ותפילותיו אומר: ריבוננו של עולם: "עֹר וּבָשָׂר תִּלְבִּישָׁנִי וּבְעֵצָמוֹת וְגִידִים תִּסְכְּכֵנִי" (איוב י, יא). אם חשבנו שהגוף – העור והבשר, העצמות והגידים הם העיקר והנשמה היא רק "טרמפיסטית" ואורחת, הרי שדבריו של איוב

מגלים לנו תפיסה הפוכה לגמרי. החלק הרוחני הוא העיקר והגוף הגשמי הוא רק בבחינת עטיפה חיצונית ולבוש.

ברוח זו מתנבא גם הנביא ישעיהו ואומר: "כִּי רוּחַ מִלְּפָנַי יַעֲטוֹף וּנְשָׁמוֹת אֲנִי עֹשִׂיתִי" (ישעיהו נז, טז). הקב"ה הוא היוצר והבורא של כל הנשמות – הוא "אֱלֹהֵי הָרוּחַ" והוא מפקיד ומשלב אותן בתוך העטיפה הגשמית – בגופו של האדם, בבחינת: "כִּי רוּחַ מִלְּפָנַי יַעֲטוֹף".

ולאן הולכת הרוח עם עזיבתה את הגוף?

לאחר פטירת האדם, בעת ההלוויה והאזכרה, אנו מתפללים כי ריבונו של עולם יצרור את נשמת המנוח ב"צרור החיים". ללמדך, שכאשר האדם נפטר לבית עולמו, הנשמה חוזרת אל אוצרו של הקב"ה – אוצר הנשמות (הוא "צרור החיים") והיא מצפה לעתיד חדש, יחד עם שאר כל הנפשות הנאספות.

היהדות רואה בשינה – בשעת חוסר הערנות, מעין מיתה. גם בשעת השינה, הנשמה נפרדת מן הגוף ועולה "למעלה" – אל העולמות העליונים הרוחניים. ולכן, מידי בוקר בשעה שהאדם קם, מילותיו הראשונות הן: "מודה אני לפניך מלך חי וקיים, שהחזרת בי נשמתִי...".

ובהמשך, מודה שוב האדם ואומר תודה על שהחזרת לי את נשמתִי החיה – את חיי, אל גופי ה"מת".

אֱלֹהֵי, נְשָׁמָה שֶׁנָּתַתָּ בִּי טְהוֹרָה הִיא. אֶתָּה בְּרֵאתָהּ. אֶתָּה יִצְרָתָהּ, אֶתָּה נִפְחָתָהּ בִּי. וְאֶתָּה מְשַׁמְרָהּ בְּקִרְבִּי. וְאֶתָּה עֹתִיד לְטַלְּהָ מִמֶּנִּי וּלְהַחְזִירָהּ בִּי לְעֹתִיד לָבוֹא (בתחיית המתים). כָּל זְמַן שֶׁהַנְּשָׁמָה בְּקִרְבִּי, מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי, רַבּוֹן כָּל הַמַּעֲשִׂים, אֲדוֹן כָּל הַנְּשָׁמוֹת. בְּרוּךְ אַתָּה ה', הַמְּחַזֵּר נְשָׁמוֹת לְפָגְרִים מֵתִים. אֲכַן כֵּן. הַעוֹבְדָה שֶׁאֲנִי קָמִים כֹּל בּוֹקֵר מֵחֵדֶשׁ, הִיא מֵעֵין "תְּחִיית הַמֵּתִים"... מְדוּעַ מִשְׁתַּמֵּשׁ מִשָּׁה בְּכִינוּי זֶה שֶׁל הַקַּב"ה – "ה' אֱלֹהֵי הָרוּחַ" לְכָל בְּשָׂר, דוּקָא עֲתָה, בְּפִרְשָׁתְנוּ?

כאשר משה רבנו מבין שהגיעה שעתו והוא עומד למות, הוא פונה אל הקב"ה ומבקש ממנו לבחור לעם ישראל מנהיג ורועה מתאים, שימשיך להנהיג את העם, אחריו. ריבונו של עולם, אתה הוא "ה' אֱלֹהֵי הָרוּחַ" לְכָל בְּשָׂר". אתה הבורא והיוצר של כל הנשמות ואתה מכיר את כולן לְפָנַי וּלְפָנֶיךָ. אנא בחר לעם הזה מנהיג ראוי. מנהיג סבלני וזריז, יעיל ובעל כוחות נפש מתאימים ויכולת הַכְּלָה. מנהיג "שיהא סובל

(מלשון סבלנות) כל אחד ואחד (מן העם) לפי דעתו (וצרכיו) " (רש"י, במדבר כז, טז). מנהיג שהינו ראוי, גם לעת מלחמה וגם לשעת שלום.

ואכן, הקב"ה מצווה את משה: "...קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וסמכת את ידך עליו" (במדבר כז, יח).

יהושע – "איש אשר רוח בו". יהושע הוא בעל נשמה גדולה – ולכן הוא ראוי להיות מנהיג וביכולתו "להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד" (רש"י, שם).

הבה נחזור לנושא החיבור של גוף ונפש.

גוף האדם – יסודו מעפר, ככתוב: "וייצר ה' אלוהים את האדם עפר מן האדמה..."

אולם, מה שהופך את גוש האדמה לאדם, היא הנשמה הרוחנית האלוקית הגבוהה שבו: "...ויפח (ה') באפיו נשמת חיים..." (בראשית ב, ז). הגוף הגשמי, מקורו מן התחתונים והנשמה הרוחנית – היא מן העליונים (רש"י, שם).

זוהי אותה נשמה, ההופכת את גוש האדמה מדומם ל-חי ומדבר, לבעל בחירה

חופשית, לחושב וליוצר, לחולם ובונה, לאיש של "כבוד וְהִדָּר" (תהלים ח, ו) ול"כובש" של הבריאה (בראשית א, כח).

חז"ל הציגו את האדם כיציר ביניים הנמצא אי שם בין מלאכי השרת לבין הבהמות.

מחד – האדם אוכל ושותה ומתרבה כבהמה. ומאידך, איכויותיו הרוחניות – השכליות והרגשיות הן "שמיימיות". הוא מדבר ומבין, מנתח וחושב, בעל רגשות עמוקים ועוד (ילקוט שמעוני, בראשית רמז יד).

ואכן, החיבור האינטגרטיבי המופלא הזה של גוף ונשמה, מציב את האדם במתח

תמידי בין רוח וחומר. בין הגוף המחפש תענוגות פיזיים, לבין הנשמה המחפשת משהו "רוחני". והאדם נדרש לפסוע בשביל הזהב בין שניהם ולהשליט את האידיאלים – את הנכון, הנכון, המוסרי, הרצוי והמתחשב באחר, על פני ה"בא לי"...

האתגר הזה, מונח לפתחו של כל אחד מאיתנו, האם הוא יעלה בסולם לכיוונם של "המלאכים", או ח"ו ירד בסולם, לכיוון הבהמות...

הסופרת מיכל סנונית בת קיבוץ "עין החורש", לקחה את הביטוי "ציפור הנפש"

כפשוטו וכתבה ספר ילדים בשם זה, על מעשה בציפור המסמלת את נפשו של האדם. הספר הפך לרב מכר בינלאומי וזכה לפרסים. וכך היא כותבת בספרה:

עמוק עמוק בתוך הגוף שוכנת לה הנפש.
איש עוד לא ראה אותה,

אבל כולם יודעים שהיא קיימת.
ולא סתם יודעים שהיא קיימת,
יודעים גם מה יש בתוכה.
בתוך נפש במרפזה,
עומדת לה על רגל אחת ציפור.

ציפור ששמה ציפור הנפש.
והיא מרגישה כל מה שאנו מרגישים.
...כשמישהו אוהב אותנו,
מקפצת לה ציפור הנפש
בדילוגים קטנים ועליזים,
קדימה ואחורה,
הלוך ושוב. ...

כשמישהו כועס עלינו מתכנסת לה ציפור הנפש בתוך עצמה,
והיא שקטה ועצובה.
וכשמישהו מחבק אותנו, ציפור הנפש,
השוכנת עמוק, עמוק בתוך גופנו,
גדלה וגדלה,
עד שהיא ממלאה כמעט את כל המקום שבתוכנו.
עד כדי כך טוב לה בחיפוק....

לכן כדאי,
אולי מאוחר בלילה, כששקט סביב,
להקשיב לצפור הנפש שבתוכנו,
עמוק עמוק בתוך הגוף.

ולפעמים, כאשר אנו קרועים במתח שבין הגוף לנפש, במצב כזה, כדאי "להקשיב
לציפור הנפש שבתוכנו" – לנשמה, לחלק הרוחני שבנו ולבחור בעצתה – לעלות
בסולם ולא לרדת בו...

2.2. השבוע בפרשה – מסרים אקטואליים הנלמדים מהפרשה

היהדות היא דת שוביניסטית? – סיפור בנות צלופחד/ ניר אביעד

רגע לפני כניסת העם לארץ ישראל הקב"ה הורה על אופן חלוקת השטח לשבטים ולמשפחות השונות, כאשר לפי כללי החלוקה, היורשים היו גברים ראשי המשפחות. על פי ה"חוקים היבשים" חמשת בנות צלופחד, שאביהם מת במדבר ולא הותיר בנים, לא היו אמורות לקבל כלל נחלה, ועל כן בצעד דרמטי וחריג הן באו יחדיו לפני משה ונכבדי העם בפתח המשכן וטענו כי מצב זה פוגע בזכר אביהן ובמשפחתן. משה העביר את טענתן לקב"ה ותשובת ה' הייתה כי אכן הבנות צודקות ("כן בנות צלופחד דוברות") וכי יש לתת גם להן נחלה. כפועל יוצא מהסיפור, הקב"ה הוסיף בתורה מצווה לפיה גם במקרים עתידיים דומים בהן למשפחה אין בנים – תעבור הנחלה לבנות.

סיפור בקשתן והדרך האצילית שעשו זאת יכולים להוות דוגמא לכולנו גם במציאות חיינו כאן ועכשיו. בדרכן הייחודית הן שילבו אומץ, ענווה, רוך ואהבת הארץ, ולכן היו ומהוות מודל לנשים רבות בכל הדורות הפעילות למען קידום מעמדן של נשים. יש שמגדילים ואומרים שהן היו הפמיניסטיות הראשונות בהיסטוריה, משום שהן היו אסרטיביות והעזו לבקש מעל ומעבר למה שניתן היה לצפות שיינתן לנשים בדורן.

חז"ל הפליגו בשבחן של בנות צלופחד, עד כדי כך שהן נמנות ברשימת הנשים הגדולות ביותר שעמדו בתולדות עם ישראל. יתר על כן, התורה מפרטת את שמותיהן של חמשת הבנות – דבר חריג המעיד על חשיבותן. השבוע ננסה להבין מדוע התורה מקדישה תשומת לב רבה כל כך לפרשת בנות צלופחד, וחשוב לא פחות – כיצד רואה היהדות את תנועת הפמיניזם ואת כל סוגיית מעמד הנשים.

מהתיאור המקראי ברור כי המניע שלהן בפנייתן האמיצה למשה לא היה מטעמים אנוכיים של חשש שהן יישארו ללא נחלה ורכוש, שכן הן ידעו שבעתיד הקרוב הן במילא היו עתידות להינשא ואז לחיות לצד בעליהן בנחלת משפחתן. כאשר בנות צלופחד בקשו לקבל נחלה בארץ העילה לבקשתן לא העמידה אותן במרכז אלא את משפחתן. הן לא אמרו "למה נגרע חלקנו?", אלא "למה יגרע שם אבינו מתוך משפחתנו?". כאן אנו רואים כי מידת הענווה שלהן הביאה אותן לדבקות במשפחה ולדאגה לשלמותה ולתפקודה בעתיד. במדרשי חז"ל על הפרשה מסופר כיצד הבנות

פנו אל משה מתוך כבוד רב וייראה. יש הבדל מהותי בין לבקש דבר מה לבין לדרוש אותו. בשני המקרים הפונה מנסה להשיג משהו, אולם הגישה שלו שונה לחלוטין. אדם שחושב שהצדק עימו יכול לנסות להשיג את מבוקשו תוך הרמת קול (ואפילו יד...), בהתרסה, כעס, ותחושה של "מגיע לי" ו"לא מספיק מעריכים אותי", או לחלופין לפנות בכבוד, בנימוס ובצניעות, ובדרכי נועם לנסות להשיג את מה שהוא חושב שהוא זכאי לו.

בנוסף, רבים מהמפרשים מייחסים להן גם את תכונת אהבת הארץ, שכה חביבה על הקב"ה. לבנות כאבה העובדה שהן לא יזכו לקיים את מצוות יישוב הארץ ושלא תהיה להן חלקת אדמה בה יוכלו לנטוע עצים, לשתול שתילים ולהפריח את השממה. גישתן יכולה וצריכה להוות לכולנו תזכורת ושעון מעורר לשוב ולהבין שארץ ישראל אינה סתם עוד שטח נדל"ני, כפי שרבים בטעות תופסים אותה. לארץ סגולות נפלאות של קדושה, ורק על אדמתה העם היהודי יכול להביא לידי ביטוי את כוחותיו הגנוזים והייחודיים. לבנות צלופחד, ביודען כל זאת, הייתה השתוקקות אמיתית וכנה ליישב את הארץ המובטחת ולפתחה.

מעמד הנשים בראי היהדות

מסיפור בנות צלופחד עולה ומתבהר יחודו של הכוח הנשי והחשיבות הגדולה שנותנת התורה והיהדות בכלל לנשים.

בקרב הציבור החילוני רווחת הדעה השגויה כי היהדות היא דת שוביניסטית המדכאת נשים ומרוממת אך ורק את הגבר. בנימה אישית, בתור מי שגם העולם החילוני וגם העולם הדתי מוכרים לו היטב, חשוב היה לי להפריח סברה זו מן היסוד, שכן לאורך כל הדרך היהדות מורה לכל גבר להתייחס לאשתו בכבוד מלכים. זה נכון שבשולי השוליים של ציבורים דתיים מסוימים יש תופעות פסולות שיש לגנותן בכל תוקף ולגרום להפסקתן, אולם הפער בין מה שמציגה התקשורת, בעלת האג'נדה המאוד מגמתית, לבין המציאות הוא א-ד-י-ר. אם יש משהו שהיהדות מחנכת אותנו, הגברים, זה האדרתן של הנשים ולא הדרתן. כל פגיעה ו/או הפחתה כזו או אחרת מכבודן מנוגדת לחלוטין לרוח היהדות. כשהתחנתני אמר לי הרב: "תפקידך בעולם מעתה ואילך הוא אחד – לגרום לאשתך להרגיש מלכה", ואת זה אמור כל גבר יהודי ליישם בכל יום מחדש.

הסיפור של בנות צלופחד הוא סיפור של פמיניזם בריא ועצם הימצאותו בספר הספרים, בו לכל מילה ואות חשיבות אדירה, מרמזת כי בערך של קידום מעמד האישה יש שורש רוחני גבוה וגרעין של אמת אלוקית, אולם להבדיל מזרמים שונים של הפמיניזם המודרני, בו יש נשים ששמו לעצמן מטרה לבעוט בכל מוסכמה, "לשחוט כל פרה קדושה" ולאמץ לעצמן התנהגויות גבריות, בנות צלופחד מודעות לכוחן הנשי של רוח וסבלנות ונעזרות דווקא בו כדי להתקדם. היום גם התנועות הפמיניסטיות הקיצוניות ביותר הבינו שהמהפכה הצליחה יותר מדי ודווקא הנשים הן אלה שמשלמות את המחיר על כך. פתאום מבינים שטשטוש ההבדלים בין המינים הביא לכך שהאישה המודרנית נשחקת הרבה יותר, כורעת תחת העומס ומאבדת את השלווה הפנימית, שכן היא לא מחוברת למהות הייחודית לה כאישה. ישנן כל כך הרבה נשים שממש נקרעות בין העבודה ובין מלאכות הבית וגידול הילדים. התנועות הפמיניסטיות העמידו את המודל הגברי כמודל אידיאלי, שאותו יש לחקות, ואמרו לאישה – אם את רוצה להיות שווה משהו עליך לעשות מה שגברים עושים, בעוד האמת היא שתפיסה זו ביסודה מוטעית. יש הבדלים בין המינים ואין טעם להתכחש לכך.

השוני העצום בין גישת התורה לבין התרבות המערבית ביחס לאישה הוא בכך שבעוד שהתרבות המערבית משווה בין המינים לגמרי, באומרה כי כביכול אין שום הבדל בניהם, תוך זלזול מחפיר ב"תכונות הנשיות" וב"תפקידים הנשיים", קובעת היהדות כי האישה אכן שווה במעמדה לגבר, אלא שלאישה מיועד תפקיד שונה משל הגבר, תפקיד המותאם לאופייה ומהותה.

לכל מיין יש את היתרונות והמעלות שלו, כמו גם את החסרונות והחולשות. הערך השלם נוצר רק מחיבור בין השניים ולא מניסיון אבוד מראש להידמות אחד לשני במטרה להפחית את התלות ההדדית. היהדות אינה רואה את האישה כחיקוי של הגבר. היא רואה בכל אחד מהם 'חצי', שיוצרים ביחד שלמות, כפי שנכתב בפרשת "בראשית": "זכר ונקבה בראם... ויקרא שם אדם" – רק ביחד, כאשר כל אחד מבטא את מי ומה שהוא באמת, הם אדם שלם.

באופן כללי וסכמתי ניתן לומר כי הגבר נברא כשהוא מתאים יותר להתמודדויות ולתפקידים חיצוניים ("שר החוץ"), ואילו האישה נבראה עם כישורים מיוחדים לענייני

פנים ("שרת הפנים"). המבנה הנכון הוא שהגבר ימצה את עצמו כגבר והאישה – כאישה. אין פירוש הדבר שאישה אינה יכולה ואינה צריכה לפעול גם בחוץ, כשם שאין כוונה לומר שגבר אינו צריך לעזור בבית. השאלה היא איפה המיקוד ולהיכן מופנה עיקר המרץ של כל אחד? לעניות דעתי, דווקא האישה היא זו שקיבלה את התפקיד החשוב ביותר בעולם – לבנות את המבנה הפנימי של המשפחה היהודית. היא מעצבת את אופיים וחינוכם של הילדים והיא קובעת את אופיו של הבית. שום התמודדות גברית בעולם העסקים שבחוץ ושום כיבוש יעד חומרי כזה או אחר לא יכולים להשתוות לחשיבות תפקידה.

אישה שרוצה 'לצאת מהבית' ולפתח קריירה – כמובן שזה סופר-לגיטימי ומובן. לא לכולן פשוטה ההתעסקות היומיומית במטרנה וחיתולים ויש כישורים חבויים בכל אחד ואחת שיכולים לבוא לידי ביטוי רק בהתמודדויות כאלה ואחרות בשוק העבודה. אין ספק שילדים שזוכים שאימם מגדלת אותם מרוויחים ערך מוסף אדיר לחיים, למרות שמהצד השני, אם האימא עושה זאת במרמור ותחושת החמצה על מה שכביכול נמנע ממנה, אולי הנזק גדול מהתועלת ועדיף שלא תעשה זאת בכלל. יחד עם זאת, לעניות דעתי, השאלה האמיתית אינה האם טוב וראוי שנשים יפתחו קריירה או לא (ברוך השם העולם התקדם והסוגיה הזו כבר מאחורינו), אלא האם השאיפה לפעול מחוץ לבית זהו הרצון האמיתי והפנימי של אותה האישה, או שמא מדובר במוסכמה חברתית שהתקבלה ושבסופו של דבר פוגעת, כאמור, דווקא בנשים עצמן? על מנת לענות על השאלה הזו על כל אחת להיכנס עמוק פנימה, מעבר לכל קליפות, ולשאול את עצמה בכנות מה הם שאיפותיה וחלומותיה האמיתיים. לצערנו, התבוננות בעולם היום מגלה שנשים, שבחרות להיות בבית, זוכות לביקורת לא מעטה ולעיתים אף לבוז ולזלזול – דבר הדוחף אותן 'לצאת החוצה' ולנסות להיות מה ומי שהן לא בהכרח רוצות.

חז"ל קבעו ב'מסכת נידה' במשנה כי "נתן הקב"ה בינה יתרה באשה יותר מאשר באיש". פרוש הדברים הפשוט הוא כי האישה זכתה לאינטואיציה עמוקה וחדה הרבה יותר מאשר הגבר ("אינטואיציה נשית"). לנשים לרוב יש יכולת להתחבר למקומות פנימיים בתוך עצמן ולהבין דברים בהיבטים ומימדים שונים שהם מעבר להגיון הקר והשכלתני עליו מתבססים הגברים. הדוגמא הבולטת ביותר לכך מסיפורי התורה היא הקריאה של הקב"ה לאברהם אבינו: "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה"

(בראשית כא'). הקב"ה ידע שבסוגיות מסוימות אפילו אברהם, הגדול שבגדולים, לא יצליח להתחבר לעומק הדברים ואילו דווקא שרה תהיה זו שתצליח לראות את הרבדים הפנימיים ולקבל את ההחלטות הנכונות. אל סיפור זה מתווספות כמובן, בין היתר, העובדות שרבקה פירשה נכון יותר מיצחק את המעשים והאופי של יעקב ועשו, שבזכות נשים צדקניות נגאלנו ממצריים, שבחטא העגל הנשים סירבו להשתתף ושלעתיד לבוא הקב"ה לא ייעתר לתפילת האבות בבקשה לגאול את עם ישראל מלבד לתפילת רחל, ועוד כהנה וכהנה התייחסויות מקראיות המדגישות את מעלתן של הנשים.

למרות ההכרזה במאמר זה על שוויון, אנו חייבים להודות שישנם דברים ביהדות אשר נראים על פניהם כולזול בנשים, כדוגמת העובדה שהאישה פטורה מלימוד תורה ומחלק נכבד מהמצוות, בעוד הגבר חייב בלימוד התורה ובכל המצוות כולן. לכאורה יש כאן "הדרת נשים" מבתי המדרש ומאוצרות הרוח והחכמה של עם ישראל. כמו כן הברכה שמברכים הגברים בכל יום – "ברוך שלא עשני אישה" מקוממת רבים והם רואים בה התנשאות של הגבר. בהקשר הזה חובה לעשות קצת סדר בתוך בליל הסטריאוטיפים וחוסר ההבנה הבסיסית ולהבין שמטרת האמירות הללו הפוכה לחלוטין מהמקובל לחשוב והן באות לשבח את האישה!

המהר"ל בפרשנותו על התורה מבאר כי האישה נבראה בטבעה רוחנית, עדינה ושלמה יותר מהגבר. זו למעשה הסיבה שהנשים פטורות מלימוד תורה ומחלק מהמצוות, שכן התורה נועדה לזכך את האדם וליישר את מידותיו. הגברים באופן כללי נבראו מגושמים יותר ועל כן הם זקוקים לעמל וליגיעה מרובים. הוכחה פשוטה לכך היא הסטטיסטיקה המורה שלמרות שחלקם באוכלוסיה קטן מזה של הנשים, ב-75% מתאונות הדרכים הקשות היו מעורבים גברים. חרף המיתוס, שגברים המציאו, לפיו נשים לא יודעות לנהוג, עובדה היא שכשאישה נכנסת לרכב לרוב היא פשוט רוצה להגיע מנקודה אחת לשנייה, בעוד אצלנו הגברים, מעורבים בדבר כל כך הרבה אמוציות, תחרותיות וכוחנות מיותרים. בנוסף, העובדה שלנשים יש רק בית כלא אחד, "כלא תירצה" (וגם הוא בתפוסה חלקית), מלמדת על השוני הזה בין המינים. כעת אנו מבינים ש"הדרת הנשים" מלימוד התורה אינו פחיתות בעבורן כי אם תעודת כבוד והצטיינות על שאינן צריכות ליטול עודף תרופות (מצוות) כדי להירפא ממחלתן.

בהקשר של הברכה "ברוך שלא עשני אישה" יש להבין את ההקשר הרחב בה היא נאמרת מידי בוקר בברכות השחר יחד עם הברכות "ברוך שלא עשני עבד" ו"ברוך שלא עשני גוי". משמעות הדברים היא לא חלילה שהאישה שווה לעבד או לגוי ואנחנו מודים לקב"ה על שלא ברא אותנו כמוה וכמוהם, אלא שכמו שעבד וגוי מחויבים בהרבה פחות מצוות מגבר יהודי – כך גם הנשים מחוייבות בהרבה פחות מצוות (שוב – בגלל שהן דווקא שלמות יותר!). בתור גברים אנחנו מודים לה' על האפשרות שהוא נתן לנו לקיים יותר מצוות בעולם הזה וכך לנסות להתקרב אליו יותר. לעומת זאת, האישה מברכת "ברוך שעשני כרצונו", שזה במילים אחרות "שלא עשני גבר", ובכך בעצם היא מודה לה' שעשה אותה אישה דווקא, שהיא מהות נעלה יותר. אם תשאלו אותי – אין ספק שהברכה של הנשים "שווה" הרבה יותר. בעוד הגברים מנסים לנחם עצמם על כך שיש להם יותר אפשרויות להתקרב לבורא ע"י קיום יותר מצוות, הנשים כבר נמצאות במקום הזה מבלי הצורך בעול ובטרחה הנוספים והייחודיים לגברים. לסיכום, הניסיון לייבא את מלחמת המינים מתרבות המערב אל העולם היהודי הוא זר ושגוי. היהדות אינה "שוביניסטית" ואינה "פמיניסטית". היהדות היא בעיקר "משפחתיסטית". אין דבר שהיא מחשיבה יותר מאשר את ערכי המשפחה, שלום הבית והעזרה והכבוד ההדדיים בין בני זוג. גבר ואישה, שמבינים שלכל אחד מהם תפקיד אחר וייחודי במערכת היחסים ושהשותפות תצליח רק אם כל אחד מהם אכן יממש את עצמו, ישכילו לבנות בית נאמן ובריא ולהיות מאושרים יחדיו.

א . לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום

משל לאדם שכעס פעם על בנו יחידו בו, בחרון אפו עליו ביקש להכותו נמרצות. בא אדם אחד, חטף את בנו מידי, והודיעו כי הוא כבר יכה אותו, וכן עשה. משנרגע האב וסר כעסו מעליו, אמר לו, לאיש הלז, הנני נותן לך יישר – כח גדול על שני דברים שגרמת במעשיך. האחד, שסר כעסי ממני, והאחר, שהצלת אותי ממות.

כך אמר הקב"ה למשה, כי בגין אותם שני דברים שגרם פנחס, האחד, על שמתוך מעשהו סר כעסו מעל ישראל, והשני, עבור שהציל את ישראל ממות, רצה לומר, שכיפר עליהם מחטאתם. לכך "הנני נותן לו את בריתי שלום, "והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם" שהכהונה מכפרת על בני ישראל, והכהן גדול הוא המכפר.

ב . אלוהי הרוחות לכל בשר איש על העדה

לעולם יהא אדם

רבי מנחם מנדל מקוצ'ק היה אומר: משה התפלל: "יפקוד ה'... איש על העדה",

"איש" – ולא מלאך, שאין לו אישה וילדים, ואינו יודע דאגות פרנסה ובריאות מהן;

"איש" – ולא שרף, קנאי בוער המשלח גחלי אש לכל עבר;

"איש" – ולא "איש אלוהים", המסתגר בתוך ד' אמותיו ואינו מעורב בדעת עם הבריות;

"איש" – פשוטו כמשמעו, שיהיה בן אדם!

ג . הנני נותן לו את בריתי שלום

עדיפותו על קנאות משה בחטא העגל

רבי זלמן סורוצקין היה אומר: על מה ולמה זכה פינחס להערכה מופלגת זו, ואילו משה שעמד בפרץ במעשה העגל, ואהרון שעצר את המגפה בדבר קרח, לא זכו להכרת תודה כזאת?

אלא פינחס היה אי "עמך", ולא תפס כל תפקיד ציבורי. כאשר משה וכל עדת בני ישראל אינם יודעים איך להתמודד עם מצב קשה, קם יהודי פשוט ועומד בפרץ, דבר המעיד על גבורה עילאית ומסירות נפש למופת.

מטבע הדברים, כאשר אדם רואה נבלה גדולה הנעשית בישראל, יצרו מסיתו לא להתערב ואומר לו: מה לך כי תכניס ראש בריא למיטה חולה? אם תקפוץ בראש, איש לא יכיר לך טובה, יהיו שיאמרו: מבקש אתה להתבלט, ויהיו שילגלגו: הדיוט קופץ בראש.

אם למרות כל זאת יצא פינחס לקנא קנאת ה' לעיני משה וכל עדת בני ישראל, ראוי הוא לכל הכבוד הזה, על שגבר על עצמו וכבש את יצרו.

ד . איזה סוג הנהגה ראויה לעם ישראל?

בספר במדבר פרק כ"ז פסוק ט"ו משה רבנו פונה אל האלוקים, אחרי שנודע לו שאכן הגיע זמנו להיפטר מן העולם, ומבקש למצוא מנהיג מחליף שיוכל לרשת את מקומו.

מעניין מאוד להתבונן בתכונות שמשה רבנו מוצא לנכון להדגישם ביחס למנהיג החדש:

"אשר יצא לפניהם ואשר יבוא לפניהם ואשר יוציאם ואשר יביאם ולא תהיה עדת ה' בצאן אשר אין להם רועה" מפסוק זה עולה שדמותו של הרועה החדש אמורה להיות מורכבת משתי תכונות.

א. "אשר יצא לפניהם" – אדם עם דוגמא אישית

ב. "אשר יבוא לפניהם" – אדם עם יכולת הכרעה והחלטה.

תגובתו של ה' היא לבחור את יהושוע בן נון שאמנם יש בו את התכונה הראשונה של דוגמא אישית אבל מה שקשור לתכונה השנייה נאמר בפסוק כ"א "ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו במשפט האורים לפני ה' על פיו יבואו הוא וכל בני ישראל אתו וכל

העדה" מכאן ניתן להבין שהמנהיג החדש לא יכריע בשאלות מהותיות כגון יציאה למלחמה וכו' אלא הכול ע"פ האורים והתומים אשר נמצאים אצל הכהן הגדול.

אנו פוגשים כאן סגנון חדש של הנהגה, בניגוד להנהגתו של משה רבנו שהייתה ריכוזית הרי כאן פוגשים אנו מציאות של פיזור סמכויות של הנהגה משותפת, הרעיון שעומד מאחורי מציאות זו הוא שפעמים רבות כאשר הנהגה היא גבוהה וחזקה רמתו של הציבור נמוכה יותר וככל שהנהגה פחות עוצמתית כוחו ורמתו של הציבור עולים, יהושוע בן נון מסמל סגנון חדש של הנהגה עקב כניסתם של עם ישראל לארץ ישראל.

כאשר נכנסים לארץ העם נדרש ליותר בגרות ואחריות וליותר בשלות ולכן מתאימה למציאות כזו הנהגה פחות עוצמתית וריכוזית.

גם לתקופה שלנו לא פעם נדמה שנו שהנהגה של היום חלשה יותר ממה שהיה בעבר אבל עלינו לזכור שהיתרון שבעניין הוא שמציאות זו מכשירה את העם לבשלות נוספת

"פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל" (במדבר כה:יא)

להימנע מקיצוניות

סיפורו של פינחס מתחיל, בעצם, בסוף פרשת בלק, אך הוא מסתיים רק בפרשה שלנו. מה יכולה להיות הסיבה לקטיעתו של הסיפור בפרשה האחת, ולהמשכתו בפרשה הבאה אחריה?

התשובה היא, שפינחס היה קנאי וקיצוני, ולא כולם הסכימו עם שיטותיו. משום כך נשמר סופו של הסיפור לפרשה אחרת, וזה כמו בא לומר לנו: "המתינו וראו. לעולם אל תקבלו בפזיזות שום עמדה קיצונית".

בשנה רגילה קוראים את פרשות "חוקת" ו"בלק" ביחד, וכן את פרשות "מטות" ו"מסעי"; ואולם פרשת "פינחס" לעולם איננה מחוברת לשום פרשה אחרת. דבר זה מצביע על התבונה שיש בכך שמניחים את הקנאי לבדו למשך זמן מה, כדי שאף אחד לא יזדרז להצטרף אליו. עלינו תמיד להביא בחשבון שאדם קיצוני משתמש בכל מיני אמצעים כדי להשיג את מטרתו, ועלינו לברר בוודאות מהי מטרתו.

אזהרה כנגד קיצוניות מוצאים אנו במשל הבא: צבא אחד צריך היה פעם לצעוד במשעול צר, אשר מצדו האחד בערה אש, ומצדו השני היה הר של קרח. אם הצבא היה צועד קרוב מדי לאש, היו החיילים נשרפים בלהבות; ואם היה צועד קרוב מדי אל הקרח, היו החיילים קופאים למוות. משום כך נצטוו החיילים לצעוד בדיוק באמצע הדרך, וכך הם נהנו מחומה של האש שמימנם ומן הקרירות הנעימה של הקרח שמשמאלם.

מה נדרש ממנהיג?

"יפקוד ד' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה, אשר יצא לפניהם ואשר יבוא לפניהם ואשר יוציאם ואשר יביאם" (במדבר כז:טז-יז)

כאשר חיפשו מנהיג לארגון נוער חדש שהחל להיבנות בהר ציון, נבחנו מועמדים רבים, וכולם היו כישרוניים. אלא שחלקם היו בעלי השקפות קיצוניות, ואחרים היו אגרסיביים. לעומת זאת ראובן, שנבחר בסופו של דבר, היה בעל טבע שקט, ותמיד סובלני כלפי עמדותיהם של האחרים.

כאשר נשאל המנהל מדוע בחר בראובן דווקא, השיב: "אני מודרך על-ידי התורה. כאשר משה נתבקש לבחור מנהיג שימלא את מקומו, התורה אומרת לנו שהוא אמר: 'יפקוד ד' אלוקי הרוחות לכל בשר איש על העדה, אשר יצא לפניהם ואשר יבוא לפניהם ואשר יוציאם ואשר יביאם, ולא תהיה עדת ד' כצאן אשר אין להם רועה'".

והמשיך המנהל: "התורה משתמשת כאן בביטוי בלתי רגיל: 'אלוקי הרוחות לכל בשר'. מדוע לא נאמר כאן משהו כגון 'בורא העולם'? מילותיה המדויקות של התורה באות לומר לנו, שכשם שהקב"ה, מקור נשמותיהם של כל החיים, מבין כל אדם ואדם, כך גם המנהיג אסור לו שיהיה מונהג ע"י השקפותיו-שלו בלבד. אדרבה, עליו להשתדל להבין כל אחד ואחד מן האנשים שאותם הוא מנהיג. החלטנו למנות את ראובן למדריך בארגון הנוער בדיוק משום שיש לו התכונה הזו."

חכם הרזים

"יפקוד ה' אלוהי הרוחות לכל בשר איש על העדה"

מהו "אלוהי הרוחות לכל בשר"? אמרו חז"ל (ברכות נח. א): "הרואה אוכלוסי ישראל, אומר: 'ברוך חכם הרזים' – שאין דעתם דומה זו לזו, ואין פרצופיהם דומים זה לזה". מתוך השוני של פרצופי בני האדם, שאין דומים הם זה לזה, לומדים אנו שלכל אדם דעה משלו שאינה דומה לזו של חברו, וכמו ש"כל בשר" פרצופיהם מצטרפים לשם כולל "בני אדם", כך מצטרפות כל הדעות כולן "הרוחות", ויוצרות את החוכמה הכללית. דבר זה גלוי רק לה', "אלוהי הרוחות לכל בשר", חכם הרזים, היודע לעשות צירופים מופלאים כאלה. (אוהלי תורה).

ה . בקנאו את קנאתי בתוכם (כא,יא)

מה ענינה של תבת "בתוכם" כאן?

באר ה"חתם סופר": הגמרא (ביצה כה ע"ב) אומרת: "ישראל עזים שבאמות". לעם ישראל יש עזות שבקדושה. פינחס ראה את זמרי נוהג בעזות מצח גדולה – מגיע עם המדינית לעיני משה רבנו ולעיני כל עדת בני ישראל, אל פתח אהל מועד, ומתריס באזני משה רבנו: "משה, זו אסורה או מותרת, אם תאמר אסורה – בת יתרו מי התירה לך".

אמר פינחס קל וחמר: 'אם עד כדי כך היא עזות הרשעים לחטא – לא תהא לי עזות לקנא קנאת ה'?!' ונרמז הדבר בתבת "בתוכם" – פינחס ראה את הקנאה [-העזות] אשר בתוך החוטאים, ולקח את העזות הזאת לקנאת ה'.

רבי מאיר שפירא מבלבלין היה מבאר על פי אותו יסוד, את דברי רש"י בפרשת וישלח לגבי יעקב אבינו: "עם לבן גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי, ולא למדתי ממעשיו הרעים". יעקב בא בטענות אל עצמו: אמנם תרי"ג מצוות שמרתי, אך עדין "לא למדתי ממעשיו הרעים" – לא הגעתי לדרגה של עשית המצוות באותה התלהבות שבה לבן עושה עברות...

ו . פינחס בן אלעזר (כא,יא)

כתוב בילקו"ש פרשת פינחס רמז תשעא: אמר רבי שמעון בן לקיש: פינחס הוא אליהו.

בברכת המזון מבקשים אנו: "הרחמן הוא ישלח לנו ברכה מרבה בבית הזה ועל שלחן זה שאכלנו עליו", ומיד אחרי כן מוסיפים לבקש: "הרחמן הוא ישלח לנו את אליהו הנביא זכור לטוב".

מדוע הבקשה על הברכה בבית נאמרת לפני הבקשה לביאת אליהו הנביא לבשרנו על הגאולה השלמה?

אלא, שישנם אנשים המצפים למשיח רק כדי שיפתור את כל בעיותיהם הכלכליות, שימחק את המינוס בבנק וישפיעשפע של חיי רווחה חמריים...

זו איננה צפיה אמתית ונכונה למשיח!

לכן, קדם מבקשים ש"הרחמן ישלח לנו ברכה מרבה בבית הזה" – שנזכה לשפע גשמי, ועם כל זאת מבקשים שגם אז "הרחמן הוא ישלח לנו את אליהו הנביא זכור לטוב ויבשר לנו בשורות טובות ישועות ונחמות"

ז . שלא תתחדש המחלוקת

"לאלה תחלק הארץ"

כותב רבי מנחם הכהן רפא בעל "מנחה בלולה": זריזים הקדימו לסדר למפרע סדרי חלוקת הארץ דבר דבור על אופניו ומקומו בשלום, שלא תתחדש המחלוקת בישראל לאחר כיבוש הארץ, שמקצתם יאמרו: אנחנו טרחנו יותר במלחמת הכיבוש, ומקצתם יאמרו: אנחנו הצלחנו יותר בהבאת הניצחון, ויבקשו חלק גדול יותר במשמני הארץ. לכן הקדימו לסדר החלוקה עובר לכיבוש שידעו כולם שהכול שווים, אלה ואלה, דין העובר חלוץ בחזית כדין המאסף למחנה, דין העושה בעורף כדין היוצא למערכה.

ח . פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן (כה,יא)

מה טענת השבטים ומה תשובת התורה

רש"י: "לפי שהיו שבטים מבזים אותו הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לע"א והרג נשיא שבט מישראל לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן".

לכאורה יש להקשות:

א. טענתם לכאורה שהרג נשיא מישראל א"כ שיאמרו שהרג בן אדם נקי ומדוע מגנים בגנות פעוטה שאין לו יחוס

ב. מדוע היה צריך ליחסו עד אהרן היה מספיק לכתוב בן אלעזר שמצד אביו הוא יהודי רגיל ולא צאצא של גרים.

והנראה לומר בזה שכתוב "כל תלמיד חכם שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו תלמיד חכם" וההסבר בזה שת"ח צריך לקנה קנאת ה' צבקות ולהילחם בשונאי ה' אבל הוא צריך לנקום כנחש שהנחש בשעה שהוא מכיש אינו נהנה שטועם בכל דבר טעם אפר וכמו שמצינו בתענית דף ט. "נתקבצו כל החיות אצל הנחש ואומרות לו מה הנאה יש לך". [העורך]. אבל ת"ח שנוקם ונהנה מנקימה זו אינו ת"ח ונחשב כאילו עשה את המעשה שעשה להנאת עצמו.

אם כן טענת השבטים לפנחס הייתה, שמכיוון שאתה צאצא לעובדי ע"ז מסתמא נשאר בך מעט מהאכזריות שלהם ולא לשם שמיים התכוונת כשהרגת את זמרי ונחשב לך כאילו הרגת אדם כשר, וכתגובה לזה באה התורה ואומרת שהוא מזרעו של אהרן שהוא אוהב שלום ורודף שלום ופנחס גם הוא רחמן ועשה נגד רצונו לש"ש להכרית את עוברי רצון ה'.

ט . גדול עוון המסייעים

"ובני קרח לא מתו"

קרח היה אבי אבות המחלוקת, ואף על פי כן "ובני קרח לא מתו". ואילו דתן ואבירם, שרק הצטרפו לקרח, ירדו חיים שאולה. ללמדך שעוונם של המסייעים לבעלי מחלוקת המתערבים על ריב לא להם, גדול משל בעלי המחלוקת עצמם.

רבי מנחם מנדל מרינוב היה אומר: בעלי מחלוקת לא מתים, לא לומדים לקח, ולא לוקחים מוסר. בני קרח חיים וקיימים עד היום, וממעמקי השאול הם מבצבצים ועולים לחרחר ריב בישראל ולהרבות מדנים ומחלוקת.

י . בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְאֹתַי בְּתוֹכְם – בתוכם דייקא (כה,יא)

על ידי זה שקינא פנחס את קנאת ה' והרג את זמרי, החדיר ללב כל ישראל, "בְּתוֹכְם", את מידת הקנאות, שלא יוכלו לסבול בקרבם עוברי עבירה. (בשם הרבי מקוצק)

אע"פ שהקנאות הינה לכאורה היפוכו של השלום ונראית היא כמחלוקת, בכל זאת אמרה תורה, כי קנאות אמיתית וכשרה מגיעה מתוך שלום ודאגה לזולת וזהו 'בתוכם' באחדות מלאה עם כולם וקנאות זו גם מביאה לבסוף דוקא לידי שלום ושכרה ברית שלום ('כתנות אור')

י"א . פנחס בן אלעזר וכו' – וכי לא ידעו השבטים ייחוסו? (כה,יא)

וברש"י: לפי שהיו השבטים מבזים אותו: הראיתם בן-פוטיזה שפיטס אבי אמו עגלים לע"ז יהרוג נשיא שבט מישראל בא הכתוב וייחסו אחרי אהרן.

הקשה רבי שמואל מסלונים: כלום אלה המבזים לא ידעו שפנחס נכדו שלאהרון הוא, מודאי ידעו, אלא בכל-זאת ניסו לבזותו ומה הועיל הכתוב בייחוסו?

כיוצא בזה שאל הרבי ר' הניך מאלכסנדר: הלא גם אלה אשר ביזו לפנחס ידעו שזמרי נתחייב מיתה ומה מקום לטענתם "יהרוג נשיא שבט מישראל"?

ואם טענתם טענה, מה תשובה היא שהכתוב מייחסו אחרי אהרן, מה ענין לזה?

והשיבו שניהם בסגנון אחד:

באו השבטים המבזים להטיל דופי בכוונה ובמניעים של פנחס, היו אומרים שהרגו פנחס לזמרי מתוך תאות-רצח ולא לשם שמים, כי הלא בן-פוטי הוא, נצר למשפחת קצבים ורוצחי נפשות ואם נכשל זמרי בגילוי עריות, נכשל פנחס בשפיכות-דמים, שהיא חמורה לא פחות;

ולכך בא הכתוב לייחסו אחרי אהרן, ללמדך שכל מה שעשה מכת אהרן זקנו עשה, אשר מדתו חסד וכל עבודתו בקרבנות בלתי לה' לבדו.

י"ב. הכבוד על כיבוש היצר

"הנני נותן לו את בריתי שלום...."

רבי זלמן סורוצקין היה אומר: על מה ולמה זכה פינחס להערכה מופלגת זו, ואילו משה שעמד בפרץ במעשה העגל, ואהרון שעצר את המגפה בדבר קרח, לא זכו להכרת תודה כזאת? אלא פינחס היה אי "עמך", ולא תפס כל תפקיד ציבורי. כאשר משה וכל עדת בני ישראל אינם יודעים איך להתמודד עם מצב קשה, קם יהודי פשוט ועומד בפרץ, דבר המעיד על גבורה עילאית ומסירות נפש למופת. מטבע הדברים, כאשר אדם רואה נבלה גדולה הנעשית בישראל, יצרו מסיתו לא להתערב ואומר לו: מה לך כי תכניס ראש בריא למיטה חולה? אם תקפוץ בראש, איש לא יכיר לך טובה, יהיו שיאמרו: מבקש אתה להתבלט, ויהיו שילגלו: הדיוט קופץ בראש. אם למרות כל זאת יצא פינחס לקנא קנאת ה' לעיני משה וכל עדת בני ישראל, ראוי הוא לכל הכבוד הזה, על שגבר על עצמו וכבש את יצרו.

י"ג. שכר על הזריזות, "בקנאו את קנאתי"

"בקצפו את הקצף שהיה לי לקצוף" (רש"י).

אומר רבי משה פיינשטיין: עיקר המעשה שעבורו זכה פינחס לשכר כה רב וברית שלום, הוא על זריזותו. שלא התעצל אלא קם ועשה דבר שהקב"ה היה אמור לעשותו. ללמדנו שזריזים המקדימים למצוות, ראויים לכבוד ולשכר.

י"ד. במקום שאין איש

"השיב את חמתי מעל בני ישראל"

בסמיכות הפרשיות בלק ופינחס, ניתן לראות את ההבדל בין מנהיג בישראל למנהיג בגויים; בלק מלך מואב מלא מורא ופחד מפני בני ישראל, ומה תגובתו? הוא שולח שליחים לשכור את שרותיו של בלעם. הוא עצמו קודם ומכשף גדול, אך עסוק מדי ושטוף בחנגותיו ובתענוגיו, מתעמל אפילו לפצות את פיו שלו ולקלל. לא כן פינחס, "זירא פינחס...ויקח רומח בידו". פינחס אינו ממתין שמלאכתו תיעשה על ידי אחרים.

במקום שאין אנשים, ויש חילול ה' וסכנה אורבת לישראל, הוא משתדל והופך להיות איש מלחמה, אומר ועושה, מדבר ומקיים.

ט"ו . תַּחַת אֲשֶׁר קָנָא לְאַלְקִיו (כה, יג)

דרכו של כל חוטא, להתלות בזולת ולומר: "ההוא גם כן עשה כך". לפיכך, הכריז השי"ת את עשרת הדברות בלשון יחיד, כדי שיהא דומה על כל אחד ואחד מישראל, כאילו ניתנה התורה לו בלבד ואין לו להשגיח באחרים.

והנה, פנחס בודאי עשוי היה להשגיח במשה ואהרן ושבעים הזקנים ולומר: אם הם היו מחשים ואינם נוקפים אצבע, למה לי אפוא להיות ירא שמים יותר מהם? ובכל זאת לא התחשב בכך, כי אם עשה את אשר מצא לנחוץ לעשות לכבוד השי"ת. לפיכך נאמר: "אֲשֶׁר קָנָא לְאַלְקִיו", דומה היה עליו באותה שעה כאילו רק אלוקיו שלו הוא;

יחובה מוטלת עליו לקנא לכבודו, אף כי איש אינו עושה זאת.

ט"ז . שֵׂאוּ אֶת רֹאשׁ כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה לְבֵית

אֲבוֹתָם כָּל יוֹצֵא עֵבֶא בְּיִשְׂרָאֵל (כו, ב)

טעם המנין

וברש"י, 'מה שצוה למנותן עתה, משלו רז"ל משל לרועה שנכנסו זאבים לתוך עדרו והרגו בהן והוא מונה אותן לידע מנין הנותרות. ועוד שבתחלה נמנו כשיצאו ממצרים עכשיו שהגיע עת פטירתו והוצרך להחזיר לו צאנו מחזירן במנין'.

בלשון רש"י איכא דקדוק לשון, שכתב בפ"י קמא לידע מנין 'הנותרות', דהלא הכא לא נמנה אפי' אחד מהנותרים שכולם מתו בדור המדבר, וא"כ כולם צריכים מנין חדש. וצ"ע.

והנה בעצם הדין מנין, הא פשיטא דמשה ואלעזר קיימו מצוה כשמנו את ישראל, כדכתיב שאו, שהוא ציווי עליהם לעשות זאת, מיהו יש להסתפק אם בני ישראל קיימו בזה אף הם מצוה, דלכאורה מה מצוה איכא גביהו, דמה צריכים המה לעשות בשביל המנין, אטו אחד שיאמר שאינו רוצה להמנות, וכי בדידיה תליא מילתא, הלא בעל כרחו ימנהו המונים שמנו את בני ישראל.

ומצינו ב' ביאורים בדרך המנין, דבספורנו כתב דהמצוה שיאמר שהוא בן כ' שנה, שמאז הוא נמנה, אמנם תמוה וכי בדידיה תליא מילתא, ומי מהימן לזה לומר שהוא בן כ' וראוי הוא למנין, והלא צריך להביא עדים על כך שזוכרים יום לידתו.

ונראה לומר, דהאב נאמן ע"ז לומר שהוא בן כ' שנה, וקשה דבקדושין (סג, ב) מבואר דאין האב נאמן למלקות ועונשים, ויש לדון אי מהימן עכ"פ לומר שבנו בן כ' שנה למנין, ושמא הכא חשיב כלענין נדרים דהאב נאמן לומר על בנו שהוא גדול.

ובמלבי"ם פ"י דהמנין היה ע"י נתינת מחצית השקל, וא"כ יתכן דהמצוה על ישראל הוא ליתן מחצית השקל דהיא מצוה קיומית, ויל"ע להיכן הלכו אותם מטבעות שניתנו במחה"ש, דבמנין ראשון הלך לאדני המשכן, והכא לא מצינו דמבואר לאיזו מטרה ניתנו, אם נתנוהו לתרומת הלשכה או לצורך אחר. ובכל מנין שע"י מחה"ש, יש להסתפק אם חלק מן המצוה הוא נמי ליתן הכסף, או דבעצם יש רק מצוה א' להמנות, אלא ד'האפשרות' למצוה זו הוא ע"י נתינת מחה"ש

י"ז . בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי.. הִנְנִי נִתֵּן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם' – תְּשׁוּלֹם הַקִּנְאוֹת
הוא ה'שלום' (כו, יא-יב)

הקנאות מידה טובה היא מאד וכמו שאחז"ל ב'ברכות' (לג.): 'גדולה נקמה שניתנה בין שתי שמות שנאמר: "קל נְקָמוֹת ה'" (תהילים' צד). ואמרו: "במילתיה מיהא גדולה היא".! אך כמובן שזקוקה היא הקנאות לטוהר וזיקוק המחשבה, כל סטיה קלה בטוהר המחשבה הופכת את מעשה הקנאות, ממעשה טוב ונפלא למעשה רע ואכזר.

על האדם לטהר מחשבותיו לזקק נגיעותיו, טרם יגש למעשה הקנאות. ומשמגיע לידי כך ומקנא לד' אלקיו, אין בזה לא מריבה ולא שנאה, לא רוע ולא אכזריות, אלא מעשה תקון העולם. למעשה של תקון העולם, המידה כנגד מידה היא נתינת ברית השלום, שאין לך 'כְּלִי מַחְזִיק בְּרִכָּה לְיִשְׂרָאֵל אֲלֵא הַשְּׁלוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר: (תהילים' כט) "ה' עֲזַרְנוּ לְעַמּוֹ יִתֵּן ה' יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בְּשְׁלוֹם" ('עוקצין' ג).

השלום מורה על השלמות של הכלל, זו היא המידה המתאימה לינתן למי שקינא לד' אלוקיו באמת ובתמים, כיון שבכך משלים הוא את רצונו של ה' ומתקן הוא את הפרצות, אף שלעיני בשר נראה דבר זה, כמו מחלוקת חלילה, אין זה, אלא שלום.

ורמז רמז לכך ה'חתם סופר' באומרו: שמחלוקת היא בגימטריא: "שָׁלוֹם רַב" (תהילים' קיט). ללמדך שהמחלוקת הנעשית ע"י תלמיד חכם גדול הדור, אינה אלא "שָׁלוֹם רַב".

י"ח . כן בנות צלפחד דוברות (כו, לג)

הכוונה קובעת

ישבו חסידים עם רבי נחום-ישראל מליפנה ושוחחו על המוני בית-ישראל שמשחרים לפתחם של צדיקים, וכל מעיינם בצורכיהם הגשמיים בלבד.

נענה הצדיק ואמר: "כאשר יהודי מבקש גשמיות, וודאי שכוונתו היא לשם שמים ע"מ שיוכל לקיים מצוות ומעשים טובים ולגדל את ילדיו לתורה ולמצוות".

והוסיף: "כשבאו בנות צלפחד אל משה וביקשו לקבל את נחלת אביהן, פירש משה את כוונתן לשם שמים שעל-ידי העושר יוכלו לעבוד את ה'.

וזה מה שנאמר: 'ויקרב משה את משפטן לפני ה'" הוא 'קירב' את תביעתן אל ה' ופירשה כשאיפה להתקרבות לקב"ה.

ועל כך ענה לו הקב"ה: 'כן בנות צלפחד דוברות' זו אכן כוונתן האמיתית".

י"ט . לאלה תחלק הארץ (כו,נג)

שלא תתחדש המחלוקת

כותב רבי מנחם הכהן רפא בעל "מנחה בלולה": זריזים הקדימו לסדר למפרע סדרי חלוקת הארץ דבר דבור על אופניו ומקומו בשלום, שלא תתחדש המחלוקת בישראל לאחר כיבוש הארץ, שמקצתם יאמרו: אנחנו טרחנו יותר במלחמת הכיבוש, ומקצתם יאמרו: אנחנו הצלחנו יותר בהבאת הניצחון, ויבקשו חלק גדול יותר במשמני הארץ.

לכן הקדימו לסדר החלוקה עובר לכיבוש שידעו כולם שהכל שווים, אלה ואלה, דין העובר חלוץ בחזית כדין המאסף למחנה, דין העושה בעורף כדין היוצא למערכה.

כ. איש כי ימות ובן אין לו וכו'. ואם אין לו בת (כו, ח-ט)

איך מחלקים ירושה

מעשה ברבי חיים מבריסק זצ"ל, ששאלוהו על דינו של אחד שנטה למות, והניח צוואה שאם תלד אשתו המעוברת זכר, יתנו ב' שלישים מנכסיו להבן ושליש לאשתו. ואם תלד נקבה, יתנו ב' שלישים לאשתו ושליש להבת. לבסוף נולדו תאומים, אחד זכר ואחד נקבה, ונשאל הגר"ח איך יחלקו את הירושה.

עה לו הגר"ח, דמלשון הצוואה משמע שאוהב את בנו כפלים מאשתו, ואוהב את אשתו כפלים מבתו. ולכן יחלקו את הנכסים לשבע, ויתנו ד' חלקים לבן, ב' חלקים לאשה, ואחד להבת.

כ"א. עלה אל הר העברים הזה וראה את הארץ וגו' וראיתה אותה וגו' (כו, יב-יג)

והנה ממקום שהיה משה, עד הארץ היה מרחק רב, ואעפ"כ הראיה הזו בכלל "רואה". ואם כן נוכל מכאן להביא ראיה לענין מה שהסתפקו הפוסקים בדין "הרואה קברי ישראל" שמברך ברכה (כמ"ש בברכות נח: ובש"ע סימן רכד), מה הדין אם הם רחוקין, האם גם כן מברך או לא. והנה לפי מה שמצאנו כאן שראיתו של משה קראתו התורה "רואה" "וראיתה" א"כ נחשב הדבר ראיה.

ובשו"ת פלא יועץ (סימן יז) הביא ראיה לענין רואה קברות ממרחק דנחשב ראיה ואין צריך סמוך לבית הקברות, ממה שכתב הטור (סימן תקסא) ד"משהגיע לצופים" חייב לקרוע על ירושלים, וכתב הב"י: ונראה לי דהיינו לומר שכל שראה בית המקדש או ירושלים קודם שיגיע לצופים לא חשיבא ראיה, דריחוק מקום הוא, ומשהגיע לצופים חשיבא ראיה, ומשמע דהוא הדין לערי יהודה שאינו קורע עליהם עד שיהיה סמוך להן כשיעור שיש מן הצופים עד ירושלים. עכ"ל. ואח"כ פלפל בפלא יועץ שם. הרי לנו ש"ריחוק" מקום לא חשיב "ראיה".

ומעתה יש לשאול איך יתיישבו. הרי בודאי מרחק ממקום שעמד משה עד ארץ ישראל, ריחוקו יותר מצופים לירושלים, ואעפ"כ מצינו במקרא שקראו בשם "רואה". וזה סותר מה שכתב הב"י דריחוק מקום לא נקרא ראיה.

ויתכן לומר דהתפעלות מראיית צער ירושלים וחורבנה וכן ערי יהודה אינה אלא כשהוא קרוב ולא רחוק יותר מהצופים, כי יותר מזה אין התפעלות ואין צער. אבל לעולם סתם ראייה אפילו מרחוק יחשב ראייה. ויתכן שלענין ברכת הקברות גם ראייה רחוקה תחשב ראייה.

אולם מצינו שאמרו רבותינו בספרי (במדבר פסקה קלו) על ענין ראיית משה רבנו: רבי עקיבא אומר מגיד הכתוב שהראהו המקום למשה כל חדרי ארץ ישראל כשלחן ערוך. רבי אליעזר אומר "נתן כח בעיניו של משה" וראה מסוף העולם ועד סופו. ע"כ. לפי"ז נראה שבאמת לא היתה "ראייה טבעית" אלא שנתן בו כח לראות כל כך, א"כ אין משם סייעתא לענין הלכות שאמרו "הרואה", שיוכל גם ממרחק. וממילא גם אין סתירה לדברי הב"י. ובאמת רבנו חיים בן עטר זיע"א פירש בפסוק (כו, יג) הנ"ל: שהראהו ה' ראייה ניסית מה שאין כח בשיעור עין טבעית לראות באור השמש זולת באור הגנוז. עכ"ל"ק. וע"ע בפירושו בדברים (לד, א) עה"פ ויראהו ה' את כל הארץ.

אכן הב"ח (סימן תקסא) כתב לענין ירושלים בזה"ל: אבל ברואה אפילו "בריוחוק הרבה" יש לו לקרוע. ע"ש. משמע דכל "ראייה" אפילו ממרחק היא ראייה. וע"ע בכף החיים (סימן רכד אות לז). ואולי גם הבית יוסף (סימן תקסא) לא כתב שראייה בריוחוק מקום לא נחשבת ראייה אלא לגבי ירושלים ששם הוזכר מיהא בגמרא "מן הצופים". ולפי"ז יתכן שהרואה בית קברות וכיוצ"ב ע"י "משקפת" ממרחק גדול נחשב ראייה לברכות. וה' יעזרנו לידבק בו. אמן.

כ"ב . אֲשֶׁר יֵצֵא לְפָנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יָבֵא לְפָנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יוֹצֵיאֵם וְאֲשֶׁר יָבִיאֵם – דרכו של מנהיג אמיתי (כו, יז)

"אֲשֶׁר יֵצֵא לְפָנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יָבֵא לְפָנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יוֹצֵיאֵם וְאֲשֶׁר יָבִיאֵם"

מנהיג אמיתי, צועד לפני העם ואינו נגרר מאחוריו. שומה עליו להרימם אליו ולא להשפיל עצמו אליהם, תוך חלילה ותרנות ומילוי כל מבוקשיהם. וזהו 'אֲשֶׁר יֵצֵא לְפָנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יָבֵא לְפָנֵיהֶם', שיצא לפניהם וינהיג את העדה אחריה. ולא שיפנה לאחוריו לראות מה העם מבקש ולמלא אחר רצונו. מנהיג שיוצא לפני העדה, הריהו מרים אותה אליו. כפי שפירש בעל חידושי הרי"ם זצ"ל: "אֲשֶׁר יוֹצֵיאֵם", שהוא

מפקיעם מן השפלות והטומאה. "וַאֲשֶׁר יְבִיאֵם", מביאם אל הרוממות והקדושה. אבל מנהיג שיוצא אחרי העדה, הריהו נגרר אחריה, אל שפלותה. ('אבני אזל')

רעיון דומה, הביע רבי ישראל סלנטר זצ"ל, על מאמר חז"ל בסוף מסכת 'סוטה'; 'בעקבתא דמשיחא, פני הדור כפני הכלב' ויש להבין; מה טיבו של משל זה? ברם, אמר ר' ישראל זצ"ל, טבעו של כלב, שהוא רץ תמיד לפני אדוניו ומפרק לפרק (בפרשת דרכים) מפנה הוא ראשו לאחוריו, לראות לאן פני אדוניו מועדות, ללכת בכיון הזה. בעקבות המשיח יהיו 'פני הדור', אלה שמתיימרים להיות מנהיגיו ודובריו של הדור, 'כפני הכלב', שינהגו מנהג כלב... אמנם הלוך ילכו לפני העם ויעמדו בראשו, אולם לא תהיה להם דרך סלולה משלהם ולא תהא להם השפעה על העם שילך בעקבותיהם, אלא אדרבא, מפעם לפעם הם יפנו אחורנית, לראות ולשמוע מה פני הרחוב; מהי דעת העיתונות והסקרים. ובהתאם לכך יעצבו את השקפתם הם, כדי למצוא חן בעיני ההמון. ואכן, זה יהיה רע ומר. שכך, מנהיג ישראל אמיתי חייב ללכת לפני העם ולהורותו את דרך ה', למרות שכתוצאה מזה לא ירכוש לו אהדה יתירה בקרב ההמון ואף יהא נתון תחת "שבט הבקורת", של דעת הרחוב

כ"ג . ערך החיים

רבים הם האנשים המתייחסים לחיים בקלות דעת. הם חשים שהחיים הנם מצרך המצוי בהישג ידו של כל אחד. איש לא השקיע מאמץ כלשהו כדי לרכוש חיים, והם ניתנים חנם אין כסף. כיוון שכך, לדעתם, אין כל צורך להשקיע מחשבה או מאמץ אודות המשמעות והתוכן שיש ליצוק בחיים אלו.

לדעת אותם אנשים, אם לעתים נמאס לחיות חיים משעממים ואפורים, ניתן להוסיף להם גוון רווי מתח או עוצר נשימה. את שטף השגרה ניתן לעצור באמצעות מעשים ופעולות שיינסכו בהם טעם: טיולים מסוכנים, משחקים עוצרי נשימה ובעלי סיכונים גבוהים ועוד. ספק רב אם אותם אנשים, המסכנים את חייהם בהרפתקאות נועזות, היו מוכנים באותה מידת סיכון להמר על מכוניתם או על הטיול המתוכנן בקרוב לחו"ל.

תקופה ארוכה הם מצפים לטיול זה, ולא יתכן להעמיד בספק את הוצאתו לפועל. לעומת זאת, לדעתם, החיים הם משהו אחר. החיים הם מצרך זול וחסר טעם, שאנשים רבים מוכנים להמר עליו.

גם תופעות ההתמכרות לסמים או לאלכוהול וכל שכן ההתאבדויות, קרובות משפחה הן לנושא הנידון. קיים גורם ישיר המביא להתהוותן של תופעות שליליות אלו. הגורם הוא חוסר מציאת טעם ומשמעות לחיים.

אדם מסתובב ובוהה בעולמו של הקב"ה, הוא חי בתחושת תלישות נוראה, והחיים נראים לו כרחוב ללא מוצא. הוא עושה מה שעושה, כולל מעשים השמים קץ לחייו עלי אדמות.

לאושרנו, לא הכול נוהגים כך, רצון החיים היה ונותר החזק שברצונות אצל מרבית בני האדם. אדם מוכן לוותר על ממונו ואף על מעמדו וכבודו, ובלבד שיתאפשר לו להמשיך לחיות. ניתן לשאול חייל הנלחם בחירוף נפש מול האויב, והוא יסביר מה עז הוא רצון ההישרדות הקיים באדם.

אולם חשוב לציין, שרצון ההישרדות מצוי גם בעולמם של בעלי החיים. הגורם המאפיין את "מותר האדם מן הבהמה" הוא הדעת. לאחר שהצליח האדם לשרוד, הוא שואל את עצמו מכוח הדעת שבו: עבור מה כדאי היה לשרוד? אנשים אלו, המחפשים משמעות לחייהם, זוכים לגילוי האמת. בת-קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת שאכן יש טעם בחיים. אנשים אלו המחפשים משמעות בלב שלם, הם הראשונים שימצאו אותה. מציאת משמעות זו מסוגלת להחדיר לחיים שמחה ותחושת שלמות, והם חשים בלבם שהגיעו אל המנוחה ואל הנחלה. מלווה אותם תחושה המלווה בן השב לבית הוריו לאחר נדודים ארוכים וקשים מנשוא בארצות נכר. הוא חש שהוא שב הביתה! תחושה דומה מלווה אדם שהתקרב ליהדות. אופפת אותו תחושת ביתיות, והוא חש שזהו מקומו הטבעי מאז ומעולם

כ"ד . אוהב שלום ורודף שלום

אחת התופעות הבולטות בתקופתנו היא תופעת ה"עכשוויזם". תופעה זו מתבטאת בתחומי חיים שונים. בתחום הטכנולוגי מכשיר המיקרוגל מחמם את האוכל במהירות רבה ומכשיר הפקס שולח

מסמכים ממקומות רחוקים במהירות הבזק. בתחום הנפשי מבקש האדם ריגושים וסיפוקים מיידים ואין לו סבלנות לתהליכים ממושכים. בתחום האמוני קיימת, במגזרים מסוימים, ציפייה חסרת סבלנות למשיח עכשיו, ולהבדיל דרישה ל"שלום עכשיו",

ללא יכולת המתנה להגשמת תהליכים רוחניים מורכבים הנדרשים לפני הגשמה מלאה של החזון.

הפסוק הפותח את פרשתנו "פינחס בן אלעזר בן אהרון הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל"

ממחיש לכאורה את חוסר המתינות שהודגש לעיל. פינחס לכאורה אינו יכול להתגבר על כעסו, אינו חודר לעומק הבעיה והמניעים שהובילו אל המעשה ודוקר את איש ישראל והאישה המדינית. חז"ל אכן ציינו כי מעשהו לא התקבל על דעת העם "שהיו שבטים מבזים אותו ואומרים ראו בן פוטי זה

שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה והרג נשיא שבט בישראל". מבט מעמיק על מניעי מעשהו של פנחס ואישיותו חושפים לעינינו תמונה שונה.

"פנחס בן אלעזר בן אהרון הכהן" טורחת התורה לציין את ייחוסו. מעשה פינחס לא נבע מאישיות אלימה וחסרת סבלנות. פנחס "אוהב שלום ורודף שלום", ודווקא מתוך אישיותו המיוחדת ומדרגתו העליונה יכול היה לעשות מעשה שיבטא קנאות טהורה נטולת אינטרס אישי שכולה נובעת ומכוונת לקידוש ה' מחד גיסא, ואהבת ישראל מאידך גיסא. לא ב"עכשוויזם" וחוסר יכולת לחדור לעומק המניעים מדובר, אלא בשיקול דעת תורני והתייעצות מוקדמת ושקולה. במציאות אחרת שאיננה זהה למתוארת כאן, עלולה כמובן הקנאות לפגום ולטמא את אישיותו של הקנאי, והמעשה החד פעמי עלול לגרום לאלימות כרונית.

"איש אשר רוח בו" מתארת התורה את דמות יהושע בן נון המופיע אף הוא בפרשתנו. תכונה זו מסמלת את הניגוד למתואר לעיל. "שיודע להלוך כנגד רוחו של כל אחד" היא התכונה המאפיינת את דמות יהושע בן נון. יכולתו לחדור לשורשי המניעים, להתחבר אל הנשמות, וליצור קשר עם אישיותו של כל אחד. תכונה זו מבוססת על הסבלנות, על המתינות ובעיקר על אהבת האדם.

כ"ה . לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום (כה,יב)

יש להבין מה פשר הברית אשר כרת הקב"ה עם פנחס?

אומר הנצי"ב בדר"כ כאשר אדם עושה פעולה כלשהי גורם הדבר שבפעם הבאה שירצה לעשות את אותה פעולה פחות ירתע יען כי הוא בעל ניסיון וא"כ כאן כאשר פנחס הרג בן אדם היה חשש שמא ח"ו יקל בעיניו להרוג בן אדם לכן הקב"ה ברכו שלא ישפיע עלין ויפגום במידת הרחמנות שלו.

כמו כן מצינו לגבי אנשי עיר הנידחת שה' אומר (דברים י"ג, י"ח) "ונתן לך רחמים וריחמך" שגם שם הכוונה שלא תיפגם באנשים אשר הורגים את אנשי עיר הנידחת מידת הרחמים.

כ"ו . את הכבש אחד תעשה בבוקר וגו' מעשה נפלא! (כח,ד)

מעשה בחסיד אחד סוחר בכבשים, שהגיע אל רבו הרה"ק ה"אוהב ישראל מאפטא זיע"א, ותיאר בפניו את הקשיים הרבים שיש לו בגידול הצאן.

לפתע פרצה אנחה גדולה מעומק לבו הטהור של הרבי ואמר: אתה מדבר על הכבשים שלך, בעוד אתה מתעלם לגמרי מהאסון הכבד שקרה לעם ישראל הבוקר.

נבהל החסיד ושאל: הבוקר? איזה אסון אירע?

לא שמעתי דבר. השיב הרבי: כנראה שכחת שבית המקדש עומד בשיממותו ובני ישראל לא יכולים להקריב הבוקר את קרבן התמיד. בעוונותינו הרבים לא זכינו לקיים את הכתוב "את הכבש אחד תעשה בבוקר".

כ"ז . מלבד עלת הבקר אשר לעלת התמיד תעשו את אלה (כח,כג)

בספר "ילקוט הגרשני" (אותיות ח"ג, ד"ה תמידים כסדרם) הובא בשם הרב בעלאל הכהן, מו"צ דק"ק וילנא, על הנוסח הנאמר בתפלת מוסף של שלש רגלים: "יהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו שתעלנו בשמחה לארצנו ותטענו בגבולנו, ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותנו תמידים כסדרם ומוספים כהלכתם".

מה ההבדל בין "כסדרם" ל"כהלכתם"? מדוע דוקא התמידים יקרבו "כסדרם" ואלו המוספים "כהלכתם"? ובאר זאת על פי מה שמצינו בגמרא (והובא ברש"י), שהגם שבפסוק נכתב קרבן העולה לפני קרבן החטאת, מכל מקום לעולם החטאת קודמת לעולה, הלכה למשה מסיני.

וטעם הדבר מבאר שם בגמרא, משום שכשאדם חטא למלך, קדם כל עליו להביא פרקליט, עורך דין, שיסדר לו כפרה על חטאו. רק אחרי כן נתן להביא למלך דורון מתנה. החטאת דומה לפרקליט והעולה דומה לדורון, וכיון שפרקליט קודם לדורון, חטאת לעולם קודמת לעולה.

אסכן, את קרבנות התמיד נעשה בבית המקדש כסדרם – כפי שסדרם הכתוב, אבל את המוספים נעשה כהלכתם, שהרי בקרבנות המוספים יש גם עולה וגם חטאת, ואותם איננו עושים "כסדרם" – כסדר כתיבתם בפסוק, אלא "כהלכתם" – על פי ההלכה למשה מסיני, שהחטאת קודמת לעולה.

כ"ח . מלבד עולת התמיד ומנחתה ונסכיהם (כט,יט)

ויש להבין הך ונסכיהם על מה קאי, דאי אמוספי היום הא קודם לכן אמר קרא (פסוק יח) ומנחתם ונסכיהם, ואי על עולת התמיד הול"ל ונסכה כדכתיב אצל יתר הימים ועיי' מש"כ רש"י בזה.

והנה איתא (תמורה יד, א) ת"ל מנחתם ונסכיהם, בלילה וכו' למחר, וברש"י אם קרב הקרבן בזמנו ואפילו מכאן ועד עשרה ימים, ע"ש דניסוך היין מצי אף אחר עשרה ימים באם הביא הקרבן בזמנו, אולם בניסוך המים קי"ל עבר יומו בטל קרבנו וכדאיתא בירושלמי (סוכה פ"ד ה"ו) הדא אמרה הקדימה לזבח כשר, ניסכן בלילה (שקודם לקרבן) כשר, לא ניסך היום לא ינסך למחר על שם עבר יום עבר קרבנו ע"ש, ומבואר דחלוק ניסוך היין מניסוך המים, דניסוך היין עיקר שייכותו הוא אל הקרבן ולכך משעה שהקריב מצי להשלימו מכאן ואילך ואפי' עד עשרה ימים, אולם ניסוך המים עיקרו מתייחס אל היום ולא אל הקרבן, דהן אמת שמצותה לבא עם הקרבן אך מוכרח דרך לכתחילה הוא דהא קמן אם הקדימו לזבח וכגון בלילה שלפניו כשר, ואשר לכן אם עבר היום לא ינסך עוד דעבר יום עבר קרבנו.

ומעתה י"ל דאי הוה כתיב ונסכיה הרי יש במשמע ב' נסכים של דבר אחד כלומר
ניסוך המים והיין של עולת התמיד, ולכן אמר קרא ונסכיהם היינו ב' נסכים של ב'
דברים, המים של היום והיין לעולת התמיד

כ"ט. וימת משה מדוע לא נודע מקום קבורתו? (לד)

מדוע נעלם מקום קבורת משה?

מה ענין מעשה זמרי לקבורתו של משה?

הרבי ר' יהונתן ז"ל מפרש טעם לזה שלא ידע איש את קבורתו של משה:

מפני שטוענים האפיקורסים, כי לא יתכן שהיה משה רבנו כה גדול כפי שכתוב בתורה,
שכן, אילו באמת הגיע משה למדרגה עליונה כזו, לעלות השמימה ולדבר פנים אל
פנים עם השכינה, כי אז מן הנמנע שימות כבשר ודם רגיל ולא יזכה לחיי נצח כמו חנוך
ואליהו. לפיכך, טוענים הכופרים, עלינו להסיק, כי לא היתה זו אלא התפארות עצמית
של משה בשביל הדורות הבאים ואילו לאמיתו של דבר לא היה כך.

אולם, טענה זו מגוחכת היא. שכן, אילו היה משה רבנו מזויף, חלילה; וכותב בתורה
כרצונו, מי איפוא היה מכריחו לכתוב: "וַיָּמָת..מֹשֶׁה" ("דברים' לד ה). הלא במקום זה
יכול היה לכתוב, כי עלה חי השמימה ובכך היה מגדיל פי כמה וכמה את כבודו
ותפארתו. ואם רואים אנו בכל זאת, שנאמר מפורש: "וַיָּמָת..מֹשֶׁה", הרי זו הראיה
המובהקת ביותר, כי 'משה אמת ותורתו אמת'.

אולם, כחה של ראיה זו אינה יפה, אלא משום "ולא ידע איש את קבורתו עד היום
הזה" ("דברים' לד) של משה, שכן אילו היה ידוע מקום קבורתו, שוב לא היה יכול
לכתוב, כי עלה חי השמימה, מאחר שהקב"ה היה מוכיח את ההיפך.

הרי עצם דבר זה ש"ולא ידע איש את קבורתו", מהווה ראיה מובהקת לאמיתותה של
תורת משה.

מעתה יובנו היטב דברי המדרש. אילו לא היה משה מתעצל במעשה זמרי והיה מקנא
את קנאת ה' צבאות, הרי היה זוכה אף הוא לשכרו של פנחס, לחיות חיי נצח, שכן כל
מצוה יש לה סגולתה המיוחדת ושכרה הקבוע. וממילא לא היתה סיבה לכופרים
להרהר אחרי אמיתות התורה. אך מכיון שלא עשה כך והוא מת כאחד האדם, היה

הכרח אפוא להעלים את מקום קבורתו, כדי שזה ישמש ראיה כנגד הכופרים כי 'משה אמת ותורתו אמת'.

ל'. ובחמשה עשר יום לחדש השביעי... והקרבתם... פרים בני בקר שלשה עשר... ושעיר עזים אחד חטא (כט, יב - טז)

ושעיר עזים אחד חטאת או ושעיר חטאת אחד?

מובא בספר 'קול אליהו' בשם הגר"א מוילנא: הנה ביום השני כתוב ג"כ בזה הלשון: "ושעיר עזים אחד חטאת".

אמנם ביום השלישי כתוב: ושעיר חטאת אחד בלי "עזים" וביום הרביעי כתוב שוב: "ושעיר עזים אחד חטאת" ובשאר הימים כתיב: "ושעיר חטאת אחד", הלא דבר הוא!?

וביאר בזה באופן נפלא: דהנה דרשו חז"ל, שהפרים הקרבים בחג הסוכות הם כנגד שבעים האומות. ומבואר ב'זוהר' הקדוש: דעיקר השבעים אומות הם ישמעאל ועשו ואילו שאר האומות יונקים מהם.

ועוד מבואר ב'זוהר' ובשאר ספרי מקובלים, שישמעאל הוא הנקרא שעיר עזים ועשו נקרא שעיר סתם וכך הוא בסליחות ל"ז ב'תמוז': 'הצפיר והשעיר עי"ש.

ואחר ההקדמות הללו, יבואר היטב לשון הפסוקים, שהרי צריכים להקריב חמשה ושלשים פרים בשביל ישמעאל וחמשה ושלשים פרים בשביל עשו. וא"כ ביום הראשון שהקריבו שלשה עשר פרים, הקריבו מתחלה על שם ישמעאל שהוא היה הגדול יותר בנו של אברהם, לכן כתיב שם: "ושעיר עזים" שהוא מרמז על ישמעאל כנ"ל וכן אח"כ ביום השני הקריבו שנים עשר פרים, ג"כ בשביל ישמעאל, לכן כתוב ג"כ: "ושעיר עזים".

אמנם ביום השלישי שהוצרכו להקריב אחד עשר פרים, אם יקריבו גם יום זה בשביל ישמעאל, א"כ יגיע אל חלקו סך ששה ושלשים פרים, שהרי כבר הקריבו כנגדו ביום הראשון י"ג וביום השני י"ב הרי יחד כ"ה ואם נצרף ג"כ את הי"א של יום השלישי

א"כ יהיה כנגד ישמעאל ל"ז והרי באמת אין מגיע על חלקו כי אם ל"ה. לכן דלגו ביום זה והקריבו ביום השלישי את י"א הפרים כנגד עשו ולכן כתוב ביום השלישי: "וְשָׁעִיר חֲטָאת אֶחָד", על שם עשו כנ"ל שנקרא "שָׁעִיר" סתם ולא "שָׁעִיר עֲזִים".

ואח"כ ביום הרביעי שהקריבו עשרה פרים, הקריבו ביום זה בשביל ישמעאל להשלים המספר עשרה החסרים לתשלום המספר ל"ה

ולכן כתיב ביום הרביעי: "וְשָׁעִיר עֲזִים אֶחָד חֲטָאת", לרמז על ישמעאל, אמנם בשאר הימים שוב הקריבו כולם בשביל עשו, לכן כתיב בכל שאר הימים: "וְשָׁעִיר חֲטָאת אֶחָד"

ל"א . בַּת אֲשֶׁר, שָׁרַח

בתיאור המפקד מופעים שמות המשפחות לפי שם ראש המשפחה ואולם מוזכר פעם אחת שם של בת "וְיִשָּׁם בַּת אֲשֶׁר, שָׁרַח" מי היתה שרח (סרח) בת אשר שזכתה לציון מיוחד? סרח לפי המסורת היתה נכדתו האהובה של יעקב. לאחר שהתברר לאחי יוסף שיוסף חי והוא שליט במצרים התלבטו בניהם מי יודיע ליעקב היות והיה חשש שמעוצמת ההתרגשות הוא יקבל התקף לב ולכן הפילו את המשימה על סרח. שמה של סרח מופיעה גם כשמשפחת יעקב יורדת למצרים נאמר שירדו 70 נפש וכאשר מסכמים את המספרים של המשפחה יוצא שישים וששה ועוד יוסף ושני בניו מנשה ואפרים אנו מגיעים לשישים ותשע ועל כך אומר המדרש שסרח השלימה ל-70 מפאת חשיבותה. כשבני ישראל יוצאים ממצרים הם מבקשים לקיים את צוואתו של יוסף אשר ביקש מהם שיקברו אותו בארץ ישראל ולא ישאירו את גופתו במצרים והיות ובני ישראל לא ידעו היכן מקום קבורתו הם נדרשו לסרח על מנת שתספר להם היכן.

מקום נוסף בו אנו נתקלים בסרח כאשר יואב בן צרויה (הרמטכ"ל של צבא דוד המלך) מבקש לתפוס את שבע בן בכרי אשר מרד בדוד הוא (יואב) מגיע לעיר ששם חשב שהמורד נמצא ומבקש להשמידה ואשה המוגדרת כאשה חכמה משכנעת אותו לא להשמיד את העיר ובתמורה היא מסגירה את שבע בן בכרי "וַיָּבֵאוּ וַיַּצְרוּ עָלָיו, בְּאֵבֶלָה בֵּית הַמַּעֲכָה, וַיִּשְׁכְּבוּ סָלְלָה אֶל הָעִיר, וַתַּעֲמֵד בַּחֹל; וְכָל הָעָם אֲשֶׁר אֵת יוֹאָב, מִשְׁחִיתָם לְהַפִּיל הַחוּמָה. וַתִּקְרָא אִשָּׁה חֲכָמָה, מִן הָעִיר; שָׁמְעוּ שָׁמְעוּ, אָמְרוּ נָא אֶל יוֹאָב, קָרֵב עַד הַנָּה, וְאֲדַבְּרָה אֵלֶיךָ. וַיִּקְרַב אֵלֶיהָ, וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַאֲתָה יוֹאָב וַיֹּאמֶר

אָנִי; וַתֹּאמֶר לוֹ, שְׁמַע דְּבָרֵי אֲמַתְךָ, וַיֹּאמֶר, שְׁמַע אֲנֹכִי. וַתֹּאמֶר, לֵאמֹר: דְּבַר יְדַבְּרוּ
בְּרֵאשִׁיטָה לֵאמֹר, שְׂאוּל יִשְׂאֵלוּ בְּאָבֶל וְכֵן הִתְמוּ. אֲנֹכִי, שְׁלָמִי אֲמוּנֵי יִשְׂרָאֵל; אַתָּה
מִבְּקֶשׁ, לְהַמִּית עֵיר וְאִם בְּיִשְׂרָאֵל לָמָּה תִּבְלַע, נִחַלְתָּ הִ'. וַיַּעַן יוֹאָב, וַיֹּאמֶר: חָלִילָה
חָלִילָה לִּי, אִם אֲבִלַע וְאִם אֲשַׁחִית לֹא כֵן הִדְבַר, כִּי אִישׁ מֵהָר אֲפָרִים שְׁבַע בֵּן בְּכָרִי
שָׂמוּ נִשְׂאָ יָדוֹ בְּמֶלֶךְ בְּדוֹד תִּנּוּ אֹתוֹ לְבָדוֹ, וְאַלְכָּה מֵעַל הָעֵיר; וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל יוֹאָב,
הִנֵּה רֵאשִׁיטוֹ מִשְׁלָךְ אֵלֶיךָ בְּעַד הַחֹמָה. וַתְּבוֹא הָאִשָּׁה אֶל כָּל הָעָם בְּחִכְמָתָהּ, וַיִּכְרְתוּ אֶת
רֵאשִׁיט שְׁבַע בֵּן בְּכָרִי וַיִּשְׁלְכוּ אֶל יוֹאָב, וַיִּתְקַע בְּשֹׁפָר, וַיִּפְצוּ מֵעַל הָעֵיר אִישׁ לְאֹהֲלָיו;
וַיּוֹאָב שָׁב יְרוּשָׁלַם, אֶל הַמֶּלֶךְ. כִּפִּי שֵׂאנֹו רוֹאִים הָרִי שֶׁסָּרַח הָאֲרִיכָה יָמִים רַבִּים וּלְפִי
הַמְדַרְשׁ גַּם לֹא מֵתָה אֵלֶּא כִּמוֹ אֵלֵיהֶו הַנְּבִיאַ עֲלֵתָה לְגַן עֵדֵן בְּעוֹדָה בַּחַיִּים.

ל"ב . פנחס בן אלעזר... השיב את חמתי (כא,יא)

מפני מה מופיע מעשה הקנאות שעשה פינחס בפרשת בלק, ואלו השכרשקבל על כך
– בפרשת פינחס?

האדמו"ר מצאנז הסביר שפינחס עשה מעשה קנאות, ומעשה כזה יכול לנבוע או
מקנאות לשם שמים שהיא חיובית, או מקנאות לענינים אחרים שאינה אלא שלילית.

ומאחר שיש צורך בבדיקה אחר בדיקה על מנת לחשוף את המניעים האמתיים ואת
צפונות הלב, אין השכר מגיע מיד...

פעמים רבות קורה שאדם נוהג באופן מסוים, וכשהוא חוזר ובודק בתוך תוכו, הוא
מגלה שבעצם המניעים האמתיים שלו היו שונים לגמרי.

עד היכן הדברים מגיעים נוכל ללמד מן המעשה הבא שסיפר על עצמו רבי שלום
שבדרון זצ"ל, כפי שמובא בספר "זקניך ויאמרו לך". המעשה, אמנם, לא התרחש
אתו, אך הוא ספר זאת בגוף ראשון, וכה היו דבריו:

באחד ממסעותי שבתתי במקום פלוני בשבת ראש חדש. בליל שבת דרשתי בבית
הכנסת המרכזי ובעוד כמה בתי כנסיות בעיר, ובבוקר הגעתי שוב לבית הכנסת
המרכזי, כדי להתפלל לשחרית.

באופן טבעי לחלוטין, הבנתי שהעליה הראשונה של "כהן" שייכת לי... וכי מה פרוש?
בכל מקום אני מתכבד ב"כהן". מרב הרגל, כמעט שלא הטיתי אוזן לשמוע למי
קוראים, וכמעט והכנתי את עצמי לפסוע... אולם בכל זאת שמעתי בברור, וקלטתי
שהפעם לא קוראים לי, רק לכהן אחר.

מה קרה לגבאי? חשבתני. אולי הוא לא יודע שאני כהן?... התרוץ היה נראה לי דחוק
מאד, שכן עליתי לדוכן בשחרית, ובודאי הבחין בי.

ניחא, אמרתי לבסוף, כנראה שחפץ הגבאי לתת לי דוקא "מפטיר". ולא חלפה דקה
עד שבתוך תוכי כבר הייתי בטוח שאני עולה ל"מפטיר".

כשאחזו ב"שביעי", הכנתי את עצמי, אבל כשהגיע מפטיר, ראיתי איזה "מפטיר"
קניתי... לא פחות ולא יותר, הגבאי כבד את עצמו במפטיר...

לא היה נאה לי להרגישפגוע, בפרט שמהר מאד מצאתי את התרוץ הנכון, ואז נשמתני
לרוחה. כנראה, אמרתי לעצמי, שהגבאי יודע שאני חזן בימים נוראים, ועל כן בשבת
זו, שהיא שבת ראש חדש, ויש בה מוסף מיוחד, מן הסתם הוא חפץ שאעבור לפני
התבה לתפלת מוסף. נו... אם אכן כך, אמרתי לעצמי, זהו בודאי פצוי הגון וטוב...

בסיום ההפטרה, חכיתי להרגיש דפיקה קלה על הגב של הגבאי: נו... ר' שלום, אולי
אתה מכבד אותנו בתפלת מוסף? אבל חלפו להן שתי דקות, ובחלל בית הכנסת
נשמע דוקא קולו של... הגבאי המסתלסל ב"וכל מישעוסקים בצרכי צבור באמונה..."

לוקח לעצמו "מפטיר", מכבד את עצמו ב"מוסף", ובודאי עוד חושב הוא, שסלסול זה
המסתלסל מגרונו כעת, המברך את עסקני וגבאי הצבור העוסקים באמונה, מכוון
לגבאי כמוהו... בושה וחרפה...

מיד תפסתי עצמי. מה אני מתעסק בשטויות?! עצרתי בעד מחשבותי, וחזרתי לשקע
בתפלה.

תפילת הלחש עברה, וחזרת הש"ץ החלה. מגיעים כבר לקדושה, וכמעט הספקתי
לשכוח מכל הענין.

אולם כאשר סיים את הקדושה ולאחר מכן את ברכת "אתה קדוש" שכח הגבאי המתפלל שהשבת הנה שבת ראש חודש, והמשיך בטעות "תכנת שבת" כמו מוסף של שבת רגילה --

ודוקא אני (משום מה...), הייתי הראשון שקלטתי את הטעות... תכף ומיד הרמתי את קולי, אמנם בעדינות - אבל בטון תקיף וחזק: "א-ת-ה-י-צ-ר-ת--

"... --- האי, האי, האי... מה חשבתי באותו רגע? לנקם? מה פתאום! חלילה! - אני נקמן?... לחנך אותו? גם זה לא! להשיב לו כגמולו? חס ושלום... פשוט רציתי לתקן את הטעות... אבל כן, כן --- מיד הרגשתי טיפ טפה יותר טוב... משהוירד לי מן הלב... לא כך? בודאי! ומדוע? כי האמת לאמתה היא, שכך נקמתי בו, וכך חנכתי אותו, וכך שלמתי לו כגמולו... את כל זה הלב מרגיש טוב טוב, אלא מכיון שהאדם מתביש לחשוב על זה בגלוי - הוא מתרץ לעצמותרוצים!

בענין זה הוסיף הרב פרידמן בשם רבי מרדכי דרוק זצ"ל: רש"י מפרש על הפסוק "וירא פנחס... ויקח רמח בידו" (כה, ז) - "ראה מעשה ונזכר הלכה שהבועל ארמית קנאיםפוגעיםבו".

הנה כי כן, יש כאלו שקודם כל לוקחים את החרב, ואחר כך מחפשים אחר מעשה כלשהו, שיאפשר לעשות באותה חרב שמוש... אולם אצל פינחס לא היה כך - קדם כל היה המעשה, אחר כך הוא נזכר בהלכה, ורק לבסוף לקח את החרב בידו...

כשאדם מחזיק בידו 'חרב' ומחפש להתנקם במי שהציק לו, עד מהרה הוא מוצא איזו טעות או פגם בזולתו, כדוגמת "אתה יצרת", שבו אפשר לנעוץ את החרב בקלות יתרה... אך פינחס היה נקי מכל חשבון אישי כדוגמת זה, ורק כבוד שמים בער בתוכו והניע אותו לכך.

רבי יואליש מסאטמר מבאר את חלוקת המעשה של פינחס והשכר שקבל לשתי פרשות נפרדות באפן נוסף, באומרו כי טבעו של עולם, ובפרט הילדים שבו, שאת תחלת הפרשה יודעים היטב, ואת סופה - פחות. רצה הקב"ה שאפלו ילד קטן ידע, שאדם שעושה מעשה קנאות לשם שמים מקבל על כך שכר, ולכן דחה את שכרושל פינחס לתחלת הפרשה הבאה...

ל"ג. וידבר משה אל ה' לאמור. יפקוד ה' וגו' איש על העדה וגו' (כג, טו-טז)

וברש"י, כיון ששמע משה שאמר לו המקום תן נחלת צלפחד לבנותיו. אמר הגיעה שעה שאתבע צרכי שיירשו בני את גדולתי, אמר לו הקב"ה לא כך עלה במחשבה לפני כדאי הוא יהושע ליטול שכר שמושו שלא מש מתוך האהל וזהו שאמר שלמה (משלי כז) נוצר תאנה יאכל פריה עכ"ל.

הנה בשם משמואל כתב בשם הרבי מקוצק ז"ל, שמרע"ה היה דעתו על פינחס והקב"ה פסלו מפני מדת הקנאות שבו וכדרך שמצינו באליהו שאמר קנא קנאתי א"ל הקב"ה ואת אלישע תמשח לנביא תחתיך.

לכאורה דברים אלו סותרין לפירוש רש"י זה, אבל באמת אין הדברים סותרין כי הנה לכאורה ישנה פליאה עצומה בדברי רש"י שסותר את עצמו תוכ"ד, שהרי בדבור לפני בן כתב רש"י ז"ל וידבר משה אל ה' וגו' להודיע שבחן של צדיקים כשנפטרין מן העולם מניחין צרכן ועוסקין בצרכי ציבור עכ"ל, והיאך כותב רש"י אח"כ ממש ההיפך מכך.

אלא על כרחך אין הדברים כמשמען שמשה בא לתבוע צרכי עצמו שיירשו בניו את גדולתו, תדע שכתוב המקרא בלשון עזה ואמרו ע"ז רז"ל במדרש כל מי שמבקש צרכי צבור כאילו בא בזרוע. ובפרט שבספרי עה"פ ואתחנן אל ה' אמרו זהו שאמר הכתוב (משלי יח) תחנונים ידבר רש ואילו כאן בא בזרוע שלא כמדתו, אלא הענין יבואר בהקדם מש"נ במק"א במקרא אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור, ופרש"י יהיה טהור הטובל בהם מטומאתו. ברם כידוע גדולה מעלת המעין ממעלת המקוה וכו'. והנה שני סוגי תלמידי חכמים ישנן יש ת"ח שהוא בבחינת בור מקוה מים, אמנם הוא בור סוד שאינו מאבד טפה אבל סו"ס לית ליה מגרמיה כלום ואין לו אלא מה שניתן לתוכו, משא"כ הת"ח שהוא בבחינת מעין שיש לו לב מביין להבין דבר מתוך דבר ולדמות מילתא למילתא.

והנה פינחס זכה לכהונה מצד עצמו ולא קיבלה מהמשפחה וכדאמרינן בגמ' זבחים (קא, ב) א"ר חנינא לא נתכהן פינחס עד שהרגו לזמרי וכו', רב אשי אמר עד שעשה שלום בין השבטים שנאמר וישמע פינחס הכהן וגו', ועייין בא"ע פרשת פינחס עה"פ והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם, כי הכהנים הגדולים היו מזרע פינחס. ונראה

הטעם עפמ"ש השם משמואל בשם אביו האבני נזר מה טעם כהן הדיוט מיטמא לקרובים ואילו כ"ג אינו מיטמא לקרובים, כי כהן הדיוט קיבל מעלתו מן המשפחה לפיכך הוא חייב לחלוק כבוד למשפחה, משא"כ כ"ג לא קיבל מעלתו מן המשפחה ודפח"ח. ולפיכך פינחס שלא קיבל מעלתו מן המשפחה דין הוא שממנו יצאו הכהנים הגדולים שאין מעלתם באה להם מן המשפחה וק"ל.

נמצא שפינחס בבחינת מעין ולא בבחינת בור מקוה מים על כן היה סבור משה שהוא ראוי להנהיג את ישראל ואמר לו הקב"ה שאינו כן, כי הואיל והוא בבחי' זו של חי הנושא את עצמו ולא הורגל להקשיב לזולת הוא קנאי, ואינו ראוי להיות מנהיג.

והנה כששמע משה כך סבר אם כן הקב"ה אוהב את ההמשכיות ואין לך ראוי להמשכיות יותר מאשר הבנים, שהם ממשיכים נאמנים ומעתיקי השמועה בנאמנות בבחינת ברא כרעיה דאבוה, ובפרט ששמע מהקב"ה שאמר לו תן נחלת צלפחד לבנותיו שיש ללמוד מזה מעלת ההמשכיות, וכמו שנאמר להלן בפרשת מסעי איש בנחלת אבותיו ידבקו בני ישראל. כי מעלתה וקדושתה של א"י מחייבת המשכיות, ואם כן ראוי שיהיו בניו יורשים וממשיכים את המנהיגות. ואמר לו הקב"ה לא כך עלתה במחשבה לפני, והיינו כי ההמשכיות של ירושת אבות ג"כ אינה רצויה לפניו ית'. לפיכך אמר לו הקב"ה למשה, קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו ופירש רש"י שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד, ובמ"ר אדם שיודע להלוך עם כל אחד ואחד מהם לפי דעתו, ולשון הספרי שיהא הולך עם הקפדנים כפי דעתן ועם המתונים כפי דעתן.

ומבואר בזה מה שהוזכרו שני טעמים לבחירתו של יהושע, הטעם מפני שמושו שלא מש מתוך האהל והטעם מפני שהוא איש אשר רוח בו שיודע להלוך עם כל אחד ואחד כפי דעתו ודו"ק. ובזה תבין, למה נבחר יהושע להלחם עם עמלק הואיל ויהושע היה בחינת דעת והרי עמלק הוא דעת דקליפה כנודע.

ל"ד . פינחס בן אלעזר וגו' – שרש כהונת פנחס (כה, יא)

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי (כה, יא)

איתא בסנהדרין (פב, ב) 'התחילו שבטים מבזין אותו ראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה והרג נשיא שבט מישראל בא הכתוב ויחסו פינחס בן אלעזר

בן אהרן הכהן. כפי הנראה, הוקשה להש"ס למה הוצרך הכתוב לייחסו עד אהרן הכהן, ובאמת כן תמה הזוהר הק' וכפי שיבואר, וע"ז מתורץ שהקב"ה יחסו לבטל לעז השבטים (לגלות דמעשה זה בא לו מחמת היותו מתייחס לאהרן).

הרב אביגדור נבנצל שליט"א בספר 'מציון מכלל יופי' כתב ישוב נפלא, דהנה איתא (בזבחים קב, א) דאף שהיה משה כהן מ"מ לא היה כשר לראות נגעים, כתיב ובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים, הרי שצריך שיהא אהרן ובניו, ולכאורה יקשה דכיון שנתכהן פנחס כהונה עצמית, א"כ אין דין כהונתו מתורת כהונת אהרן, וא"כ לא יוכשר לראות נגעים, ולזה יחסו אחר אהרן שכהונתו באה לו מדין כהונת אהרן. ושמעתי שהגרי"ז אמר שכאשר ניתנה לו לפינחס כהונת עולם, הרי שבודאי ניתנה לו להמשך להיות מתייחס לכהונת אהרן, שהרי כאשר עלה לדוכן בירך אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וכו' עכ"ד.

והנה איתא במכילתא (פרשת בא פ"א), 'עד שלא נבחר אהרן היו כל ישראל כשרים לכהונה משנבחר אהרן יצאו כל ישראל, שנאמר (לעיל יח, יט) ברית מלח עולם הוא לפני ה', ואומר והיתה לו ולזרעו אחריו וגו', וכזאת יש להעיר בהא דאיתא בקידושין (סו, ב) ש'חלל' שעבד עבודתו כשרה, דכתיב והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם בין זרע כשר בין זרע פסול, הרי דילפינן דיני כהונה ממה דכתיב גבי פנחס.

ולכאורה יש להעיר, שהרי פרשה זו האמורה כאן והיתה לו ולבנו אחריו ברית כהונת עולם מכוון כנגד פנחס כמבואר בתוס' (יומא ט, א ד"ה ולא) בשם הספרי שזכה פנחס שבנו נעשו כהנים גדולים דכתיב והיתה לו ולזרעו אחריו, הרי דהך קרא והיתה לו ולזרעו ברכה מסוימת לפנחס, וא"כ היאך נלמד מזה שניתנה לאהרן הכהונה בתורת ברית, וכן היאך נלמד מזה דכל בני אהרן החללים עבודתן כשרה, וצ"ב.

וע"כ דכהונת פנחס הוא מדין כהונת אהרן, וביותר למה שנתבאר בארוכה דחלוק כהונת משה מכהונת אהרן, דכהונת משה קדושה וגדולה בעלמא היא, ואילו כהונת אהרן באה לו בתורת משפחה ובתי כהונה, ולכן שפיר שייך לצרף את פנחס להיות בכלל משפחה זו, ואדרבה מתוך משפחת הכהונה ניתנה לו זכות כהונת עולם, וממילא שבדיני הכהונה ע"כ אין לחלק, וכל עיקר כהונתו בא לו כטפל לזרע אהרן.

ובזוהר פרשת (אחרי מות דף נז, א) וז"ל בקצרה כתיב פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, פינחס בן אלעזר הכהן מבעי ליה, בכל אתר דאתא פינחס בן אהרן הכהן כתיב, ובא הזוהר ליישב וז"ל, (נדב ואביהו) נפשהו לא מיתו, תרי זוג פן חס וכו', והיינו דנפש נדב ואביהו נכנס בפינחס, (שכיון שלא נשאו אשה הוי כל אחד פלג גופא ונכנסו שניהם בפינחס, ולכן פנחס נחשב כבן אהרן, ולכן יחסו אחר אהרן הכהן, והדברים מכוונים.

והוסיף בזה הרי"מ שורקין, דהנה איתא בחולין (קלד, ב) בענין מתנו"כ זרוע לחיים וקיבה בזכות מעשה פינחס, זרוע תחת ויקח רמח בידו וכו', והרמב"ן בפרשת (שופטים יח, ג) רמז להעיר שהרי מתנות נותנין אף לבני אהרן, ותירץ וז"ל, יזיכה לכל השבט בזכות פנחס, כאשר זיכה לפינחס להיות כהן עמהם, ואמר הרב הנ"ל שהוא מכוון עם מש"נ, שפינחס זכה בכהונת אהרן, וממילא שאין לחלק בין דיני הכהונה.

ל"ה . "מסירות נפש", זה כל הסוד. מדוע? (כה,יא)

"מסירות נפש", זה כל הסוד. מדוע? &וַיִּדְבֹר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: פִּנְחָס בֶּן אֱלֶעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הַשֵּׁיב אֶת חַמְתִּי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי בְּתוֹכְכֶם וְלֹא כָלִיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי: לָכֵן אֶמַר הַנְּנִי נִתֵּן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם: (במדבר כ"ה י - י"ב).

בפרשה הקודמת קראנו על המעשה השפל של זמרי ופזבי ועל המגפה שפרצה בגין כך וקטפה מעם ישראל 24,000 איש (עיינ תרגום יונתן כ"ה ח' שהמגפה באה בגלל חטא זמרי וכזבי), וחשבנו לתומנו שבזה תם העניין – ובעצם מידת הדין כבר גבתה מעם ישראל 'מחיר מלא' על חטא זמרי ופזבי. אלא שבפרשת השבוע הנוכחית התורה מעדכנת אותנו שלמרות שבמגיפה מתו רק 24,000 איש, בפועל הייתה גזרת כלייה ואבדון על כל עם ישראל (רמב"ן כ"ה י"ב). וכיצד באמת עברה וחלפה אותה גזרה קשה ונוראה?

התורה לא משאירה אותנו בממתינה – והיא פורסת בפנינו את כל המידע בפסוק אחד, שכתוב בו כך: פִּנְחָס בֶּן אֱלֶעָזָר... הֵשִׁיב אֶת חַמְתִּי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי בְּתוֹכְכֶם, וְלֹא כָלִיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי:

הקנאות הגדולה של פנחס למען הבורא ומסירות נפשו עבור צביון חומת הטהרה והקדושה עוררו בשמים רעש גדול והורידו לעולם את "מידת הרחמים" (עיינ בתרגום יונתן שם), וזה מה שסילק מעם ישראל את הקטרוג הנורא ועצר את המגפה. מפני שיש

כלל בתורה "שאם יש דין למטה – אין דין למעלה" וואס כאן בעולם הענישו את החוטא – אזי מידת הדין כבר לא יכולה לקטרג ולהביא צרות לעולם] (תורת חיים סנהדרין פ"ב ע"א).

וכיון שפנחס הסיר את החרון אף מעם ישראל וגרם "לשלום" בינם לבורא עולם, משום כך "מידה כנגד מידה" נתן לו הבורא מתנה שנקראת "ברית שלום" והבטחה שאף אחד לא ייכנס עימו לקטטה ומדון לעולם – ואפילו לו משפחת זמרי ופזבי שעל פי דרך הטבע אמורים לנקום ממנו את דם קרוביהם (רבנו בחיי שם). ולא רק זה, אלא אפילו מלאך המוות עשה שלום עם פנחס והוא זכה לעלות חי לשמים (ספורנו שם), וזה חוץ מאותן מתנות נוספות שה' נתן לו כמו המתנה הנפלאה שהכוהנים הגדולים יצאו מזרעו (אבן עזרא) והובטח לו שהמתנה הזו לא תיפסק לעולם – אפילו אם זרעו יחטא חלילה (משך חכמה שם), כמו כן זכה פנחס לעוצמה של "פנחס הוא אליהו" (רבנו בחיי שם) ומיום שנחרב המקדש הוא מקריב בעדנו קורבנות בכל יום ומכפר עלינו וכותב זכויותינו, ואלמלא הוא לא הייתה תקומה לעם ישראל חלילה בגלות (בתי מדרשות ח"א – ליקוטים ממדרש שוחר טוב – פרק ס"ג ד"ה אמר ר' פנחס, ולא כתוד"ה ומיכאל במנחות ק"י ע"א).

בזה תם הסיפור ההיסטורי של חטא זמרי ופזבי וקנאותו של פנחס והשכר הרב שקיבל על כך, ואין ספק שאם הוא קיבל שכר כל כך גדול סימן שהוא עשה מעשה ייחודי ולא שיגרתו, מעשה שעל פניו הוא כלל לא היה מחויב לעשותו.

אלא שכאשר מעיינים בספרות חז"ל ובוחנים את הדברים לעומק – מתברר שפנחס כלל לא עשה מעשה מיוחד, ובסך הכל הוא קיים הלכה למשה מסיני שהובאה אפילו בתלמוד "שכל החוטא עם גויה קנאים מענישים אותו" (ע"ז ל"ו ע"ב). וכיון שכך, עולות שתי קושיות מעניינות בראשו של כל מעין ומתבונן:

(א) אם כן מה כל כך מיוחד במעשה של פנחס – עד כדי כך שבזכותו בני ישראל ניצלו מאבדון וכלייה? (ב) מדוע פנחס זכה לשכר כל כך עצום – הרי בסך הכל הוא קיים הלכה שנפסקה בתלמוד?

התשובה על כך מאוד דקה – ובעצם היא הלב והיסוד של כל מה שנקרא "עבודת ה' מושלמת", ומשום כך נרחיב מעט בעניין כדי לעכל כהוגן את רוח הדברים:

אמת ויציב, המעשה של פנחס וקנאותו למען ה' – זו 'הלכה מפורשת' המעוגנת בגמרא, אלא שלמרות זאת פנחס זכאי לקבל עבודה את הצל"ש הגדול. מדוע?

מפני שעל הגמרא הזו יש 'עדכון קטן' שפנחס יכל לעשות ממנו מטעמים ולנטרל את עצמו מלנקום את נקמת ה', ולמרות זאת הוא לא התבלבל – והוא חיזר אחר השלמות. מהו אותו עדכון?

1) נפסק בגמרא: הלכה למשה מסיני... כל החוטא עם גויה, קנאים קדושים המקנאים לכבוד ה' – מענישים אותו (ע"ז ל"ו ע"ו).

2) על הגמרא הזו כותב הרב המאירי בזו הלשון: רצונו לומר, שכל מי שמקנא לכבוד ה' – רשאי להרגו בשעת המעשה (מאירי שם).

3) מבואר בחז"ל שהמעשה של פנחס היה מעין "התאבדות למען כבוד שמים" ועל פי דרך הטבע לא היה לו סיכוי להצליח, אלא שמשמים סייעו בידו ועשו למענו 12 ניסים מופלגים כדי שיצליח לבצע את מעשה קדוש (תרגום יונתן כ"ה ח').

מתברר שאין אף הלכה שמחייבת את פנחס להרוג את זמרי ופזבי... הכל זה רק עניין של 'רשות', ולמרות זאת פנחס לא פטר את עצמו מהתפקיד המסובך והמסוכן – והוא מסר נפש למען נקמת כבוד ה', ונפרע מאותם חוטאים.

זהו בעצם המנוע הכבוד והנשק האדיר שדחה את הקטרוג מבני ישראל ופרס עליהם סוכת רחמים ושלוש, וחילץ אותם ממוות בטוח ואבדון מוחלט. האם זה פלא שבורא עולם צייד את פנחס בגין כך במתנות נפלאות?

עד כאן ראינו את המעלה הגדולה והעוצמה החזקה של "התאמצות למען כבוד ה' ברמה של מסירות נפש", ובפרט אם מדובר במצווה שהיא רשות ולא חובה ולמרות זאת האדם מוסר נפשו למענה, שמעלת אדם זה היא מעבר להשגת אנוש – ובכוחו לעצור מגפות ולהביא ישועות לכלל עם ישראל.

והשאלה נשאלת: מדוע באמת "מסירות נפש" זו זכות עצומה שאין למעלה ממנה? למה שאר הדברים אינם מגיעים לרמה והעוצמה הזו?

את התשובה לכך מלמד אותנו "השטן" בכבודו ובעצמו – כאשר הוא מבקש מה' רשות להציק לאיוב, ושם הוא מגלה לנו את המידע הבא:

וְכָל אֲשֶׁר לְאִישׁ יִתֵּן בְּעַד נַפְשׁוֹ (איוב ב' ד').

פירוש: הדבר היקר ביותר שיש לאדם זו הנפש, ולמענה האדם מוכן לתת הכל.

וכאשר האדם מוכן לעקוד את הדבר היקר הזה למען ה', הרי זה אות וסימן מובהק שהוא אוהב את הבורא אהבת נפש, וזה מעיד שכל עבודת ה' שלו היא ברמה הגבוהה של "עבודה מאהבה", ולא מדובר בעבודה נמוכה יותר שנקראת "עבודה מיראה" (מלבי"ם איוב ב' ה').

לאחר שהבנו "שמסירות נפש" זו הרמה המושלמת בעבודת ה', אנו כבר מבינים מדוע הבורא דורש ממנו להכניס את התבלין הזה לכל מצוה ומצוה שאנו עושים, וכפי שנאמר בתורה וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שֶׁאֵל מֵעַמֶּךָ? ... וְלַעֲבַד אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ (דברים י"ב).

בן כן, ה' רוצה שנעבוד אותו עם מסירות נפש כפי כוחנו עד כמה שידינו משגת – ולא נעשה את המצוות בצורה יבשה, ולמי שאוהב פרפראות נודיע שהמידע הברור הזה אף מעוגן בתורת הגימטרייה:

– מצד אחד – && – מצד שני –

האדם מצווה לעמול בתורה ולקיים את המצוות גימטרייה 2130 8 בעבודת ה' צריך להכניס מסירות נפש גימטרייה 2130

ולאחר 120 שנה כאשר האדם יעלה למעלה, הוא יראה בחוש שמה שקובע בעולם העליון את גודל המצוה ואיכותה, זה "כמה מסירות נפש" האדם השקיע במצוה.

לדוגמא: אי שם בין גאיות והרים וצוקים וסלעים חיה לה משפחת פלמוני היקרה, כאשר אבי המשפחה סניור ראובן עמל קשה על מחייתו, ובפרוטות שמשגיג מכלכל הוא את ביתו בצמצום גדול. אך למרות דלותו הגדולה של ראובן ומצבו הפיננסי הדל והמצומק – הוא לא מוותר על כבוד השבת, וכבר שנים שהוא אימץ לעצמו את ההרגל הבא:

במשך כל השבוע הוא מקמץ בהוצאות כפי כוחו, ואת כל הכסף שנשאר לו לפליטה ביום שישי לאחר ההוצאות השוטפות שעברו עליו בימי השבוע, הוא מוציא בשמחה עבור קניות לשבת.

האמת היא שבדרך כלל ראובן לא קונה עולם ומלואו – ולפעמים בקושי יש לו כסף לחלות ויין וקצת ירקות. אך בורא עולם יודע שזה מה שהתקציב שלו מאפשר – וגם עבור המעט הזה הוא מתאמץ הרבה, ואין ספק שאם היה לו מהיכן לשלוף עוד קצת כסף – שולחן השבת שלו היה מפואר הרבה יותר.

מצד שני, ממול ביתו של ראובן פלמוני, גר גביר אדיר כביר ונדיר, עם שטיחים מקיר לקיר ומניות מהודו ועד קהיר, מיליונר שמצבו הכלכלי פורח ומזהיר ושולחן השבת שלו זורח ומאיר, והוא הכי מכובד ומושקע בכל העיר.

מי שמסתכל מהצד, נדמה לו שבשמים מעריצים את שולחן השבת של הגביר יותר משולחן השבת של ראובן. אך האמת היא הפוכה, ושולחן השבת של ראובן יקר יותר. מדוע? מפני ששולחן השבת שלו לא מורכב "ממסירות נפש".

[נ.ב. זה לא אומר ששולחן השבת של הגביר "לקוי" חלילה, וברור שבשמים הגביר יקבל ציון 'מאה' על כבוד השבת. אלא שמצד שני מושיקו יקבל על שולחן השבת שלו ציון של 'מליון'! מפני שהוא חסך עבור זה כל השבוע "ומסר נפש" למען אותו שולחן דל ורזה. לכן אפילו שבשולחנו אין יינות מבושמים ומאכלים מיוחדים – סוף סוף הלב שלו ושל אשתו מונח שם, וזה מיקר את השולחן שלהם עד דלא ידע].

אותו דבר בתפילה, לימוד תורה, שמירת עיניים, זהירות מלשון הרע... ככל שהאדם מוסר נפש יותר כך הוא מעצים ומגדיל את המצוה לאין ערוך, ועל פי זה מחליטים בשמים אם מדובר "במצוה מושלמת" – או "במצוה מיוחדת", וגם המידע הזה מעוגן בתורת הגימטרייה:

מסירות נפש גימטרייה 1146, 8, ורק על פי זה נמדדת המצוה גימטרייה 1146

כאן המקום לגלות סוד נוסף שפנחס מגלה לנו בפרשה, סוד רם ונישא שהיצר מטעה בו את כולם ועל ידי זה הוא שוחק אנשים רבים בעבודת ה'. לסוד הזה קוראים "כמו כולם", ולמען חידוד הדברים נשחזר מעט את הנתונים:

משה רבנו נמצא באמצע מסירת שיעור תורה לעם ישראל, לפתע ניגש אליו 'זמרי' הנשיא של שבט שמעון – עם פְּזִי בֵּיתוֹ שֶׁל מֶלֶךְ מִדְיָן (רש"י כ"ה ט"ו) והוא מתנגח במשה על שאינו מתיר לו להתחתן עם אותה גויה, וברוב חוצפתו הוא אף משפיל את

משה שהתחתן עם בת יתרו (סנהדרין פ"ב ע"ב), [למרות שמה שהתחתן לפני מתן תורה – ובאותו זמן היה מותר להתחתן עם בנות מדיין (רש"י שם ד"ה בת יתרו)].

באותו רגע נאלמה לשונו של משה והוא היה בצער גדול – ובורא עולם השכיח ממנו את ההלכה כדי שיבוא פנחס ויטול שכר (רבינו בחיי כ"ה ו') ועם ישראל ראה את התמונה הזו והצטרפו לצערו של משה ובכו עימו (סנהדרין שם).

אך למרות המצב הקשה והכאב הגדול של כולם, אף אחד לא קם לעשות מעשה ולהעניש את זמרי, למרות שנכחו שם כל גדולי הדור!

אם כן כיצד פנחס התיר לעצמו ללכת נגד כולם ולעשות פעולה של "שפיכות דמים" הגובלת בהתאבדות לדעת (כנ"ל שהזקק ל 12 ניסים)? איך הוא לא חשש שאולי הוא טועה... והראיה הכי גדולה שהוא טועה זה שכו...ל...ם שותקים. מדוע הוא לא חשב באפיק הזה?

פנחס מלמד אותנו כאן יסוד עצום בעבודת ה': מה איכפת לך מה כולם עושים... מה זה מעניין שאפילו רב אלמוני וענק פלמוני נוהגים אחרת ממך... אם נראה לך שההלכה אומרת לעשות דבר מה, אל תתעצל – ותיגש לרב לברר את האמת [כפי שפנחס ניגש באותו רגע למשה וברר אצלו את הלכה (סנהדרין שם)], ואם יתברר לך שצריך לנהוג איזו הנהגה קדושה ולעשות מעשה, תקפיא את כל הפלפולים והבלבולים והקשקושים... אל תתעניין מה עושים כולם... ותלחם למען קיום ההלכה וביצור חומת הדת (חומת אש כ"ה ג).

שורה תחתונה: לעולם אין להיבהל מהקושיות המטופשות והפלפולים המסולפים שיצר הרע מעלה בראשו של האדם, אלא חובה לברר את ההלכה ולהקפיד על קיומה. ואפילו אם אתה רואה שהרב הראשי של הקוטב הצפוני מדבר לשון הרע... הטבח הראשי של ישיבת "הר סיני" מדבר בבית הכנסת... המרצה הדגול של ארגון "עמל התורה" מדבר באמצע הלימוד... אשתו של "באבא רגל" הולכת בחוסר צניעות... הבן של ראש ישיבת "אופני הרים" לא שומר בדיוק על העיניים... ואפילו אם לא רק "הקדושים" הללו נוהגים כך – אלא גם התלמידים שלהם מזלזלים במצוות כמותם, לעולם אל תלמד מהם.

אדרבא! תחזר אחר האמת ותברר מול רבך את דיוק ההלכה, ותלחם על קדושתך
והאמת התורנית.

זכור! אם פנחס היה נוהג כמו כו.....ל....ם, הוא היה מחמיץ במו ידיו את כל עוצמתו
הרוחנית ושכרו האגדי. ידידי היקר, אם הזדמן בפניך ניסיון כזה – אל תיסחף עם הזרם,
תברר "מול רב" את ההלכה הצרופה לאור נתוני השטח הרגישים, ותזכה בכל הקופה.
היש שיקול יותר חכם מזה?

ל"ו . פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל
בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל (כה,יא)

אכן, אף על פי שקינא פנחס את קנאת ה' צבאות והציל את ישראל מהתדרדרות
רוחנית איומה בכל אופן לא פסח המוות על כ"ד אלפים מישראל. שהרי חלל עצום
בנפשות העם יצר העוון ואלו הפכו מיידית גם לחללים ממש.

ואף שפנחס עמד ועצר ובלם את חטא הדור בעודו באיבו, בכל זאת כבר הספיקו רבים
מישראל ליפול ברשת הזוהמה שפרשו להם בני מדין. ומי יודע איך נראים היו הדברים
באין מעשהו של פנחס מעורר את העם ומשיבו לעשתונותיו?!

למרות כל זאת, למרות שידעו הכל שפנחס הוא זה שעצר את המפולת, בכל אופן
בעסו עליו על שהרג את זמרי בן סלוא וניסו לטפול בו האשמות שווא. ממש מפליא!
הרי כל החוטאים בבעל פעור מתו במגפה! והכל נוכחו בכך!!

זמרי, אף הוא אינו יוצא דופן גם הוא מצא את מותו. אלא שהוא נהרג בידיו של בשר
ודם – פנחס אשר קנא את קנאת ה'. פנחס לא רק שקידש שם שמים ברבים אלא בכך
גם עורר את תשומת הלב הרבה אצל כל העם ועצר את התפשטות חטאם. והנה – עוד
יש מישראל אשר כועסים עליו, פנחס! הרי אין כל ספק שאם לא היה מעורר במעשהו
זה את ישראל לתשובה, היו הם מתמרמרים על כי נשיאי העדה לא עוררום לתשובה
ב'זמן אמת' ובכך לא מנעו את שפך הדם האפשרי...

תפקידו של פנחס מזכיר בהכרח את העסקנים שבכל דור ודור. תפקיד זה של עסקנות
די מר הוא. מתאמץ האדם בכל נפשו, מוצא עוז ברוחו, עומד בפרץ נגד תופעה

קלוקלת, בכך שם הוא קץ להרגלים רעים אבל בסופו של דבר הריהו מוצא את עצמו מושמץ...

עובדות החיים המה שזורות לאלפים בחיינו. הנה מגלים כי מופע כלשהו אינו ראוי, שומעים כי רווחת התנהגות חדשה לא מקובלת, מוצאים שמפעל כזה או אחר ראוי ל'מנת כבוד'... אזי, מתיישרים הכל בביתם הפרטי ומשוחחים בינם לבין עצמם: ואיפה העסקונה? איך זה שהוועד למען השבת/הצניעות/טוהר המחנה/המעוררים למיניהם לא עושה כלום? איפה ההנהגה?!

אכן אין חדש תחת השמש ואשר היה אצל פנחס כן ממשיך וקורה בדורנו, ואין להתייאש כלל מחובת האזהרה המוטלת על כל מי שמרחיק ראות סכנה מתקרבת.

איך אין די בכך!

בל אחד חייב להוות מעין פנחס לעצמו! בתוככי כל איש מאיתנו צריכה להישמע זעקת ה'. ובאומץ זקוקים אנו להישמע אל הצו האמיתי הזה ו'להרוג' כל התנהגות שלילית בעודה באיבה. ואין לנו להישען על אי מי ראוי יותר ואפילו יהא זה כ'משה רבינו' בזמנו, שיעשה מלאכתו במקומינו.

אם הרבנים לא היו זועקים על הוידאו/מחשבים/אינטרנט/טלפון לא כשר ושאר מרעין בשיין. וכי אז מה? ואם חלילה לא היה נכתב איסור מפורש לטייל בליל פורים ברחובות העיר, וכי אז איך היתה נראית העיר?! הרי לא יתכן שנצפה לעסקנים למיניהם שיתנו דעתם אל אינסוף תופעות. גם פנחס בשעה שהרג לזמרי היה זה לאחר שכבר נפלו אלפים חללים מישראל. חלילה. וגם אז, כאמור, דברו בו סרה...

בדורנו אנו, כאשר כל העולם נדמה כאילו מבול של טומאה שוטף אותו הרי שיש לנו דרך אחת להינצל: לברוח אל התיבה. ו'תיבה' כמובא בזוה"ק בקריאה הפוכה הוא 'הבית'. וכל בית ובית כך! וכל הורה והורה – פנחס הוא לעצמו. שהרי הבית הוא – פנים והתוך. ומוסדות החינוך הם – המסגרת. וברכה שרויה במי שתוכו כברו – (שהפנים והחוץ שווים).

קול שאונה של רומי עולה מן הרחוב ואנו צריכים ליטול כל אוצרותינו – אלו ילדינו ולברוח עמם פנימה אל התיבה. מסגרות החינוך באים לאושש ולקיים ולתחזק את כל מה שלומדים וסופגים הילדים בבית אבל אינם כלי העיצוב היחיד.

ספרי החסידות מרבים לעורר על המושגים של אור פנימי באדם עצמו שזהו בעצם מקור הכח הנעלה שלו במאבקי היומיום, אדם שזוכה לחוש את האור האלוקי פנימה עמוק בנפשו הרי אינו חושש לסובב אותו ואינו נדבק מזוהמתו. אכן, כל אחד מאיתנו חייב להיות פנחס לעצמו!! לעורר ולהתעורר עוד בטרם נפער הפער, כאותו חטא בעל פעור - - -

הודעת טרגדיה נוראה: גשר סואן התמוטט במרכזו! צוותי ההצלה אשר חשו למקום נדהמו וזועזעו. מכוניות התעוותו באופן בלתי מזוהה ובני האדם? הנטבעים? קשר לתאר. אלפי גופות הצפות על פני המים, תינוקות וזקנים הזועקים לעזרה, ומרימים ידיהם בחוסר אונים הצילו!!!

"מה נעשה?" שאל יושב ראש הצוות בעירייה בשעה שהתחילו לפנות את הפצועים. "אולי כדאי לסגור את הגשר, להודיע על הנתים כפסול לתנועה?"

"לא!" נודעזע היועץ לענייני תעבורה, הלא זו הדרך הקצרה ביותר המקשרת עד לעיר הבירה... בעודם עומדים ומדברים, הופיעו כלי רכב נוספים על קצהו השני של הגשר ומתוך שאננות בולטת הוכנסו אל גיא הגהינום הזה.

זעקות שבר של אנשים טובים שנקהלו באיזור "הצילו! היזהרו!" נפלו על אוזניים אטומות. טובי העיר ומנהליה שעמדו באיזור מבלי לעשות מאום נתנו את הגושפנקא להמשך מעשה הזוועה. בצו מינהלי דחוף כונסה המועצה!

משהחלו לקבל את רשימות הנספים ואת רשימות הניצולים שנותרו אומללים וחפויים נרשמו ההחלטות הנאורות: לזכר הנפטרים המסכנים תוקם אנדרטה מפוארת ומרשימה בגינה הפורחת שבפאתי הגשר, ייבנה עוד מרכז רפואי ענק בעיר, למען הפצועים והנכים שקיפחו בריאותם באסון. היתומים הרכים, יישלחו למוסדות חינוך מיוחדים שייבנו לצורך המטרה הנעלה. עבור האלמנות העלובות תיפתח עמותה מיוחדת אשר כל הכנסותיה קודש לשיקום חייהן העגומים. כמו כן יהיו תחנות ביגוד ותחנות חלוקת אוכל בהן יקבלו כל העניים את מזונם מידי העירייה...

למרות המספר המועט יחסית של כל הנפגעים עד עתה, אשר בודאי אין ביכולתם למלא את תפוסת המבנים החדשים עליהם הכרזנו עתה. בכל אופן, יש להסיק כי

במשך הזמן הקרוב יתווספו עוד משפחות נפגעים לקבוצת האסון. בכך יש לשבח את החלטות העירייה דהיום אשר מרחיקות ראות גם למחר...

עד כמה שנשמע הסיפור מטופש, אין לו נמשל! אלו עובדות מהחיים, זוהי תמונתו של החינוך הנורא המוענק לדור הזה. משרואים המנהיגים, יועצי חינוך ומעצבי התרבות את המצב הנורא השורר בארץ מיד משרים הם על רשימת החלטות נועזות ומקוריות: עבור הגנבים יוקמו בתי סוהר חדשים, עבור המכורים לסמים יוקמו מרכזי גמילה חדשים, לפגועים נפשית תסועף רשת ער"ן ביתר ערי הארץ, כמו כן יוקמו מעונות לנשים מוכות ולילדים לנשים מוכות ולילדים חסרי בית...

בכל שעה ושעה נוספים נפגעים רבים הטובעים ביון המצולה של חוסר החינוך או החינוך לשחיתות. ואין מומחה אחד, אדם בעל שאר נפש ושואף אמת אשר יקום ויכריז כי "הגשר הזה התמוטט" - - -

גדול היה שאר רוחו של פנחס בעת ההיא: "וירא פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן - ויקח הרומח בידו ויבא אחר איש ישראל - וידקור את שניהם - ותעצר המגפה מעל בני ישראל". אמנם היו נטבעים. אבל מהר מאוד תוקן הגשר "פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל - ולא כליתי את בני ישראל" אלו המחוררים את הגשר ומרמזים ומאותתים לבאים אחריהם כי הדרך 'פתוחה'.

ברגע שהומתו התגלה - נעצרה המגפה! "ויכפר על בני ישראל" - אינו זו משם עד שמחיה את המתים. "ויעמוד פנחס ויפלל ותעצר המגפה" חטא זה של בעל פעור, מדי פעם מנסה לדבוק בנו, אותה הפקרות וזלזול בדרך אלוקים חיים עדיין לא נטשה אותנו. "אשר על עוון פעור - אשר לא נטהרנו ממנו עד היום הזה" כנאמר בספר יהושע. מחמת סכנת אותה התהום הפעורה תחת רגלי הרגלינו, זקוקים אנו ל"פנחס" זה אשר יעצור את המגפה.

מתוך השכר שקיבל פנחס יכולים אנו ללמוד על עוצמת מעשהו. אין זה מעשה קנאות בעלמא. אלא מעשה של תיקון הגשר! הנהגתו של הקדוש ברוך הוא, במידה כנגד מידה. ומדוע זכה פנחס לברכה זו "שלום"? משום שסופם של כל מעשי עוותים - סכנת חיים! תרתי משמע ופנחס במעשה קנאתו שמר על בני ישראל מכליה, ("בינה לעתים") ולפיכך זכה ל"לכן אמור, הנני נותן לו את בריתי שלום".

ל"ז . ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון... ונתתה מהודך עליו
(כז, יח-כ)

ואמרו חז"ל "מהודך" ולא כל הודך. זקנים שבאותו הדור אמרו: "פני משה כפני חמה,
פני יהושע כפני לבנה, אוי לאותה בושה אוי לאותה כלימה". הלשון אוי לאותה בושה
אוי לאותה כלימה צריכה ביאור, על איזו בושה וכלימה מדברים הזקנים?
ביאר גאון עוזנו החיד"א זי"ע: אמרו חז"ל שיהושע זכה להיות מנהיג הדור וממלא
מקומו של משה רבינו, כיון שהיה משכים ומעריב בבית המדרש, והיה מסדר הספסלים
והשולחנות ופורס המחצלאות. כשראו הזקנים שבדור את פני יהושע שהבהיקו כפני
לבנה, הבינו מה הפסידו מחמת הבושה והכלימה שהייתה להם לסדר את הספסלים
והשולחנות בבית המדרש, התחרטו בליבם על עצמם ואמרו אוי לאותה בושה אוי
לאותה כלימה – שהייתה לנו אז בסידור בית המדרש.

ומעתה ניגש לדון במעשה שאירע במוצאי שמחת תורה תשס"ט, שהותיר אחריו
שאלה מרתקת שהגיעה להכרעתו של מו"ר הגאון יצחק זילברשטיין שליט"א:
בית כנסת גדול, המשמש גם כבית מדרש לרבים, היה עמוס במתפללים ולומדים
בחול המועד סוכות, כך שבמוצאי שמחת תורה, על השולחנות נערמו ספרים רבים,
ששימשו את המתפללים והלומדים במשך כל ימי החג. הגבאי עמד והתבונן במאות
הספרים שממתינים לו, ולא ידע לשית עצות בנפשו. כיצד יסדר כל כך הרבה ספרים?
בחור אחד הבחין במבוכתו של הגבאי, ניגש אליו והציע: "אני מוכן לסדר את כל
הסידורים, החומשים וספרי הלימוד, אך כמובן בתנאי שתשלם לי את שכרי!". "כמה
אתה דורש?" שאל הגבאי. "500 שקלים! אבל אני מבטיח עבודה מושלמת. בית
הכנסת יהיה מסודר למופת...". והגבאי הסכים.

והנה, לאחר תפילת ערבית, עלה הבחור לבימה, נתן שתי דפיקות חזקות, ולאחר
שהציבור כולו נעמד בשתיקה, אמר הבחור: "מורי ורבותי. מי אני שאדבר בפני
גדולים ממני, אך אנא אחר המחילה, ברצוני להתריע על פירצה חמורה. לעניות דעתי
המראה הנורא של פיזור הסידורים והספרים, הוא ממש חילול שם שמים... אוי לאותה
בושה, אוי לאותה כלימה...". וכך המשיך הבחור להפליג בחומרת זלזול כבוד בית
המדרש, בשבח כבוד הספרים, ומידת החסד והמעלה של מי שמחזיר ספרים למקומם.
וסיים בהכרזה: "בואו נקדש שם שמים. כל אחד ואחד יטה שכמו ויאסוף את הספרים
שלפניו על השולחן, ויסדרם במקומם בארון!"

המתפללים הרבים ששהו במקום נענו כולם לבקשת הבחור. תוך דקות אחדות, הפך בית הכנסת למסודר להפליא!!!

עתה שב הבחור אל הגבאי... "כפי שסיכמנו מגיעים לי 500 שקלים עבור סידור בית הכנסת..."

הגבאי לא האמין למשמע אוזניו. "היאך אתה דורש על עבודה שלא ארכה יותר מ-8 דקות סכום כה רב?! ומלבד זאת, הלא ברור שלא התחייבתי על דעת כן שכל המתפללים יחזירו את הספרים..." אך הבחור לא וויתר, "זכי מה זה משנה לך כמה זמן עבדתי וכיצד סידרתי את המקום. אם למעשה השלמתי את מלאכתי עליך לשלם את שכרי!"

עם מי הדין?

למרות שהבחור לא סידר בפועל את בית הכנסת כולו, בכל זאת, הרי הוא כ"מכר את חוכמתו", והיה מקום לחייב את הגבאי לשלם לו את שכרו. ברם, אמר מו"ר שליט"א, כי נראה שאפילו אם הגבאי חייב לשלם, מכל מקום יש כאן חשש של 'גניבת דעת' מהציבור, כי ביקש הבחור מהציבור לעזור לו מצד מידת החסד וכבוד הספרים, ולמעשה התברר שהוא 'דורש דמים' ולטובת עצמו דרש. ויתכן שאילו היו יודעים חלק מהאנשים שהוא מקבל על כך כסף, הרי שלא היו נרתמים למלאכה, והיו אומרים בליבם 'זכי אנו נעבוד והוא ישתכר מעבודתנו'!

וסיים מורינו הרב: וכשהצעתי את הדברים לפני הגאון רבי נסים קרליץ שליט"א, הוסיף ואמר, שאם יש כאן גניבת דעת של הציבור, שוב לא מגיע לו כסף מהגבאי, כי לא הבטיח לו הגבאי תשלום על גניבת דעת.

ל"ח. סיפור חסד עם חומר למחשבה

פעם אחת היה ילד עני שהסתובב בין הבתים וביקש אוכל למחייתו. פעם אחת כאשר דפק בדלת יצאה אליו אישה יפה, התבייש הילד לבקש ארוחה ובמקום זאת ביקש מים. האישה שראתה את עונו הביאה לו כוס חלב בחינם – והילד זכר זאת.

ברבות הימים האישה חלתה במחלה שהרבה רופאים חשבו שהיא סופנית והרופאים המליצו לה לפנות לד"ר מומחה, ד"ר הווארד קלי, למרות שהמחיר היה יקר מאוד הלכה אליו, שהרי בריאות חשובה מכסף. אחרי הניתוח המסובך שעליו יגע הד"ר עד-מאוד באה האישה לשלם את מחיר הניתוח אך על השולחן בחדרה התייצב לה על השולחן פתק מוזר ובפתק היה כתוב:

?"המחיר שולם במלואו ע"י כוס חלב אחד"?

ל"ט . משל חכם לחיים

ילד קטן בכה אצל סבתו, והתלונן בפניה על איך הכול לא מסתדר לו בחיים, הכול מתקלקל, הכול נהרס.

קשיים בבית הספר, בעיות בבית עם ההורים, מחלות במשפחה. למה זה צריך להיות כך?!

הסבתא, שהייתה באמצע העבודות במטבח, ליטפה אותו על ראשו, נישקה וחיבקה אותו בניסיון לנחמו.

"בא לך אולי משהו טעים לאכול?" שאלה אותו.
"בטח" – ענה לה.

"הנה קח לך, קצת שמן בישול" – אמרה הסבתא.
"איחסו!" – אמר הנכד בעיקום פרצוף. "זה מגעיל!"

חשבה הסבתא ואמרה: "אז אולי, מה דעתך על כמה ביצים טריות? או אולי כוס קמח? אולי אתה מעדיף בעצם כפית אבקת אפיה?"
הילד שהתחיל להתעצבן אמר לסבתו:
"סבתא, מה קרה לך. כל הדברים האלה מגעילים אחד אחד!"
ענתה לו סבתו:

"נכון, לכל הדברים האלה יש טעם נורא ואיום כל אחד בפני עצמו.

אבל כשמערבבים אותם ביחד, ובכמויות הנכונות, יוצאות לך עוגיות מדהימות!"
עשתה הסבתא הפסקה קלה, לראות אם דבריה נקלטים, ואחר משיכה: –

"גם אלוהים פועל בדיוק כך. הרבה פעמים אנחנו תוהים מדוע הוא מעביר אותנו דרך ניסיונות וקשיים, ומדוע בכלל הם מהווים חלק מן "התפריט" שהוא נותן לנו.

אבל אם אתה מבין את משל העוגיות, אתה תבין גם שבסופו של דבר הכול מסתדר לטובה, והחיים יפים. צריך לראות את התמונה בכללותה, ולא רק מרכיב זה או אחר. יש לך שמש, יש לך פרחים, יש לך ציוץ ציפורים, אתה מתעורר כל בוקר ונושם אויר מלוא ריאותיך.

יש לך בגד ללבוש ונעל לנעול, ואוכל לאכול, יש לך חברים, ויש לך משחקים. כך שאתה רואה, בסך הכול התמונה – היא יפה מאד!

בין אדם לחבירו

אונאת דברים / הרב שמעון בוחניק

בחומש ויקרא פרק כה' פסוק יד' כתוב: "וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל תונו איש את אחיו". מפסוק זה למדים שאסור להונות במסחר. והנה שלשה פסוקים אחרי כן בפסוק יז' כתוב: "ולא תונו איש את עמיתו ויראת מאלוקיך כי אני ה' אלהיכם" והשאלה העולה היא לשם מה הכפילות?

חז"ל בתוספתא במסכת בבא מציעא דרשו שהפסוק הראשון אוסר אונאת ממון, כגון במסחר ובעסקים וכדומה, והפסוק השני אוסר אונאת דברים, שפירושו איסור מהתורה לצער את חבירו בדיבור וכדומה.

מה יותר חמור אונאה בממון או אונאת דברים? הגמרא במסכת בבא מציעא דף נח: שלהלן מתייחסת לשאלה זו:

"אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: גדול אונאת דברים מאונאת ממון, שזה נאמר בו (ויקרא כה) ויראת מאלוקיך וזה לא נאמר בו ויראת מאלוקיך. ורבי אלעזר אומר: זה בגופו וזה בממונו. רבי שמואל בר נחמני אמר: זה – ניתן להישבון, וזה – לא ניתן להישבון".

מדברי חז"ל המובאים בגמרא הנ"ל ניתן ללמוד אונאת דברים חמורה יותר מאונאת ממון, ממספר היבטים.

באונאת דברים הדגישה התורה באזהרה – "ויראת מאלוקיך", מה שלא הזהירה באונאת ממון.

אונאת דברים היא בגוף האדם, בעוד שאונאת ממון היא בממונו שהוא חוץ לגופו.

אונאת ממון אפשר להשיב, בעוד שצער שנגרם לאדם באונאת דברים לא ניתן להשיב.

כידוע כחלק מהערבות ההדדית מצווים אנו להוכיח את חברינו על טעויות שעשו. לגבי הדרך לקיים מצווה זו מובא במסכת ערכין דף טז: כך:

"...מניין לרואה בחבירו דבר מגונה שחייב להוכיחו? שנאמר: (ויקרא י"ט) הוכח תוכיח, הוכיחו ולא קבל, מניין שיחזור ויוכיחנו? תלמוד לומר: תוכיח, מכל מקום; יכול אפילו משתנים פניו? (הכוונה נעלב מהתוכחה) ת"ל: לא תשא עליו חטא..."

אם כן למדים אנו, שאפילו במסגרת קיום מצוות "הוכיח תוכיח", אסור לנו לגרום לעלבונות של החבר, ואם העליבו והלבין פניו עובר על לאו של "לא תשא עליו חטא", וקל וחומר שאסור להעליבו, גם שלא במסגרת מצווה.

אנו מוצאים שהתורה החמירה יותר במי שמצער קבוצות אנשים בעלי רגישות יתר, ולכן אדם המצער יתום או אלמנה עובר גם על איסור מהתורה של: "כל יתום ואלמנה לא תענון (שמות פרק כב' – כא')", ואדם המצער גר עובר בשלושה איסורים מהתורה.

כמו כן הזהירו חז"ל לגלות רגישות יתר לגבי גרימת צער לאשה: "אמר רב לעולם יהא אדם זהיר באונאת אשתו, שמתוך שדמעתה מצויה אונאתה קרובה אמר רב חסדא כל השערים ננעלו חוץ משערי אונאה והצועק על אונאת דברים נענה מיד". (מסכת בבא מציעא נט.)

חז"ל החמירו במלבין פני חבירו ברבים ואמרו: כל המלבין פני חבירו ברבים כאילו שופך דמים, יורד לגיהנום ואינו עולה. לפיכך צריך אדם להיזהר שלא לבייש חבירו ברבים בין קטן בין גדול.

איסור אונאת דברים חל גם אם אין כוונה ישירה לבייש את החבר. לכן לדוגמא, אדם שבא אורח לביתו, לא ישאל לו בדברי תורה, אלא אם כן מכיר בו שיוכל להשיב, זאת כדי שלא יתבייש. וכמו כן אין להזמין אדם לומר דבר תורה, אפילו אם הוא ידוע בתלמיד חכם לומר דבר תורה, אם לא תיאמו זאת איתו.

ובעניין זה, אומנם מותר למורה לשאול תלמיד שלא יודע על מנת לזרוז ולחנכו, או לגעור בו אפילו אם על ידי זה הוא מביישו ומצער. אולם כתב בספר החינוך: ואפילו בקטנים ראוי להיזהר שלא להכאיבם בדברים יותר מדאי, זולת במה שצריכים הרבה כדי שייקחו מוסר.

ודמויות חשובות בהיסטוריה היהודית

5.1 . בין המיצרים / הרב דוד שלום נקי

המקור לבין המצרים

על הפסוק באיכה (פרק א פסוק ג) "כָּל רִדְפֵיהֶּ הַשִּׁיגוּהָ בֵּין הַמִּצְרַיִם", דרשו חז"ל: אלו הימים שבין שבעה עשר בתמוז לתשעה באב, שבהם נכנסו האויבים לירושלים עיר הקודש ופרעו פרעות בישראל, עד שביום ט' באב העלו את בית המקדש באש. ולסוף נהגו ישראל קדושים כמה מנהגי צער ואבלות בימים אלו כדלהלן. (קטז)

תיקון חצות

* כתב מרן בשלחן ערוך (אורח חיים סימן א סעיף ג) ראוי לכל ירא שמים שיהא מצד ודואג על חורבן בית המקדש. וכבר תיקן רבנו האר"י ז"ל לומר כמה פרקי תהלים מסוימים המובאים בסידורים בסדר 'תיקון חצות' [תיקון רחל' ו'תיקון לאה']. וזמן אמירתם מחצות הלילה עד סוף הלילה.

* נכון לשבת על הרצפה סמוך לפתח בשעת אמירת 'תיקון רחל', וטוב שיניח איזה בד וישב עליו, ויאמר את התיקון בכוונה ובקול בכי על חורבן בית המקדש. וטוב שיחלוץ מנעליו קודם אמירת 'תיקון רחל'.

* גם תלמידי חכמים שתורתם אומנותם, יאמרו 'תיקון חצות'. (הליכות עולם ח"א מח)
 * גם הנשים טוב שתאמרנה 'תיקון חצות', ותצטערנה ותבכנה על חורבן בית מקדשנו ותפארתנו, שעדיין לא נבנה באשמותינו אנו. (הליכות עולם חלק א עמוד מח)
 * מעלת אמירת 'תיקון חצות', גדולה יותר ממעלת התפלה בנין החמה. וגדולה יותר גם ממעלת אמירת 'סליחות' בחודש אלול. (הלכה ברורה סימן א סעיף ג)

תיקון רחל

בימי 'בין המצרים' טוב לומר 'תיקון רחל' גם בחצות היום, כפי שכתב רבנו האר"י ז"ל: מנהג טוב וכשר לכל בעל נפש לישב באבלות אחר חצות היום בכל ימי בין המצרים, ולבכות בכיה ממש על חורבן הבית. אשר על כן, מה טוב ומה נעים מה שנהגו רבים בימי בין המצרים לישב על הרצפה ולומר 'תיקון רחל' שבו פסוקים של בכי וצער על חורבן בית המקדש. וזמן אמירתם מחצות היום ועד שקיעת החמה. ומנהג חשוב הוא

כמבואר בדברי האר"י, הגאון החיד"א, המגן אברהם, האליה רבה, כף החיים ועוד.
(קטז)

תזמורת

יש להקפיד שלא לשמוע שירים המלווים בכלי נגינה בימים אלו, ומכל מקום בשמחה של מצוה כברית מילה, סעודת חתן וכלה, בר מצוה, פדיון הבן, סיום מסכת וכדומה, מותר להשמיע שירים עם כלי נגינה ממש. ומנהג בני אשכנז להחמיר שלא להשמיע כלי נגינה אף בשמחה של מצוה. (קטז, קכא)

שירים

שירה בפה ללא ליווי של כלי נגינה, מותרת בכל אופן אף ללא שמחת מצוה. וכל שכן אם רוצה להנעים את קולו בתפלה, שבודאי ראוי ונכון לעשות כן ולא להמנע, וכמו שנאמר (תהלים ק, ב): "עבדו את ה' בשמחה, בואו לפניו ברננה". (קיז)

ריקודים

ואולם ריקודים ומחולות אסור לעשות בימים אלו, אפילו בלא כלי נגינה. ופשוט שכל זה אפילו בריקודים המתנהלים על פי תורתנו הקדושה וכללי הצניעות המקודשים לעם ישראל, אנשים לבד ונשים לבד, עם מחיצה המפסקת שאין הגברים רואים את הנשים כלל. אבל ריקודים מעורבים אנשים ונשים יחד, אסורים בהחלט איסור חמור ונורא. ואפילו אם אין ריקודים מעורבים ממש אלא אנשים לבד ונשים לבד, אך ללא מחיצה המבדלת ביניהם, ורואים האנשים את הנשים רוקדות, הרי זה איסור חמור, שמגרה בעצמו את היצר הרע.

ואמרו חז"ל, בכל מה שניסה בלעם הרשע לקלל את ישראל לא הצליח, אך בדבר אחד הצליח, שנתן עצה לבלק לשלוח את בנות מואב אצל ישראל, והם כבר יחטיאו ויקלקלו אותם. וכן היה כמו שנאמר בפסוקים (במדבר כה א): "וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּשָׂטִים וַיַּחַל הָעַם לְזַנוֹת אֵל בְּנוֹת מוֹאָב: וַיִּחַר אֶף ה' בְּיִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה קַח אֶת כָּל רְאֵשֵׁי הָעָם וְהוֹקֵעַ אוֹתָם לְהַ' נִגְדַּד הַשָּׁמַשׁ וַיֵּשֶׁב חֲרוֹן אֶף ה' מִיִּשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל שָׂטְטֵי יִשְׂרָאֵל הֲרִגוּ אִישׁ אֶנְשָׁיו הַנִּצְמָדִים לְבַעַל פְּעוֹר: וַיְהִיו הַמֵּתִים בַּמַּגֵּפָה אַרְבָּעָה וָעֶשְׂרִים אָלֶף".

ומה שיש כמה עמי הארץ שטוענים להקל ראש בעניינים אלו, בטענה כדי שיכירו הבחורים והבחורות זה את זה ויבואו בקשרי שידוכין ונישואין, הרי זו טענת שוא הבל ורעות רוח. ופשוט שאלו הן דעות משובשות פסולות ומגונות, ואינן באות מצד היצר הטוב כלל, ואינן על פי רוח תורתנו הקדושה, אלא הן מצד הסטרא אחרא של היצר הרע, ומהתאוות האסורות המגונות והשפלות שבאותם אנשים, כי הרבה שלוחים יש

להקב"ה המזווג זיווגים. ומיותר לומר, כי לצערנו הרב כמה מכשולים ואיסורים חמורים הרבה יותר, נגרמו מההנהגות הגרועות בדברים אלו והדומים להם, וכבר אמרו חז"ל (כתובות יג ב) 'אין אפוטרופוס לעריות', שהעריות נפשו של אדם מחמדתם (מכות כג ב). אשר על כן, שומר נפשו ירחק מכל הנהגה שכזו. ואף אם היה רגיל בעבר להשתתף במקומות כאלו שיש בהם ריקודים מעורבים, יפרוש מכל זה, שכבר נצטוינו בתורתנו הקדושה (ויקרא יט ב) "קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלוהיכם", ופרשו חז"ל 'פרושים תהיו'. ולכן לא יבוש אדם מפני המלעיגים עליו ואפילו הם מבני משפחתו, כי כבר אמרו חז"ל (עדות ז ב) 'מוטב שיקרא האדם שוטה כל ימיו, ואל יקרא רשע שעה אחת לפני המקום'. וברוך ה' הניסיון מורה שאותם אנשים שהתחזקו באמת בכל ליבם ובכל נפשם ועמדו איתנים בדעתם שלא להשתתף במקומות כאלו, וכל שכן שהם עצמם אינם מארגנים את שמחותיהם בצורה כזאת, הבינו אותם בני משפחתם וכבדו את דעתם. אשריהם ואשרי חלקם, שבמקום שבעלי תשובה עומדים, אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד. ואמרו בגמרא (מכות כג ב) צא ולמד מציווי התורה "רק חזק לבלתי אכול הדם, כי הדם הוא הנפש", ומה אם דם שנפשו של אדם קצה ממנו, בכל זאת הפורש ממנו מקבל שכר – גזל ועריות, שנפשו של אדם מתאוה להם ומחמדתם, הפורש מהם על אחת כמה וכמה שיזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות! עד כאן דברי הגמ'.

ועל קצה המזלג נביא ממה שכתב אחד מהקדמונים תשובה לחכם אחר, והובא במשנה ברורה (סימן שלט בבאור הלכה) וזה תוכן דבריו: חיל ורעדה אחזתני, בכל צרותיהם לי צר, על דבר הפרצה הגדולה שעשו פריצי בני עמנו במקומם לעבור בשאט נפש על דת ודין תורתנו הקדושה, וחוללו במחולות נערים בני בלי תרבות עם בתולות, והתערבו בהם גם אנשים ונשי אנשים ושעירים ירקדו שם, אוי לנפשם כי גמלו רעה לעבור על דת בפרהסיא, והתורה חוגרת שק עליהם, וה' יצילנו מעונש זה. ובודאי שכבודו עשה יפה למחות בכל כוחו באנשים האלו. וכל רב ומורה בעירו מחוייב למחות ולבטל את הריקודים והמחולות של בחורים בני בלי תרבות ובתולות יחד, וקל וחומר בן בנו של קל וחומר לאספסוף אשר בקרבו ותערובות אנשים ונשים. וידוע שאין חילוק בזה בין נשואות לפנויות. ואין לך דרגה גדולה מזו להסתת היצר הרע לזנות, על ידי שמתבוננים ומביטים בני בלי תרבות האלה בפני הנשים והבתולות בעת הריקוד, ופעמים גם אוחזים בידיהם, וקורא אני עליהם 'יד ליד לא ינקה מדינה של גיהנם' וכו'. וידוע שרוב ככל הבתולות כבר הגיע זמנם לראות, והנוגע בהם לשם חיבה עובר על לאו מן התורה שנאמר (ויקרא יח יט) 'ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב', שאפילו קורבה סתם אסורה, ופשוט הוא, ומרוב פשיטותו לא ניתן לכותבו, ורק כדי להוציא מלב הבורים ועמי הארץ שחושבים שאין איסור בפנויה כלל, אך האמת שאין חילוק, וחס ושלום לא יעלה על הדעת לחלק כלל. כללו של דבר: אין לך גדר ערוה גדול מזה

לבטל את המחולות והריקודים של אנשים ונשים יחד, בין נשואות ובין פנויות, ואנחנו שקבלנו את התורה הקדושה, מחויבים לעשות גדר וסייג שלא יעשה כן, והיה לא תהיה. עד כאן דבריו. ישמע חכם ויוסף לקח. (קב, קכא) שהחיינו

טוב שלא לברך 'שהחיינו' בימי בין המצרים על פרי חדש או בגד חדש, אלא ימתין עד אחר תשעה באב. ואולם בשבתות שבינתיים, מותר לברך 'שהחיינו'. (קכד, קכט) חולה, רשאי לברך 'שהחיינו' על פרי חדש, מפני שהפירות פותחים את תאבוננו לאכול דברים הטובים לבריאותנו. והוא הדין לקטן שאינו מבין את משמעות האבל על חורבן בית המקדש, שמותר לתת לו פרי חדש וללמדו לברך 'שהחיינו'. (קלא) לקח בטעות פרי חדש וברך עליו ברכת הנהנין, ופתאום נזכר שהוא פרי חדש, יברך עליו 'שהחיינו' ויטעם ממנו, כדי שלא תהא ברכתו לבטלה. (קלג) ונשמרתם מאוד לנפשותיכם

צריך להזהר בימים אלו שלא ללכת יחידי ברחוב, מסוף שעה רביעית מתחלת היום [בערך 10:15 בבוקר] עד סוף שעה תשיעית [בערך 4:30 אחר הצהריים], מפני שיש מזיקים ששולטים בימים אלו. וכן יש להזהר שלא ללכת בין החמה לצל. (קלג) אף על פי שכתב הרמב"ם (הלכות ת"ת פ"ב ה"ב) שהתלמידים העושים מעשים שאינם הגונים, יכה אותם המלמד ברצועה קטנה ולא מכת אכזרי, מכל מקום בימים אלו, יזהרו שלא להכות את התלמידים כלל, מפני שיש מזיק שבשעה שהמלמד מכה את התלמיד, הוא גם כן מכה אותו, והמכה יכולה להזיק לילד, על אף שהכה מכה קטנה מאוד. וכמו כן ההורים לא יכו את ילדיהם כלל בימים אלו. (קלג)

נישואים

מנהג בני אשכנז שלא לשאת אשה בימים אלו, אבל מנהג בני ספרד לשאת אשה עד ראש חודש אב, כדעת מרן השלחן ערוך שקבלנו הוראותיו, ואין צריך להמנע מזה כלל, ואדרבה עדיף יום אחד קודם, ובפרט שהרבה נכשלים בעוונותינו הרבים בנגיעות ובעבירות חמורות, שבודאי שיפה שעה אחת קודם, וכמו שאמרו חז"ל הוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עברה כנגד הפסדה. (ה"ע ח"ב עמוד קלה)

תספורת

מנהג בני אשכנז שלא להסתפר ולא להתגלח משבעה עשר בתמוז עד יום עשירי באב, ומכל מקום אם חל ברית מילה בימים אלו, מותר לשלושה בעלי ברית [המוהל, הסנדק ואבי הבן] להסתפר ולהתגלח, אלא אם כן חל הברית בשבוע שחל בו תשעה באב, שאז אין להתיר. (קנ, קנז) יש מבנות אשכנז המחמירות גם כן שלא להסתפר בימים אלו. (קנא)

5.2 המגילות הגנוזות

מגילות מדבר יהודה כוללות כתבי יד רבים ומגוונים מתקופת הבית השני, אך רק מעט מהם נותרו שלמים. רובם אינם אלא קטעים ששרדו מתוך חיבורים וספרים.

בין המגילות נתגלו אלפי קטעים מספרי התנ"ך השונים, קטעים המייצגים כנראה את כל ספרי התנ"ך. ספר אחד – ישעיהו – אף נשמר כמעט בשלמותו, והוא מוצג כיום יחד עם עוד שבע מגילות בהיכל הספר שבמוזיאון ישראל בירושלים. קטעי המקרא שבמגילות, ובראשם ספר ישעיהו, הם כיום כתבי היד העתיקים ביותר של התנ"ך. עד לגילוי המגילות היו כתר ארם צובה וכתב יד לניגרד כתבי היד העתיקים ביותר של התנ"ך – אך זמנם מאוחר באלף שנה (בערך) מזה של מגילות מדבר יהודה!

ספר המקרא היחיד שאינו מיוצג בקטעי המגילות שנמצאו במדבר יהודה הוא מגילת אסתר: בין המגילות לא נמצא קטע כלשהו ממגילת אסתר, אך לעומת זאת נמצא בין המגילות כתב יד בארמית המתאר את סיפור המעשה.

הסיפור התרחש לפני קום המדינה: רועים בדווים חיפשו עז שאבדה באזור ים המלח והגיעו לפתח מערה. בגלל החושך ששרר במערה לא ראו כלום – אבל כשזרקו אבן להבריא את העז החוצה, שמעו כלי נשבר. מרוב בהלה ברחו מן המקום.

כעבור זמן חזרו הרועים למערה ומצאו בה כדים גדולים של חרס, ואחד מהם שבור מן האבן שזרקו. כשפתחו את הכדים, מצאו בהם מגילות של קלף.

את המגילות מכרו הרועים לסוחר עתיקות. כמה מהן נרכשו בידי הבישוף של המנזר על שם מרקוס הקדוש בעיר העתיקה בירושלים, והאחרות – הוצאו למכירה לפרופ' סוקניק על-ידי סוחר עתיקות בירושלים בסוף נובמבר 1947.

הפרופסור קנה שלוש מגילות עבור האוניברסיטה העברית בירושלים. הוא התכוון לגייס כסף ולקנות את כולן, אך המצב הלך והסתבך...

באותם ימים קמה מדינת ישראל ופרצה מלחמת השחרור. עסקת המכירה נפסקה, וחלק מן המגילות הועברו לאמריקה "מטעמי ביטחון". בינתיים החרימה ממשלת ירדן, ששלטה בירושלים המזרחית, את המגילות שנותרו אצל סוחר העתיקות, והעבירה אותן למשמרת במוזיאון רוקפלר.

כשש שנים אחרי קום המדינה התפרסמה מודעה באחד העיתונים בניו-יורק בזו הלשון:

כתבי יד של המקרא... משנת 200 לפני הספירה מוצעים למכירה... מתנה אידיאלית למוסד חינוכי או דתי... המעוניינים יפנו לז'ול סטריט ז'ורנל', תיבת דואר F 206.

באותו הזמן – קיץ, שנת תשי"ד – שהה בארצות הברית רב-אלוף (במילואים) יגאל ידין, בנו של הפרופ' סוקניק. יגאל ידין זכר כמה חשובות היו המגילות לאביו (שנפטר בינתיים). הוא בדק ומצא שהמגילות המוצעות למכירה הן המגילות שהוצעו לפרופסור בשנת תש"ח. יגאל ידין פנה מיד לממשלת ישראל, ובעקבות פנייתו קנתה המדינה את המגילות.

לאחר מלחמת ששת הימים, כשכבשה ישראל את העיר העתיקה ובתוכה את מוזיאון רוקפלר, נוספו המגילות שנמצאו במוזיאון למגילות שנרכשו קודם לכן.

היום נמצאות בהיכל הספר שבירושלים שבע מגילות קלף שנשתמרו היטב לאחר שהיו חבויות במשך כאלפיים שנה באקלים יבש בתוך כדים במערות מדבר יהודה מגילות מדבר יהודה כוללות כתבים המתארים את חייה של כת מדבר יהודה, את תקנון הכת ואת תפיסת עולמה – ומכאן חשיבותן להכרת התרבות היהודית בתקופת הבית השני. יש חוקרים הסבורים שהמגילות שופכות אור על ראשית הנצרות.

למגילות ערך רב גם בבדיקת נוסח המקרא והמסורה מתקופה מוקדמת זו, והן תרמו תרומה חשובה לחקר המקרא והלשון של תקופת הבית השני. לחוקרים הסתבר כי ספרי המקרא שבמגילות כוללים נוסחים שונים של המקרא, ולא רק את הנוסח המוכר היום – נוסח המסורה. כמו כן נמצאו במגילות רמזים לאירועים פוליטיים שהתרחשו בירושלים, ואפשר ללמוד מהם על תולדות ממלכת יהודה בתקופת הבית השני.

מאז שמצאו במערות קומראן את המגילות, עוסקים מלומדים רבים מן הארץ ומן העולם, יהודים ולא יהודים, במחקר המגילות והתקופה.

מן המגילות לומדים על נושאים רבים – היסטוריה, תרבות, לשון ונוסחים של טקסטים קדושים. הנושאים משכו חוקרי מקרא והיסטוריונים, ארכיאולוגים ובלשנים וכן אנשי דת נוצרים, וכולם שוקדים על פענוח המגילות ופרסומן. במידע העולה מן הטקסטים

שכבר פורסמו משתמשים במחקרים שונים בתחום המקרא, ההיסטוריה, הלשון וכדומה.

כמו כן משתמשים בידע הלשוני שנלמד מן הטקסטים המפוענחים כדי להוסיף ולפענח עוד מגילות שעדיין לא פוענחו.

בתקופת הבית השני נוצרו מגעים בין היהודים לתרבות ההלניסטית. המפגש בין התרבויות הגיע לשיאו במלחמת המקבים והביא קבוצות של יהודים לבחון את דתם ותרבותם, ולבדוק במה שונה היהדות מן ההלניזם. היו קבוצות, בהן כת מדבר יהודה מזה והנצרות מזה, שוויתרו על כמה עקרונות ביהדות המסורתית, כמו הקשר לארץ ישראל ומצוות היהדות. קבוצות אלו בחרו בעקרונות חדשים.

כת מדבר יהודה בחרה בעקרון חיי השיתוף, ביטול הייחוס המקובל בחברה היהודית בין כוהנים לפשוטי העם והמעטת חשיבות המצוות המעשיות. הנצרות הקדומה של תקופת הבית השני העדיפה עקרונות שוויון וחיזוק האמונה, והמעטה בחשיבות המצוות המעשיות.

6.1 . שלום לעם/ מבט לחיים אל ייאוש, הקיץ לפניך / דוד קליינר

מעשה היה באיש זקן וחכם ולו ארבעה בנים.

האיש אהב את בניו מאוד, ובכל עת חיפש דרכים ללמד אותם להסתכל נכון על החיים, לחיות נכון ולדעת איך להתמודד עם מצבי החיים.

בוקר אחד זימן האב את ארבעת בניו והורה להם כי בשנה הקרובה עליהם לצאת לדרך ולחפש את עץ האגס הגדול שנמצא באזור הצפוני ליד הכפר החרב.

'על כל אחד מכם לצאת לדרך לבדו!' הורה האב.

'אתה תצא בתחילת החורף!' אמר לראשון.

'אתה תצא בסוף החורף, לקראת האביב!' הורה לשני.

'אתה, בני השלישי, תצא באביב!'

'וזאתה, הצעיר מכולם, תצא בחופשת הקיץ!'

'בתחילת החורף הבא נתכנס כאן שוב וכל אחד מכם יספר לנו מה ראה.'

כעבור שנה, בתחילת החורף, התכנסו כולם ביחד.

'מה ראית?' שאל האב את הראשון.

– 'ראיתי גזע נמוך ועקום, עייף וחסר צבע, לא היו בו לא עלים ולא פרחים, לא ניצנים ולא פירות. הוא בקושי ראוי להסקה. סתם גזע עץ עלוב.'

זאתה, מה ראית?' פנה הזקן לשני.

– 'ראיתי עץ מלא בניצנים ירוקים, הוא נראה די עלוב, אבל הייתי אומר שיש לו תקווה'.

השלישי לא חיכה שישאלו אותו. בעיניים בורקות הוא תיאר את העץ הכי יפה שראה מימיו. 'הוא היה ירוק כולו, ומבריק בברק יפה של גווני ירוק בהירים וכהים. היו עליו פרחים לבנים מרהיבים בעלי ריח מתקתק ומדהים. זה היה העץ הכי יפה שראיתי מימי. אבל כשרציתי לאכול משהו, לא מצאתי עליו כלום.'

'על מה אתה מדבר?!' קפץ הרביעי, 'אני ראיתי אותו מלא חיים. הוא היה עמוס בפירות עסיסיים, בשלים, מתוקים ומלאי נוזלים. היה תענוג. מלאתי את התרמיל שלי בפירות ואכלתי כל הדרך'.

הם היו בטוחים שכל אחד מהם ראה עץ אחר. שאולי טעו ולא הבינו למה התכוון האבא. אבל האב העמיד אותם על טעותם: 'כולכם ראיתם את אותו העץ בדיוק, עץ האגס הגדול שהתכוונתי. אבל כל אחד מכם ראה אותו בעונה אחרת של השנה. לא שלחתי אתכם לחינם. רציתי ללמד אתכם משהו חשוב.

לעולם, אל תשפטו מישהו או משהו לפי מה שאתם רואים פעם אחת. לכולם יש עונות. לכל דבר. גם לחיים עצמם.

יכול להיות שראיתם מישהו שנראה לכם עלוב, מכוער, חסר צבע וחסר ייחודיות. שפטתם אותו לחומרה, פסלתם אותו. ועדיין לא ראיתם את העונה היפה שלו. אל תמהרו לחרוץ דין.

וגם אתם, בחיים שלכם. אל תמהרו להתייאש בחורף הקשה, כשהכול נראה אפור. כששום דבר לא הולך. הייאוש מתמקד רק בעונה הנוכחית, הקשה. התקווה רואה גם את האביב ואת הקיץ. הייאוש הורס ומרפה ידיים. התקווה מחזקת ונותנת כוח ומעוף. אז חבר'ה, בבקשה, אל ייאוש, גם אם הכול 'על הפנים'. הנה הקיץ לפנינו, השמש זורחת, ויש תקווה. לכולם.

6.2 . סיפור לשבת – שלום לעם הנער שמנע פיגוע / הרב איתמר מאיר

כשסער החליט ללכת לים באותו בוקר קיצי, הוא לא העלה בדעתו שבסוף אותו יום הוא הולך להיות אחד האנשים המפורסמים ביותר במדינה.

סער היה שמיניסט מן המניין, שסיים את בחינות הבגרות והמתין לתאריך הגיוס. את החופש הזה הוא החליט לנצל כמו שצריך, ובאותו בוקר החליט ללכת לים כדי להשתכשך בין הגלים ולתפוס קצת שמש.

כשסער הגיע לחוף, הוא הבין שהוא לא היה היחיד שחשב על הרעיון המקורי... החוף היה מלא מפה לפה במתרחצים, כולל כמה קייטנות שהגיעו בלוויית המדריכים שלהם. כמה דקות עברו על סער רק בניסיון למצוא פינה ריקה כדי להניח את התיק שלו. בסופו של דבר הוא מצא פיסת חוף פנויה סמוך לסוכת המציל, והוא החל להתארגן לקראת הטבילה הצוננת והמרעננת במי הים.

אבל אז, לפתע, הוא הבחין במשהו מוזר על החוף. זה היה תיק שחור וגדול – גדול באופן בולט מתיקים שאנשים מביאים בדרך כלל לחוף. התיק היה סגור ואף אחד לא עמד לידו. חשד מייד עלה בליבו של סער. התיק נראה חשוד בהחלט. אולי יש בו פצצה? יש מאות ילדים על החוף. האסון יכול להיות גדול ועצום...

לרגע אחד שקל סער להפנות את תשומת ליבו של המציל, אבל מיד הוא נפנף את המחשבה מליבו. השמש קפחה על ראשו, והים קרץ לו בגליו הקרירים והמזמינים. 'מה

אתה כזה פרנואיד? אמר סער לעצמו. 'אין פה שום פצצה ושום נעליים. קפוץ לים ותהנה מהחיים.'

סער החל לנפח את מזרן הים שהביא איתו, אבל משהו לא נתן לו מנוחה. אולי בכל זאת התיק הזה לא כל כך תמים? אולי הוא צריך להגיד משהו למציל? אם בסוף יתברר שזה היה מטען חבלה, הוא לא יסלח לעצמו כל החיים...

מצד שני, המשיך סער לחשוב, אין לו כוח עכשיו. המציל בטח ילגלג עליו. הוא סתם יעשה לעצמו בושות. סער המשיך לנפח את מזרן הים, כשעיניו משוטטות אנה ואנה. לפתע הוא נעצר בתדהמה. תיק נוסף, זהה לחלוטין, היה על החוף כמה עשרות מטרים מצד ימין. גם זה היה תיק שחור וגדול, בלי אף אחד לידו. עיניו של סער נעו אינסטינקטיבית שמאלה. הוא כבר ידע מה הוא מחפש, ואכן הוא מצא: תיק שלישי, זהה לחלוטין, היה על החוף מצד שמאל, במרחק של עוד כמה עשרות מטרים. סער לא חשב יותר מדי. הוא פעל באופן אינסטינקטיבי. הוא נעמד על קצות אצבעותיו, הצמיד את שתי ידיו אל פיו כמו רמקול וצרח בכל כוחו: 'פצצה! פצצה! להתרחק מיד!'

עשרות זוגות עיניים הופנו לכיוונו בבת אחת. סער המשיך לזעוק, כשהוא מצביע על התיקים: 'לברוח! לברוח! התיקים הולכים להתפוצץ!'

עכשיו הבחין בו גם המציל שהיה על סוכתו. בכמה מבטים מהירים הוא הבין מה מתרחש, והוא הצטרף לקריאות באמצעות הרמקול שלו: 'לפנות מיד את השטח שלפני סוכת המציל. יש כאן שלושה חפצים חשודים!'

תוך כמה שניות התרוקן השטח שסביב שלושת התיקים מאדם. כמה מהמדריכים של הקייטנה ניסו להתקשר למשטרה, אבל לפני שמישהו הספיק לחייג החרישו שלושה פיצוצים חזקים את כל האזור. שלושת התיקים התפוצצו בזה אחר זה בתוך כמה שניות.

שלושה מכתשים עמוקים נפערו בחוף. שברי כסאות ושמשיות התעופפו לכל עבר, בגדים ותיקים התרוממו מכוח ההדף אל על, ונחתו באיטיות כענן של נוצות. שקט נורא השתרר בחוף. כולם הבינו את גודל הנס. אם הם לא היו מתרחקים ברגע האחרון – החוף היה עכשיו זירת טבח מדממת, מלאת ילדים פצועים והרוגים.

סער עמד ליד סוכת המציל, המום ורועד בכל גופו. אנשים החלו להתקרב אליו וטפחו על שכמו בהערכה. 'כל הכבוד, בחור, אמרו לו, 'הצלת אנשים רבים ממוות'. אבל הוא החל למרר בבכי בסערת רגשות, והליט את פניו בשתי ידיו.

באותו ערב לא היה בית בכל המדינה שלא ידע מי זה סער, הנער הגיבור שמנע פיגוע משולש בחוף תל אביב. הוא כיכב בכל מהדורות החדשות כשהוא משחזר את הרגעים הדרמטיים שבהם הוא הבין שבחוף יש שלושה מטעני חבלה והוא הרחיק את מאות הילדים המתרחצים. מפכ"ל המשטרה העניק לו תעודת הוקרה בטקס חגיגי, ואפילו ראש הממשלה התקשר לברך אותו על אומץ הלב והתושייה שהוא גילה.

*

גם בביתו של רב פקד אמנון, ראו באותו ערב את הכבוד הגדול שנעשה לסער. 'זה מזכיר קצת את הסיפור שלך, לא?' שאלה אשתו של אמנון.

אמנון חייד לעצמו בנוסטלגיה. אכן, גם הוא מנע פעם פיגוע גדול בשוק הכרמל, כשהבחין בעוד מועד במטען החבלה שהיה מוסתר בתוך תיק קניות גדול שעמד ליד אחד הדוכנים.

'מה, אבא, פעם מנעת פיגוע?' שאל בנו של אמנון.

'בטח, השיבה אשתו של רב פקד אמנון במקומו, 'אבא מנע פיגוע בשוק, ובזכותו ניצלו חייהם של עשרות אנשים'.

'אז למה לא עשו לך כזה כבוד כמו לבחור הזה, ולמה ראש הממשלה לא התקשר אליך?' שאל הילד בתמימות ילדותית.

אמנון חייד. 'אני אסביר לך', אמר לבנו, 'אני שוטר ותפקידי הוא למנוע פיגועים. אני פשוט ביצעתי את עבודתי. הנער הזה הוא סתם נער רגיל שהלך לים ואין זה מתפקידו לגלות מטעני חבלה. הוא גילה גבורה גדולה ואחריות עילאית, ולכן כולם מתפעלים ממנו ומשבחים אותו'.

*

פרשתנו נקראת על שם פנחס בן אלעזר, נכדו של אהרן הכהן. פנחס עשה מעשה נשגב ויוצא דופן, מעשה שהוא לא היה חייב לעשותו: זמרי בן סלוא עשה עבירה בפרהסיא, ופנחס התמלא רוח קנאה לכבוד ה' ומחה על חילול שם שמים. על כך קיבל פנחס שכר גדול ומיוחד, כפי שאומר הפסוק: 'הנני נותן לו את בריתי שלום'. כי יש הבדל גדול בין מי שעושה דבר שהוא שגרתו ויומיומי, לבין מי שעושה מעשה יוצא דופן והולך עם האמת שלו נגד כל העולם – מי שמשקיע מאמץ אדירים ותעוזה בלתי נדלית כדי לקיים את רצון ה'.

וזה הרעיון במאמר חז"ל 'במקום שבעלי תשובה עומדים, אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד'. מי שגדל בסביבה טובה, ורכש הרגלים חיוביים, כל מה שעליו לעשות זה להמשיך בדרך הטובה שבה הוא חונך ולהתמיד בה. אבל מי שהגיע מסביבה שלילית שבה לא ספג ערכים חיוביים ולא היה לו ממי לקבל דוגמא אישית – ובכל זאת הוא הצליח לחולל מהפך באורח חייו ולגדול כאדם חיובי למרות הרקע הקשה שלו, כמובן שזה נחשב להישג גדול ביותר שאיש לא יכול להתחרות בו. אדם כזה ראוי לכל השבחים ויזכה לשכר גדול גם בעולם הזה וגם בעולם הבא.

משפט קטן עם מסר גדול

”החיוך הוא

מערכת התאורה של הפנים,

מערכת הקירור של הראש,

ומערכת החימום של הלב.....”

סוכרת – סכרת

רקע כללי

סוכרת מסוג 2, אולי יותר מכל מחלה אחרת, קשורה לתרבות ולדרך התזונה של העולם המערבי. סוכרת – סכרת הינה הפרעה כרונית של חילוף חומרים של פחמימות, שומן וחלבון, המאופיינת על ידי עליית רמות הסוכר בדם בעת צום וסיכון גדול מאוד לטרשת עורקים, מחלות כליות ואיבוד התפקוד העצבי.

סוכרת – סכרת נקשרה לסגנון חיים מערבי כי היא לא נפוצה בתרבויות שתזונתן יותר "פרימיטיבית". מאחר שהנטייה היא לעבור מהתזונה הטבעית שלהן למזונות ממוסחרים, שיעור הסוכרת – סכרת בתרבויות "הפרימיטיביות" עולה ומגיע בסופו של דבר לשיעורים המקובלים בחברות המערביות. נראה כי הגנטיקה היא הגורם החשוב בחוסר העמידות בפני סוכרת – סכרת, אבל גורמים סביבתיים ודיאטטיים, אשר רבים מהם זוהו, תורמים לתהליך התפתחותה. דיאטה עתירת פחמימות מזוקקות שאינן מכילות סיבים היא הגורם למחלה אצל אנשים רבים, ואילו צריכה גבוהה של מזונות עתירי סיבים ועתירי פחמימות מורכבות מעניקה הגנה מפני סוכרת.

שמנות יתר היא גורם סביבתי משמעותי אחר להופעת סוכרת, בייחוד אם לוקחים בחשבון את העובדה, שתשעים אחוזים מהסובלים מ סוכרת מסוג 2 הם שמנים. גם אצל אנשים נורמאליים, עלייה משמעותית במשקל גורמת לאי סבילות לפחמימות, רמות אינסולין גבוהות יותר וחוסר רגישות לאינסולין בשומן וברקמות שריריות. ההתפתחות ההדרגתית של חוסר רגישות לאינסולין נחשבת לגורם הנמצא בבסיס התפתחותה של סוכרת מסוג 2. ירידה במשקל מתקנת את כל המומים האלו ומשפרת באופן משמעותי את ההפרעות המטבוליות של סוכרת.

סימפטומים קלאסיים של סוכרת / סכרת:

- השתנה תכופה
- צום מוגזם
- תאבון יתר

בדיקות למעקב סוכרת / סכרת:

- סוכר בדם
- בדיקת שתן למיקרואלבומין – בסוכרת תהיה מיקרואלבומינריה (סימן ראשון פגיעה ראשונית בלב) (ראשונית בלב) (בלב)
- תפקודי כליה
- טריגליצרידים
- המוגלובין A1C

סיבוכי סוכרת / סכרת:

1. RETINOPATHY – מחלה של הרשתית. הסיבה העיקרית לעיוורון בעולם המערבי
 2. מחלת עצבים היקפית – מוגבל בדרך כלל לעצבים היקפיים, מאופיין בתחושת קהות וכאב
 3. מחלת כליה סוכרתית – נזק לכליות עקב סוכרת הוא הסיבוך הנפוץ ביותר והסיבה המובילה למוות אצל חולי סוכרת
 4. כיבים ברגליים – עקב חוסר אספקת חמצן ונזק לעצבים היקפיים
 5. עלייה בטריגליצרידים וכולסטרול ולכן סיכון גבוה למחלות לב ולשבץ מוחי
- טיפול נטורופתי טבעי – סוכרת – סכרת**

שינוי התזונה וטיפול דיאטטי הם הבסיס לטיפול מוצלח ב סוכרת – סכרת. בשילוב עם פעילות גופנית סיבוכי החלמה מ סוכרת – סכרת ומניעת סיבוכי גבוהים מאוד. ישנם כמה מרכיבים הנלקחים בחשבון בבניית התפריט התזונתי לטיפול ב סוכרת – סכרת:

אינדקס גליקמי

זהו ביטוי מספרי המודד את המהירות בה המזון הפחממתי מעלה את רמת הסוכר בדם מעל לנורמה בשעתיים הראשונות אחרי ארוחה. אכילת מזונות בעלי אינדקס גליקמי נמוך משפיעים על ירידה בסוכר בדם, ירידה ברמות אינסולין המופרשת מהלב, ירידה ברמת טריגליצרידים וכולסטרול. האינדקס הגליקמי מושפע לא רק מסוג המזון אלא גם מצורתו (שלם\מרוסק), גודל המנה, דרך הכנתו. מזון המכיל יותר סיבים, מלא ושלם, בעל יותר חלבון האינדקס הגליקמי יהיה נמוך. מזונות בעלי ערך גליקמי נמוך מקנים הרגשת שובע לשעות רבות ושמירה על משקל.

סיבים מסיסים

יש להם השפעה על הורדת סוכר, סופחים נוזלים. יש לצרוך יותר סיבים מסיסים לעומת סיבים בלתי מסיסים בגלל שהם מקטינים את הצורך באינסולין. הסיבים המסיסים סופחים מים והנפח שלהם קטן. הסיבים מעכבים את ריקון הקיבה, מפחיתים הפרשת אינסולין ומגבירים רגישות הרקמה לאינסולין.

שומנים רוויים

השומנים הרוויים, תורמים להשמנה ומכאן תורמים לסוכרת. כמו כן שומנים אלו אחראים לרמות גבוהות של כולסטרול. מכיוון שחולי סוכרת נמצאים בסיכון גבוה למחלות לב ולשבץ, מומלץ להוריד את השומן הרווי מהתזונה כדי לשמור על רמות כולסטרול מאוזנות.

מרכיבים נוספים חשובים לשמירה על רמות סוכר מאוזנות ומניעה של סיבוכי הסוכרת:

פעילות גופנית

לפעילות גופנית יש חשיבות עצומה לחולי סוכרת.

• היא גורמת לשיפור הרגישות לאינסולין והסבילות לגלוקוז.

• היא גורמת להורדת כולסטרול וטריגליצרידים.

• היא גורמת להעלאת רמות HDL.

• היא גורמת לירידה במשקל ושמירה על משקל תקין.

פעילות גופנית מתונה משפרת רמות סוכר ועוזרת בכל המדדים, אבל פעילות גופנית מאומצת יכול להזיק בגלל שהסטרס גורם לשחרור של סוכר מהתאים לדם. הורמוני הסטרס אדרנלין, נוראדרנלין וקורטיקוסטרואידים מעלים את רמות הסוכר. יש להפחית מתחים בעת המחלה.

צמחי מרפא

ישנם צמחי מרפא התורמים לאיזון רמות סוכר בדם, הידוע והנחקר מבניהם הוא צמח הג'ימנמה. תוספי מזון, כגון הכרום, גם כן יכולים לעזור באיזון רמות סוכר.

8. אירועים היסטוריים שקרו בשבוע הזה לפני שנים

כ"א תמוז תרצ"ד 4.7.1934 – נפטר חיים נחמן ביאליק המשורר הלאומי של מדינת ישראל

ביאליק נולד באוקראינה ובגיל שבע התייתם מאביו ונשלח לגדול אצל סבו, למד בחדר ובגיל צעיר פרסם את שירו "אל הציפור". בגיל שבע-עשרה נסע ביאליק לישיבת וולוז'ין שברוסיה הוא השקיע עצמו בלימוד התלמוד אך הושפע מרעיונות ההשכלה והציונות שרווחו אז בעולם היהודי. לאחר שהחליט לעזוב את הישיבה נסע לאודסה, שם התגורר זמן מועט אך חזר לשם לאחר שמונה שנים וגר שם כ-20 שנה. באודסה יסד ביאליק הוצאת ספרים, כתב שירים, ספורים ואגדות. עקב בקיאותו הרבה בתלמוד ובאוצר הספרות היהודית ערך גם את ספר ההגדה (יחד עם רבניצקי) וכתב משלים רבים.

בשנת 1924 עבר ביאליק לגור דרך קבע בארץ ישראל ובנה את ביתו בתל-אביב, תוך שהוא תורם להפיכתה למרכז תרבותי וספרותי. עקב זיקתו למסורת ולדת הנהיג ביאליק בבית "אהל שם" את מסורת "עונג שבת" – מפגשי תרבות של אמנים וסופרים שהפכו למסורת בעיר תל אביב (עד לפני כמה שנים). ביאליק מת בווינה ב-כ"א בתמוז תרצ"ד (1934) לאחר ניתוח שנכשל. בהלווייתו השתתף כמעט כל הישוב היהודי בארץ שלווחו מביתו ברחוב הנקרא על שמו עד בית העלמין שברחוב טרומפלדור בתל אביב. על שמו רחובות רבים בערי ישראל.

כ"ג תמוז תש"ו 22.7.1946 פיצוץ מלון המלך דוד על ידי אנשי האצ"ל

בשנת 1938 הפקיעה ממשלת המנדט הבריטי את כל האגף הדרומי של המלון, ושיכנה בו את מפקדת הצבא ואת מזכירות הממשל הבריטי בארץ ישראל. הבריטים בחרו במלון המלך דוד בשל מיקומו המרכזי וכן בשל היותו נוח לאבטחה. במרתף המלון הם בנו מרכז קשר. לאחר "השבת השחורה" אישרה מפקדת תנועת המרי המאוחדת את התוכנית לפיצוץ המלון. לאחר עבודת תכנון ומספר דחיות, התכנסו

לוחמי האצ"ל ביום שני, 22 ביולי 1946 להתארגנות למבצע. התוכנית היתה להניח כמות רבה של חומרי נפץ ליד עמודי התמיכה של האגף הדרומי בסמוך למסעדה "לה רגינס" שפעלה במלון.

לאחר חלוקת הנשק, יצאה החוליה הראשונה לדרך. הייתה זו קבוצת ה"סבלים" שהיו מחופשים לערבים ואשר תפקידם היה לעזור בפריקת חומר הנפץ. אחריהם יצאה חוליית הפורצים בטנדר שחיכה בחוץ, עמוס בשבעה כדי חלב שכל אחד מהם הכיל 50 ק"ג חומר נפץ. בטנדר נסעו מפקד הפעולה, ישראל לוי ("גדעון"), שהיה לבוש במדי מלצר סודני ואנשי יחידת הפורצים שהיו מחופשים לערבים. הטנדר הגיע למלון וחנה ליד הכניסה הצדדית שהיתה מיועדת להכנסת מצרכים. לוחמי האצ"ל התגברו בקלות על השומרים שעמדו ליד השער ומיהרו אל עבר קומת המרתף, שם השתלטו על כל החדרים וריכזו את כל האנשים במטבח המסעדה. לאחר מכן העבירו את שבעת כדי החלב אל המסעדה, שם הונחו ליד העמודים שהחזיקו את הבניין והפעילו את מנגנון ההשעיה ל 30 דקות. בנוסף נאמר לעובדים שרוכזו במטבח לעזוב את הבניין כעבור 10 דקות כדי שלא ייפגעו מן הפיצוץ.

לאחר שלוחמי האצ"ל עזבו את הבניין התקשרו שתי לוחמות האצ"ל מטלפון ציבורי למרכזיית המלון וכן למערכת עיתון "פלסטיין פוסט" ומסרו על הטמנת חומר הנפץ והודיעו שיש לעזוב את המלון. הודעה נמסרה גם לקונסוליה הצרפתית, ששכנה ליד המלון, בה נאמר כי מאחר והוטמנו במלון מטעני נפץ, הם מתבקשים לפתוח את החלונות, כדי שלא ייגרם נזק מהדף האוויר. ההודעות הטלפוניות ניתנו כדי שהבניין יפונה ולא ייגרמו אבדות בנפש. כ 25 דקות לאחר שנמסרו האזהרות הטלפוניות, הופעל חומר הנפץ וכל האגף הדרומי של מלון המלך דוד, על שבע קומותיו, נהרס כליל. מסיבות בלתי ברורות, לא הועברה ההזהרה לעובדי המלון ורובם נפגעו. לאחר מספר ימים נמסרה הודעה רשמית לפיה נהרגו מן הפיצוץ 91 איש: 28 בריטים, 41 ערבים, יהודים ו 5 אחרים.

להלן ממה שהועבר לי מחבר שהיה בסיוור בהדרכת משה חרמ"ץ בירושלים ב-

22.5.08

התברר שמזכיר המנדט הבריטי נתן הוראה לנעול את כל השערים ולא לאפשר לאף אדם לצאת. הסיבה להוראה שנתן מזכיר המנדט הבריטי התבררה רק בשנים

האחרונות. לבריטים הייתה חפרפרת באצ"ל בשם יחיאל ריינהולד. יחיאל היה מזהיר את הבריטים על כל פעולה שהאצ"ל מתכנן. כיוון שלפני הפעולה במלון "המלך דוד" הוכנסו כל הלוחמים להסגר של 24 שעות כדי למנוע דליפת המידע לא יכול היה יחיאל ריינהולד להזהיר את הבריטים והם חשבו שזוהי פעולת הטרדה של היהודים. יש לזכור שחודשיים קודם הופשטו חיילים בריטים ברחוב והוכו בשוט. פעולה זו צולמה ע"י ההגנה והצילומים פורסמו וגרמו לזעזוע אצל הבריטים. מזכיר המנדט חשב שזוהי עוד פעולה של ההגנה שמטרתה לבזות את הבריטים וכי ביציאה מהמטה מתחבאים צלמים אשר יפרסמו ברבים את מנוסתם של הבריטים מהמטה שלהם בירושלים. כיוון שלא קיבל התרעה על הפעולה מהחפרפרת שלו, לא הייתה לו כל סיבה להתייחס להתרעה הטלפונית ברצינות. חיזוק להנחה שיחיאל ריינהולד היה חפרפרת הייתה העובדה שהוא מונה למפקד הפעולה לתקיפת תחנת הרכבת בירושלים כחודש לאחר תקיפת מלון "המלך דוד" ולא הגיע לפעולה. חייליו שראו ששעת ה-ש' מתקרבת החליטו לתקוף ללא מפקדם. כאשר הגיעו למקום חיכו להם הבריטים במקום ואסרו את כולם. יחיאל ריינהולד לא נראה לאחר מכן בארץ.

פיצוץ מלון המלך דוד חיסל למעשה סופית את שיתוף הפעולה בין המחותרות במסגרת תנועת המרי המאוחדת. אנשי ההגנה והסוכנות היהודית התנערו לגמרי מהפעולה הם חששו מתגובה בריטית נגד היישוב, שתהיה אולי קשה יותר מזו של "השבת השחורה", ולכן גינו את הפעולה בחריפות. העובדה שאנשי המחותר העברית הצליחו לחדור למרכז של השלטון הבריטי בארץ ישראל היה אחד מהסיבות להחלטת הבריטים על סיום המנדט.

כ"ג תמוז תש"ז 11.7.1947 אקסודוס

אוניית המעפילים "יציאת אירופה תש"ז" הידועה בשם "אקסודוס" יצאה מנמל שבצרפת כשעליה 4,500 פליטים יהודים ששרדו את השואה בדרכה לארץ ישראל. האוניה נרכשה על ידי אנשי "המוסד לעליה ב" מהצני ובמשך שנה וחצי שופצה והותאמה להעברת המעפילים. כעשרה ימים לפני ההפלגה הועברו המעפילים ממחנות העקורים בגרמניה לעיר מרסיי. בערב ההפלגה העבירו נהגים צרפתים את הפליטים היהודים במכוניות משא, שנסעו בשיירה ארוכה ובשקט מוחלט לנמל קטן שליד העיר נמל זה שימש בעבר את אנשי המוסד לעליה היות והיו להם קשרים טובים עם

המשטרה המקומית והמכס. לקראת ההפלגה הגיעה הנחייה משלטונות צרפת לאסור את ההפלגה ואולם מפקד האוניה, יוסף הראל קיבל הוראה חד משמעית להפליג ללא דיחוי ואכן האוניה יצאה לדרכה תחת השם המקורי האמריקאי "פרזידנט וורפילד" וכשיצאה מתחום המים הטריטוריאליים שינתה שמה ל-"יציאת אירופה תש"ז" ובתרגום לאנגלית אקסודוס-1947 (אקסודוס, שמו הלטיני של ספר שמות המספר על יציאת מצרים).

הבריטים ידעו על מבצע ההעפלה ועקבו אחריו עוד בצרפת. לאחר ההפלגה ליוו שש אוניות מלחמה בריטיות את האוניה ואף פתחו באש כבדה של רובים, מקלעים ומכונות ירייה על האוניה ונוסעיה. הכוחות הבריטים אף הצליחו להנחית עליה חיילים במהלך ההתקפה נהרגו שני מעפילים וימאי יהודי אמריקאי, ועשרות רבות נפצעו. הספינה עצמה נפגעה קשות ומים החלו לחדור לתוכה. הבריטים גררו את הספינה לנמל חיפה, הורידו את הפצועים (והעבירו אותם לבתי חולים), ואת כל המעפילים החליטו לגרש אך הפעם במקום לגרשם למחנות בקפריסין ובארץ החליטו הבריטים להחזיר את המעפילים, ניצולי השואה, למקום שממנו באו. המעפילים גילו התנגדות נחרצת ועיקשת לגירוש אך ללא הועיל והבריטים העלו אותם בכח על שלוש ספינות גירוש שהפליגו חזרה לדרום צרפת.

כשהגיעו ספינות הגירוש לצרפת סירבו המעפילים לרדת מן הספינות ו"התבצרו" בהן במשך כשלושה שבועות בתנאים קשים ובחוס כבוד. גם השלטונות הצרפתיים לא הסכימו לשתף פעולה עם הבריטים ולכן והחליטו להפנות את ספינות המגורשים לגרמניה, ולהחזיר את 4,500 ניצולי השואה ובהם זקנים, ילדים ותינוקות למחנות העקורים שמהם באו. בחודש אלול הגיעה אקסודוס לנמל המבורג בגרמניה והמעפילים הורדו בכח לחוף וכל זאת לעיני עיתונאים רבים. אמנם הפליטים הוחזרו לגרמניה אך מאבקם של אנשי "יציאת אירופה תש"ז" לא היה לשווא סיפור אקסודוס היה גם אחת הסיבות שאילצו את האו"ם לפתור את הבעיה בדרך של הקמת מדינה יהודית, שתקלוט את מאות אלפי הפליטים ניצולי השואה.

על סיפורה של "יציאת אירופה תש"ז" נכתבו ספרים ומאמרים רבים. אחד מהם הוא הספר "אקסודוס" שכתב הסופר היהודי האמריקאי ליאון יוריס, ואשר הפך לרב מכר גדול ותורגם לשפות רבות. ליאון יוריס השתמש בסיפורה של ספינת המעפילים כדי

לתאר את המאבק על הקמת המדינה. ספר זה שימש בסיס לסרט בכיכובו של השחקן פול ניומן "אקסודוס" שהופק בשנת תשי"ט – 1958 והיה גם הוא ללהיט קולנועי, שמיליוני בני אדם ברחבי העולם צפו בו. אקסודוס הפכה לסמל מאבק היהודים לעליה לארץ ישראל.

כ"ה תמוז תרצ"ט 12.7.1939 הוקם הישוב נגבה

כחלק מהקמת היישובים במסגרת "חומה ומגדל" הוקם על ידי תנועת השומר הצעיר קיבוץ נגבה. בעת הקמתו היה היישוב הדרומי ביותר מבין היישובים. מיקומו היה על הציר המוביל לתוככי הנגב. הישוב הוקם בסמוך למתחמים צבאיים מצריים כשהידוע בהם עיראק סואידן ("מצודת יואב"). מבצע העלייה על הקרקע נעשה בחשכת הלילה ב 40 משאיות הגיעו עם שחר למקום המיועד ובעבודה של מאות אנשים הוקם היישוב כולו עד 10 בבוקר. באותו יום הוחלט לקרוא ליישוב זה בשם נגבה כדי שישמש ציון דרך להתיישבות נוספת בכיוון נגב (דרום). בהתחלה נראה היה שמתפתחים יחסי שכנות טובה עם הערבים ואולם תחילת מלחמת העצמאות שינתה מצב זה.

הכוחות המצריים היו במרחק של שני קילומטרים במשטרת עיראק סואידן ומעמדה קרובה זו התכוננו המצרים לכבוש את נגבה. התקפתם התחילה בהפגזות מרחוק ובהפצצות מהאוויר. ב 2 ביוני 1948 הגיע הצבא המצרי עם טנקים עד שערי נגבה, וחזר על ניסיון זה בעוצמה רבה יותר ב 12 ביולי 1948. הצבא המצרי נחל תבוסה בשני המקרים, ובייחוד ב 12 ביולי, שהיה הקרב המכריע. מאות חללים מצרים נשארו בשדה הקרב, וגם מכח המגן נפלו למעלה מ 40 איש. בסוף המלחמה הייתה נגבה הרוסה וחרבה, אך הפולש המצרי נהדף מכאן ומאזור הדרום כולו. נגבה שימשה כסמל לעמידתו של היישוב היהודי מול אויבינו והניצחון בנגבה היווה תרומה גדולה מאוד לתקומתה וביצורה של מדינת ישראל. כיום נגבה היא ישוב קיבוצי גדול, מתפרנס מחקלאות מפותחת ומתעשייה.

המקורות מהם לוקטו הפנינים לפרשה ומוספיה

מס'	המקור	מאת
1	שלום לעם – תורה ויהדות	דוד קליינר, יוסף רוניק, איתמר מאיר, אבי בן אבנר, אריה תומר
2	פרשת השבוע לשוטרי ישראל	דודו אלהרר, הרב אליהו מוגרבי, מני ישי, יוסי לוי
3	שבת שלום מקובי ביטר	קובי ביטר
4	בית מורשה	הרב יהודה ברנדס הרבנית מיכל טיקוצ'ינסקי
5	ניר אביעד	ניר אביעד
6	פרסומא – נקודה טובה	ר' משה רוט
7	הרב שמעון בוחניק שליט"א	הרב שמעון בוחניק
8	חמישה חומשי תורה ומפרשי המקרא	רש"י, ראב"ע, רד"ק, רס"ג, רמב"ן, חזקוני, ספורנו, רשב"ם
9	מסכת אבות	
10	אתרי יהדות באינטרנט	

תודה לכל בעלי המקורות שבזכותם יכולתי לערוך ולהפיץ פנינים אלו מהפרשה להגדיל תורה ולהאדירה .

בברכת שבת שלום ומבורך
שמעון תורג'מן

"אלה אזכרה ואהמיה"

במלאת שלושים לעלייתה של
אודליה פינקלר (לבית תורג'מן)
 בסערה השמימה

נקיים אי"ה ערב לימוד ועיון לזכרה
 בבית הכנסת "קהילת השמשוני"
 רח' דוד אלעזר 28, מודיעין
 ביום שלישי כ"ד תמוז (2.7) בשעה 20:30

- סיום שישה סדרי משנה לזכרה
- דברי תורה מפי הרב חיים נבון - רב בית הכנסת
- שיעור תורני מאת הרב אביחי קצין
- מעשה החסד בתורת האורח חיים הקדוש - הרב פרופ' משה עמר
- הרב שמעון בוכניק - רב בית הכנסת הספרדי השמונאים.

- דברי זיכרון ומעשה מבני המשפחה וחברים
- בסיום הלימוד תפילת ערבית

"עולם חסד יבנה" ובבנין ירושלים ננוחם

עליה לקברה וגילוי המצבה למחרת
 ביום רביעי כ"ה תמוז (3.7) בשעה 09:30 בבית העלמין במודיעין

דברי זיכרון לדמותה של אודליה שלנו

אודליה פינקלר (לבית תורג'מן) ע"ה
ח' בתמוז תשמ"ג (1983) – כ"ו סיון תשע"ג (2013)

אודניה

אודניה, אחות שלי אהובה.

בתמונה האחרונה ששלחת לכולנו לפני יומיים – רואים אותך ואת יונתן הקטן, מאכילים ברווזים ומחייכים עם המון אושר ואופטימיות. בהודעה לאחר מכן מהיום ישי רושם שקרה משהו נורא.

אני רוצה לספר לכם על אחות שלי ועל הצדדים השונים שזכיתי להכיר בה: אודליה כאחות קטנה תמיד ניסתה להכנס ל"מועצת האחים הגדולים" – ומהרגע שאודליה נכנסה – ניתן היה להרגיש שרוח גדולה של אחריות, רגישות ואהבה נכנסה – ולא פעם היינו מקבלים ממנה תזכורות להתקשר לאחד מבני המשפחה כדי לאחל מזל טוב על יום הולדת, יום נשואים ועוד כול מני דברים שבהם ראיתי את הגדולה שלה – גם בזכרון של הדברים האישיים והחשובים של כול אחת ואלד מאיתנו, וגם מתוך הבנה וידיעה שלה שאני לא זוכר כמות, והיא, בדרך העדינה והמיוחדת שלה מזכירה לי "באגביות" רכה, שגרמה לי להעריך אותה למעשה כאחות הגדולה ובעלת הרגישות האחראית.

אני רוצה לספר לך אריאל, אח אהוב שלי, אני רוצה לספר לך קצת על אהבתה של אישתך אליך. אני רוצה לספר לך על התייעצויות אין סופיות שניהלנו על "איך להפתיע את אריאל" על שיחות והתייעצויות מה להכין ומה לרכוש כדי לעשות אותך לעוד יותר מאושר. השיחות האחרונות שלנו היו איך לקנות לך כרטיסים למונדיאל בברזיל וסיכמנו שננסה שנינו להבין ממך באיזה משחקים תרצה להיות – בגלל שאודליה רוצה שיהיה לך הכי טוב שבעולם.

אני רוצה לספר לכם על אחותי כאמא מסורה, ועל לילה בבית חולים שבילנו איתה כשיונתן נפצע, ואת החמלה שקרנה ממנה אז. אודליה לא הסכימה שנלך אחרי שסיימנו את

הטיפול ביונתן – והתעקשה שכולנו נשב לארוחת שבת – שהייתה כמו שאתה זוכר – הכי טובה בעולם.

אודניה, אחות אהובה שלי – אני גאה במשפחה שלנו, המשפחה שלנו חזקה ולה שני ידיים חזקות שמובילות אותנו בחיים – אבא ואמא, והיידים האלו הובילו ומובילות אותנו 10 האצבעות, ביחד בכול שלב בחיים. אני לא יודע איך אפשר לתפקד בלעדייך אבל גם עכשיו אני צריך שתהי האודניה שלי, האחות הקטנה – גדולה ורגישה ואני צריך את החוכמה והרגישות והכוח והחיוך והאופטימיות והאהבה הזו שלך שנוכל להמשיך. אני צריך אותך שם מלמעלה שתשגיחי ושתעזרי לנו עכשיו, ובמיוחד אנחנו צריכים אותך שתשמרי על אבא ואמא שיהיו חזקים כי זה פשוט לא הוגן.

אנחנו מבטיחים שנהיה כאן עם אריאל והילדים שהם חלק מאיתנו ונעשה הכול בשבילך. לכול מי שבא לכבד אותך כאן – אני מבקש ומתחנן – סעו בזהירות – אני מקווה שלא תדעו אף פעם כמה זה כואב.

אחיך מנחם

אודליה אחותי האהובה,

אני מתקשה לתת ביטוי במילים למי שאת, אני מרגישה שמה שאת עבורי ועבור העולם כולו, הוא מעבר למילים וכשאני מנסה להמליל אותך, אני ממעיטה, חלילה, בערכך.

אך יש חשיבות לכך. לצערי, יונתן ואוהד לא יזכרו אותך כזיכרון ממשי והדברים הללו שארשום – יהיו חלק מזכרוניך עבורם לכשיגדלו.

כשאני חושבת עלייך, אודליה, מיד עולה בי תמונת פנייך – עם חיוך תמידי. תמיד הקפדת להיות מטופחת ויפה אבל החיוך היה על פנייך תמיד באופן הכי טבעי.

כשמישהו מחייך לאחרי יש בזה כוח חזק, מדבק ואת קידמת את כולם בחיוך. אפילו לאחר הלידות של יונתן ואוהד, לידות שנאלצת ללדת בניתוחים קשים, גם אז לא ירד החיוך מעל פנייך.

אני חושבת על יכולת הנתינה העצומה שלך. בכל תחום, בכל גיל, לכל אדם. תמיד.

אם זה בשירות הלאומי ב'קו לחיים', אם זה בשנת השירות השניה בשיקאגו, אם זה בהתנדבויות השונות: במחנות 'קו לחיים' לאורך השנים, במחלקת השיקום של משרד הבטחון בתל השומר, במחלקות שונות בבתי חולים אחרים בארץ... גם באורח החיים שלך, ביומיום, כאשה נשואה עם ילדים לא ויתרת אף פעם על אלמנט הנתינה.

המקצוע שלך – נטורופטית ורפלקסולוגית, מהותו – נתינה. מנהלת את ועדת חסד של הקהילה ביד רמה – נתינה. ומה שעוד יותר מדהים אצלך זה שגם הדברים הכי קטנים ובנאליים אצלך התקשרו ליכולת הזו. שיחת הטלפון אצלך הייתה נתינה – מייעצת,

מתייחסת, זוכרת דברים קטנים כגדולים, כל מי שדיבר איתך הרגיש וידע שהוא חשוב לך. לבוא לבקר אצל ההורים – נתינה – מגיעה מתוך מחשבה לשמח את ההורים,

שיראו את הנכדים, מגיעה תמיד בידיים מלאות, עם מאכל מושקע, או מתנה, או גם וגם....

יש אנשים שמצליחים לנהל שיחה עם אנשים אחרים, ישנם אנשים שמצליחים לשמוח על קשר עם מספר חברים. את הייתה מיוחדת גם בזה. הייתה לך היכולת ליצור קשר

עם אנשים ממגוון גילאים, ממגוון מקומות (בעולם!), אנשים שונים זה מזה ושונים ממך.... והייתה לך יכולת מעוררת קנאה לשמור על קשר עם כל אותם האנשים –

לאורך שנים. ראינו ושמענו אנשים שבאו בשבעה וסיפרו לנו שהיו בקשר איתך, כולם הודו שאת זו שהזנת את הקשר ושמרת עליו, כולם היו אסירי תודה לך. ג'ניס וולדמן,

האמא המאמצת שלך משיקאגו, ששמרת איתה על קשר הדוק, הגדילה לעשות והגיעה להיות עימנו בימי השבעה, היא אמרה שפשוט לא הייתה מסוגלת לעבוד ולהתנהל כרגיל....

אם משפחתיות זו תכונה אז גם זו אחת מתכונותייך. גם במשפחתנו וגם עם אריאל, יונתן ואוהד היא בלטה. הקפדת לקנות מתנות לימי ההולדת של כולנו: אבאמא, אחים, אחיות, אחיינים ואחייניות (!), תמיד כשהגעת, הגעת בידיים מלאות... כמה אהבת את אריאל, יונתן ואוהד. כמה התגאת בכל דבר שעשו... כמה דאגת להם ונתת מעצמך עבורם. בת מדהימה, אחות אהובה, רעיה משקיענית ואמא אוהבת ומגוננת....

חבר טוב, בן היישוב, עודד כהן כתב לי לפני כמה ימים שלמד סוגיה בגמרא. וכך מובא בתלמוד הבבלי, מסכת תענית, דף כ"ב, עמוד א':

רבי ברוקא חוזאה הוה שכיח בשוקא דבי לפט, הוה שכיח אליהו גביה, אמר ליה: איכא בהאי שוקא בר עלמא דאתי? [...] אמר ליה: הנך נמי בני עלמא דאתי נינהו. אזל לגבייהו. אמר להו: מאי עובדיכו? – אמרו ליה: אינשי בדוחי אנן, מבדחינן עציבי. אי נמי, כי חזינן בי תרי דאית להו תיגרא בהדייהו – טרחינן ועבדינן להו שלמא.

ובתרגום חופשי – רבי ברוקא חוזאה היה נמצא בשוק של העיר לפט.

פגש את אליהו הנביא ואמר לו: יש בשוק הזה מישהו שהוא בן העולם הבא?

אמר לו (אליהו, תוך הצבעה על 2 אנשים): אלו גם בני העולם הבא.

הלך אליהם (רבי ברוקא) ואמר להם: מה עיסוקכם?

אמרו לו: אנשים שמחים אנחנו, ואנחנו משמחים אנשים עצובים.

ועוד דבר – כאשר אנחנו רואים שנים שיש ביניהם ריב אנחנו משלימים ביניהם. סוף תרגום.

ועוד כתב לי: "כשקראתי את המילים "אנשים שמחים אנחנו, ואנחנו משמחים אנשים עצובים" יחד עם המסקנה שאנשים כאלה הם בני העולם הבא, נזכרתי באודליה."

קראתי את המילים, קראתי שוב ושוב את הגמרא וראיתי אותך לנגד עיניי: משמחת עצובים, מפשרת ומגשרת, רוצה תמיד בטובתם של אחרים. אשריך....

בטוחה אני, אודליה אחותי, שבת העולם הבא את. שאת נמצאת בעולם שכולו טוב וגם מלמעלה משפיעה עלינו מטובך. כמה חבל לי שהפכת בת העולם הבא כל כך מהר... אני מתגעגעת אלייך מאוד ומקווה שתשפיעי עלינו ועל ההורים כוחות רבים להתמודד עם חסרוניך הכואב.

אני אוהבת אותך. תהא נשמתך צרורה בצרור החיים.

אחותך תהילה

אודליה פינקלר ז"ל – דברים לזכרה

מיהו המורה הטוב? אנשים נוהגים לחשוב שהמורה הטוב צריך שתי תכונות: חכמה, והיכולת להעביר אותה הלאה. הרמב"ם חלק על כך וטען שלמעשה יש כאן רק תכונה אחת. כאשר לאדם יש חכמה במידה מתונה, היא נשארת בתוכו. כאשר לאדם יש שפע גדול של חכמה, היא ממלאת אותו, גודשת אותו ואז "נשפכת" ממנו החוצה, לתלמידיו. המורה הטוב הוא מורה שהחכמה גודשת אותו עד שכבר אינו יכול להכיל אותה בתוכו, והיא פורצת ממנו החוצה (מורה נבוכים חלק ב פרק לז).

מה שאמר הרמב"ם לגבי החכמה, נכון ביתר שאת לגבי הטוב והחסד. יש אדם שעושה מעשים טובים מתוך כורח. הוא יודע שחשוב לעשות טוב, ולכן מכריח את עצמו לנהוג כך. אך יש אדם שמצבו שונה: הטוב ממלא אותו עד לבלי הכיל, ואז פורץ ממנו החוצה. הוא אינו צריך החלטה נחושה להיות טוב ולעשות טוב. הטוב גודש אותו וגולש ממנו הלאה, כאילו מאליו.

כזו הייתה אודליה ז"ל. זכינו שתהיה שותפה בקהילתנו רק שנה אחת. אבל בשנה הזו הספקנו להתפעם מאורחותיה ובעיקר מאישיותה. היא קרנה טוב וחסד, שחיפשו להתפרץ ממנה בכל דרך: בחיוך, במילה טובה, באהבתה לבני משפחתה היקרים, ובאין-ספור מעשי חסד וחמלה. חודשים ספורים אחרי שהגיעה לקהילתנו כבר לקחה על עצמה אחריות על מעשי החסד בקהילתנו, ועמדה בראש ועדת החסד. היא המשיכה את מסורת פעילות החסד בקהילתנו, ואף העצימה אותה.

אודליה ז"ל רתמה את כל משפחות הקהילה לפעילות חסד מתמשכת, בהכנת ארוחות ועוגות ליולדות ולחולים. משפחות שזכו ללדת בחודשי פעילותה ניצבו המומות מול כמות המזון שהגיעה אליהן, בהובלתה של אודליה. לעתים קרובות מי שמנסה לרתום אחרים לפעילויות חסד מגלה שהם מתקשים לסייע, בגלל בעיות פרטיות שלהם. כאשר אודליה הייתה נתקלת במקרה כזה הוא לא היה מרפה את ידיה, אלא להפך: היא מיד הייתה מתכננת איך לסייע לאותה משפחה להתמודד עם בעיותיה, וכך הוסיפה עוד נדבך לפעילות החסד הענפה. היא שפעה עוד ועוד רעיונות איך להרחיב את פעילות החסד, גם מעבר לגבולות הקהילה. עמדנו משתאים מול אהבת הטוב והחסד שהקרינה.

בזמן הקצר ששהתה עמנו הותירה חותם בל יימחה על קהילתנו. רבים רבים הכירוה, רבים רבים אבלים על לכתה.
תהא נשמתה צרורה בצרור החיים.

אודליה פינקלר ז"ל – דברים לזכרה

בפירוש "העמק דבר" שחיבר הרב נפתלי צבי יהודה ברלין המכונה הנציב מוולוז'ין בפתיחה לחומש בראשית כתב הרב המחבר כך: "זה הספר הנקרא בראשית, נקרא בפי הנביאים "ספר הישר" כדאיתא במסכת עבודה זרה כה...ומפרש רבי יוחנן: זה ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו ישרים, שנאמר: 'תמות נפשי מות ישרים...' (במדבר כג). ויש להבין הטעם למה קרא בלעם את אבותינו בשם ישרים ביחוד ולא צדיקים או חסידים וכדומה? וגם למה מכונה זה הספר ביחוד בכינוי ישרים? ובלעם התפלל על עצמו שיהא אחריתו כמו בעלי זה הכינוי. והעניין דנתבאר בשירת האזינו על הפסוק: 'הצור תמים פעלו...צדיק וישר הוא' דשבח ישר הוא נאמר להצדיק דין הקב"ה בחורבן בית שני שהיה דוד עקש ופתלתל. ופירשנו שהיו צדיקים וחסידים ועמלי תורה, אך לא היו ישרים בהליכות עולמם. ע"כ מפני שנאת חנם שבליבם זה את זה, חשדו את מי שראו שנוהג שלא כדעתם ביראת ה', שהוא צדוקי ואפיקורס. ובאו על ידי לידי שפיכות דמים בדרך הפלגה ולכל הרעות שבעולם, עד שחרב הבית, ועל זה היה צידוק הדין. שהקב"ה ישר הוא ואינו סובל צדיקים כאלו, אלא באופן שהולכים בדרך הישר גם בהליכות עולם ולא בעקמימות, אע"ג שהוא לשם שמים, דזה גורם חורבן הבריאה והריסות ישוב הארץ, וזה היה שבח האבות שמלבד שהיו צדיקים וחסידים ואוהבי ה' באופן היותר אפשר, עוד היו ישרים..."

כידוע אהרון הכהן נפטר בהר כמתואר בתורה: "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאַל אֶהְרֹן בְּהַר הָהָר... וַיֵּאסֹף אֶהְרֹן אֶל עַמּוּי כִּי לֹא יָבֹא אֶל הָאָרֶץ... וַיָּמָת אֶהְרֹן שָׁם בְּרֹאשׁ הָהָר... וַיָּבֹכוּ אֶת אֶהְרֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם כֹּל בֵּית יִשְׂרָאֵל" (במדבר כ) אחרי פטירתו של אהרון הכהן כתוב בתורה: "וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עַרְדַּי יֹשֵׁב הַנְּגֹב..." (במדבר פרק כא' - א). על פסוק זה מובא במסכת ראש השנה ג. "וישמע הכנעני מלך ערד, מה שמועה שמע? שמע שמת אהרן, ונסתלקו ענני כבוד, וכסבור ניתנה רשות להלחם בישראל..." מפרש רש"י: "יושב הנגב - זה עמלק... ושינה את לשונו לדבר בלשון כנען, כדי שיהיו ישראל מתפללים להקב"ה לתת כנענים בידם והם אינם כנענים, ראו ישראל לבושיהם כלבושי עמלקים ולשונם לשון כנען, אמרו נתפלל סתם, שנאמר אם נתון תיתן את העם הזה בידי". אכן הקב"ה שמע את תפילתם וניצחום: "וַיִּשְׁמַע ה' בְּקוֹל יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן אֶת הַכְּנַעֲנִי וַיַּחֲרֵם אֶתְהֶם וְאֶת עָרֵיהֶם..." (במדבר פרק כא' - ג)

בהמשך כתוב: "וַיִּסְעוּ מֵהַר הָהָר דָּרָךְ יַם סוּף..." (במדבר פרק כא' - ד') ומפרש רש"י:
"דרך ים סוף: כיון שמת אהרן ובאה עליהם מלחמה זו חזרו לאחוריהם דרך ים
סוף... שנאמר ויסעו המדברה דרך ים סוף (דברים א' - מ). וכאן חזרו לאחוריהם שבע
מסעות, שנאמר (דברים י" - ו') ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה שם מת
אהרן... ועל הפסוק "וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נָסְעוּ מִבְּאֵרֹת בְּנֵי יַעֲקֹן מוֹסְרָה שֵׁם מֵת אֶהְרֹן וַיִּקְבְּר
שָׁם..." (דברים פרק י" - ו') מפרש רש"י: "...מה ענין זה לכאן? ועוד, וכי מבארות בני יעקן
נסעו למוסרה, והלא ממוסרות באו לבני יעקן, שנאמר (במדבר לג' - לא') ויסעו ממוסרות
וגו' ועוד, שם מת אהרן, והלא בהר ההר מת?!... אלא אף זו מן התוכחה, ועוד זאת
עשיתם כשמת אהרן בהר ההר לסוף ארבעים שנה ונסתלקו ענני כבוד יראתם לכם
ממלחמת מלך ערד ונתתם ראש לחזור למצרים וחזרתם לאחוריהם... עד בני יעקן
ומשם למוסרה, שם נלחמו בכם בני לוי והרגו מכם ואתם מהם..."

ויש בזה לקח חשוב מאוד הנכון לגבי עם ישראל לדורותיו ובפרט בימינו ימים בהם
הקיטוב בעם מתגלה במלא עוצמתו. אחרי הסתלקות ענני הכבוד הם ראו את עצמם
חסרי הגנה. התבוסתנים שבהם גרמו להם לחזור לעבר מצרים ובזה לאבד חלילה את
הבטחת הנחלה בארץ הקודש בארץ ישראל, אבל על מה התאבלו אבל כבוד? על
מלחמת האחים. ומדוע מציינת התורה שהיה זה על מות אהרן? נראה לומר שהעובדה
שפרצה מלחמה, בינם לשבט לוי ובעטיה נהרגו רבים משני הצדדים המחישה להם את
עובדת מותו של אהרן - כלומר ראו שמתה מידתו הנעלה של אהרן שהיה אוהב
שלום ורודף שלום - ועל כך התאבלו אבל כבוד.

אודליה ע"ה נקטפה ונלקחה ממשפחתה, מקהילתה ומעמה כשהיא בדמי ימיה, אם
צעירה המעניקה אהבה רבה ואמיתית לבעל צעיר ולילדים רכים. עפ"י מאור הפנים
שלה לזולת, בנעימות ורכות הדיבור, זאת ללא הבחנה מגדרית או מגזרית, ועפ"י
מידת החסד שהשפיעה בקהילה ומעבר לגבולות הקהילה, ביחד עם אהבת ה' ותורתו,
נראה שחייה היו חיי ישרים ומיתתה היא מות ישרים.

ולנו חשוב מאוד ללמוד ממידותיה הנפלאות של אודליה ע"ה, ובפרט בימינו ימים
בהם הקיטוב בעם מתגלה במלא עוצמתו. עלינו לחתור בכל כוחנו למידת - ישרים,
ע"י כך שנהיה פתוחים וקשובים ומקבלים כל אדם בספר פנים יפות ומאירות, ובכך
לצמצם את הקיטוב בין חלקי העם במידה ניכרת, ולהוסיף שלום ואהבה בינינו, שזהו
רצון ה' האמיתי, ובזה אף שפטירתה של אודליה ע"ה מהעולם היא עובדה ואין לנו
יכולת להחזירה לחיים בתוכנו, הרי מידותיה הנעלות ודרכה המיוחדת באהבת ה',
אהבת התורה ואהבת הבריות תמשיך לחיות ולהתפשט בקרב כל הארץ, ובזה יהיה
נחת רוח גדולה לה' יתברך, ויפעלו הדברים לעילוי ולזכות נשמתה הטהורה של
אודליה ע"ה ובגן עדן תהיה מנוחתה ותהי נשמתה צרורה בצרור החיים אמן.